

**BESTAMİ YAZGAN'IN ÇOCUK YAPITLARINDA
DİNİ VE AHLAKİ DEĞERLER**

Hatice GÜRBULAK

Yüksek Lisans Tezi

**İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Ana
Bilim Dalı**

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**BESTAMİ YAZGAN'IN ÇOCUK YAPITLARINDA DİNİ VE AHLAKİ
DEĞERLER**

(Religious and Moral Values in Bestami Yazgan's Children's Works)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hatice GÜRBULAK

Danışman: Doç. Dr. Celal BÜYÜK

Erzurum

Eylül, 2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Hatice Gürbulak tarafından hazırlanan “Bestami Yazgan’ın Çocuk Yapıtlarında Dini ve Ahlaki Değerler” başlıklı çalışması 13/ 09 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Ana Bilim Dalı, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Eyup ŞİMŞEK

Atatürk Üniversitesi

Danışman: Doç. Dr. Celal BÜYÜK

Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Hayati TETİK

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

20 Eylül 2019

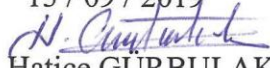
Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Bestami Yazgan’ın Çocuk Yapıtlarında Dini ve Ahlaki Değerler ” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

13 / 09 / 2019

Hatice GÜRBULAK

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Çalışmam boyunca fikirleri ve değerlendirmeleri ile bana rehberlik eden danışmanım Sayın Doç. Dr. Celal Büyük'e, görüşme için bana vakit ayıran eğitimci-yazar Sayın Bestami Yazgan'a ve bu süreçte desteğini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Hatice GÜRBULAK

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BESTAMİ YAZGAN'IN ÇOCUK YAPITLARINDA DİNİ VE AHLAKİ DEĞERLER

Hatice GÜRBULAK

Eylül 2019, 140 Sayfa

Amaç: Bu araştırmanın amacı, Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı şiir, masal ve hikâyelerinde bulunan dini ve ahlaki değerlerin belirlenmesi ve bu değerlerin çocuğa aktarımının nasıl gerçekleştiğinin incelenmesidir.

Yöntem: Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi; verilerin analiz edilmesinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bestami Yazgan'ın çocuk yapıtlarından 59 eser araştırmanın kapsamını oluşturmuştur. Okunup incelenen metinler üzerinde kodlama yapılarak değerlere ilişkin kavramlar tespit edilmiş ve benzerliklerine göre kategorilendirilmiştir. Oluşturulan kategori başlıkları ve bu başlıklar altında incelenen değerlerin uyumu hakkında uzman görüşleri (Türkçe öğretmenleri, Türkçe Eğitimi araştırmacıları, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ve Din Eğitimi araştırmacıları) alınmıştır. Bu aşamadan sonra başlıklar ve içerik yeniden düzenlenmiş olup yapıtlarda yer alan kurguya göre sonuca ulaşmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bulgu ve yorum bölümüne katkı sağlaması amacıyla da yazarla görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmede önceden hazırlanan açık uçlu sorular kullanılmıştır.

Bulgular: İncelenen şiir, masal ve hikâyelerde dini ve ahlaki değerlerle beraber farklı birçok değer de iç içe verildiği ancak evrensel ahlaki değerlerin konu ve kurgusal zeminde daha fazla işlendiği tespit edilmiştir. Öğüt formunda olmayan dini değerlere ilişkin mesajların sezdirilmesinde ise başka bir dine ve inanca karşı olumsuz eleştirilere rastlanmamıştır. Yapıtlardaki kahramanların seçimi, tema, kurgu ve ikisi arasındaki ilişkinin, kullanılan dilin ve değerlere ilişkin seçilen kavramların çocukların seviyesine, anlama ve kavrama düzeyine uygun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca dini ve ahlaki değer aktarımının, çocuğun gelişim özelliklerinin dikkate alınarak yapıldığı anlaşılmıştır.

Sonuç: Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı şiir, masal ve hikâyelerde, çocuğun dini ve ahlaki kişiliğini olumlu etkileyebileceği düşünülen değerler ile insan, doğa ve hayvan sevgisini aşılama yönelik değerler yoğun bir biçimde yer almıştır. Bu yönüyle Yazgan'ın eserlerinin çocuğun dini ve ahlaki gelişimine katkı sağlayabileceği ve bu eserlerin çocuğun dini ve ahlaki değer eğitiminde kullanımının işlevsel ve etkili olabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Bestami Yazgan, eğitim, dini değer, ahlaki değer.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

RELIGIOUS AND MORAL VALUES IN BESTAMİ YAZGAN'S CHILDREN'S WORKS

Hatice GÜRBULAK

September 2019, 140 Pages

Purpose: The aim of this study is to determine the religious and moral values in Bestami Yazgan's poems, tales and stories written for children and to examine how these values are transferred to children.

Method: In this study, document analysis which is one of the qualitative research methods; and content analysis technique was used to analyze the data. 59 of Bestami Yazgan's children's works formed the scope of the research. The concepts related to values were determined by coding on the texts that were read and examined and categorized according to their similarities. Expert opinions (Turkish teachers, Turkish Education researchers, Religious Culture and Ethics teachers and Religious Education researchers) were obtained about the category headings and the compliance of the values examined under these headings. After this stage, the titles and content were rearranged and the results were tried to be reached according to the fiction in the works. Interview was also conducted with the author in order to contribute to the findings and comments section of the study. Open-ended questions were used in the interview.

Findings: In the examined poems, fables and stories, it was found that many different values were intertwined with religious and moral values, but universal moral values were studied more on the subject and fictional basis. Negative criticism of another religion and belief was not found in detecting messages about religious values that were not in the form of advice. The selection of heroes in the works, theme, fiction and the relationship between the two, the language and values used in the selected concepts were found to be appropriate to the level of children, level of understanding and comprehension. In addition, it was understood that the transfer of religious and moral values was made considering the child's developmental characteristics.

Result: In the poems, tales and stories written by Bestami Yazgan for children, values that are thought to positively affect the religious and moral personality of the child and the values aimed at instilling the love of human, nature and animal have been intensively included. In this respect, it is concluded that Yazgan's works can contribute to the child's religious and moral development and that their use in religious and moral value education can be functional and effective.

Keywords: Bestami Yazgan, children's literature, education, religious value, moral value.

KISALTMALAR

Akt. : Aktaran

Bkz. : Bakınız

Çev. : Çeviren

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

Ed. : Editör

ESKADER: Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırma Derneği

Hz. : Hazreti

İLESAM: İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MESAM: Musiki Eserleri Sahipleri Meslek Birliği

s. : Sayfa

ss. : Sayfalar

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vs. : ve saire

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Bestami Yazgan'ın Hayatı	2
Eserleri	3
Araştırmanın Konusu.....	3
Araştırmanın Amacı.....	3
Problem Durumu	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	5
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	8
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	8
Din - Eğitim İlişkisi	8
Çocukluk Dönemi Dini ve Ahlaki Gelişim	10
Dini gelişim.	12
Ahlaki gelişim.....	14
Değer.....	17
Değerlerin özellikleri ve işlevi.....	19
Dini değerler.	20
Ahlaki değerler.	22
Çocuğun Değer (Dini ve Ahlaki) Eğitiminde Edebiyatın /Edebi Eserlerin Rolü	23
İlgili Araştırmalar	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	36
Yöntem	36

Araştırmanın Modeli.....	36
Araştırmanın Kapsamı	36
Veri Toplama Araçları	36
Süreç	37
Veri Analizi	38
Geçerlik ve Güvenirlik	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	41
Bulgular	41
Bestami Yazgan'ın İncelenen Çocuk Yapıtlarındaki Dini Unsurlar ve Değerler.....	41
Allah inancı.....	41
Peygamber inancı.....	45
Melek ve şeytan.	47
Ölüm - ahiret - cennet.	49
Dua.....	52
Ezan ve namaz.	53
Zekât ve sadaka.....	56
Haram - helal / Günah – sevap.	58
Şükür.....	60
Tövbe.	62
Kadere iman / Tevekkül.....	64
Bestami Yazgan'ın İncelenen Çocuk Yapıtlarındaki Ahlaki Değerler.....	66
Sevgi.	66
Aile sevgisi.	68
Vatan sevgisi.....	70
Doğa sevgisi.....	72
Hayvan sevgisi.....	74
Doğruluk / Güvenilirlik.	76
Empati.....	78
Çalışkanlık.	79
Kanaatkârlık.....	80
Merhamet / Affedicilik.	81
Önyargıdan kaçınmak.	83
Kıskançlıktan sakınmak.	84
Dostluk / Vefa.....	84
Komşuluk.....	87
Birlik – beraberlik / Dayanışma.	87

İyilik etme.....	88
Özgüven / Cesaret.....	89
Din büyüklerine saygı.....	89
Farklılıklara saygı.....	90
Gazi ve şehitlere saygı.....	91
Yardımseverlik / Paylaşıcılık.....	94
Duyarlılık / Sorumluluk.....	96
Kibirden sakınmak / Alçakgönüllülük.....	98
Sabırlı olma ve kararlılık.....	100
Misafirperverlik.....	101
Fedakârlık.....	102
Ümitvar olma.....	103
İlme ve bilgiye önem verme.....	104
Temiz olma.....	106
Hakkını Arama / Özgürlük.....	108
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	110
Tartışma ve Sonuç.....	110
Öneriler.....	113
KAYNAKÇA.....	117
EKLER.....	123
ÖZ GEÇMİŞ.....	129

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Bu çalışmanın temel amacı, günümüz çocuk edebiyatının başarılı yazarlarından olan Bestami Yazgan'ın çocuk yapıtlarının dini ve ahlaki değerler bakımından incelenmesidir. Ayrıca bu kapsamda incelenen eserlerde yer alan dini ve ahlaki değerlerin çocuğa aktarımının nasıl gerçekleştiğinin araştırılması ve Bestami Yazgan'ın çocuk kitaplarından eğitim-öğretim ortamlarında yararlanılabilirliğinin ortaya konması da amaçlanmıştır. Nitekim kültürlü ve karakteri düzgün fertler yetiştirebilmenin en önemli araçlarından biri genelde kitaplar, özelde çocuk kitaplarıdır. Çocuğa okuma sevgisi kazandırma, eğlenceli bir dünya sunma, çocuğu bilgilendirme gibi pek çok işlevinin yanı sıra çocuk kitaplarının çocuğun karakterini biçimlendirme gibi fazla dile getirilmeyen bir işlevi de söz konusudur (Yılmaz & Arslan, 2014). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi ve değerler eğitiminde yararlanılacak kaynakların başında da yazılı eserler yer almaktadır. Bestami Yazgan'ın, dini ve ahlaki değer eğitimi için uygunluk taşıyan çocuk yapıtlarının incelenerek değerlendirilmesi ve bu kitaplardan yararlanılması bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Okullarda uygulanan her türlü eğitim-öğretim faaliyetleri daha çok yazılı kaynaklar esas alınarak yapılmaktadır. Bu kaynakların başında ders kitapları ve yardımcı kaynak kitaplar gelmektedir. Ancak bu kitapların hem tasarım hem içerik nitelikleri açısından öğrencinin ilgi, düşünce ve beklentilerine karşılık vermekte yetersiz kaldığı gözlenmektedir (A. Kaptan & S. Kaptan, 2004). Bu bakımdan çocukların zevk ve ilgiyle okudukları edebi eserler değer kazanmakta, bu durum çocuk kitaplarının derste ve ders dışında kullanılmasını gerekli kılmaktadır.

Çocukta dinî inancın gelişmesinde birçok etken olduğu gibi günümüzde teknolojik gelişmeyle beraber enformasyonun da hızlı olması, çocukların bilişsel- duyuşsal- dilsel gelişimlerinde olumsuz etkiler gözlemlendiği üzere ahlaki ve dini gelişimlerinde de gözlenmektedir (Arslan, 2009). Bu zararlı etkileşimden çocukları koruyabilmek hususunda MEB'in, ailelerin ve öğretmenlerin üzerine düşen görevler vardır. Ancak çocuk yapıtlarının da bu süreçte önemli bir role sahip olduğunu söylemek gerekir. Çünkü çocuk yapıtlarının çocuğa bütün yönleriyle dini ve ahlaki sevdireceğini, belki yaşadığı toplumda bulamadığı güzel hassasiyetleri ona tanıtacağını ve benimseteceğini söyleyebiliriz. Bundan dolayı çocuk

edebiyatı içerisinde değerlendirilen çocuğa yönelik yayınların dini ve ahlaki değerler çerçevesinde incelenmesi de önem taşımaktadır.

Bu çalışma ile Bestami Yazgan'ın şiirlerinin, masallarının ve hikâyelerinin ders kitaplarında daha fazla yer bulabilmesi; okullarda öğretmenler, okul dışında ebeveynler ve çocukla iletişim kuran her yetişkin için örnek teşkil edebilecek yardımcı ve yol gösterici bir kaynak olabilmesi hedeflenmektedir. Böylece bu yapıtların değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkacak tablo ile drama-oyun, oyunlaştırma ve bilgisayar tabanlı öyküleme gibi yeni güncel teknolojik eğitsel yöntemlerle de entegre edilerek eğitim-öğretim ortamlarında kullanılabileceği düşünülmektedir.

Bestami Yazgan'ın Hayatı

Bestami Yazgan, 1957 senesinde Osmaniye'nin Toprakkale ilçesinde dünyaya gelmiştir. Toprakkale'de ilköğrenimine başlayan Yazgan, daha sonra ortaokul ve liseyi Osmaniye İmam Hatip Lisesi'nde bitirmiştir. 1978 yılı itibarıyla Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden mezun olmuştur. Osmaniye'nin yerel dergisi olan Güneysu Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi'nin on yedi yıl süresince genel yayın yönetmenliğini yapmıştır.

Şiir, masal ve hikâye türlerinde birçok eser kaleme alan Yazgan 1994 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından Çocuk Edebiyatı dalında “Yılın Yazarı” olarak seçilmiştir. 1997 yılında Türkiye Çocuk Dergisi ise onu “Yılın Öğretmeni” seçmiştir. 2003 yılında Çocuk Edebiyatçıları ve Yayıncıları Birliği tarafından “Yılın Şairi” olmaya hak kazanan yazar, 2011'de İLESAM tarafından yine Çocuk Edebiyatı dalında “Yılın Yazarı” seçilmiştir. Yazgan, 2012'de “Yazarlar Okullarda” projesi çerçevesinde İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Esenler ilçe yazarı olarak görevlendirilmiştir. 2013'te Kars Kafkas Üniversitesi, 2017'de 19 Mayıs Üniversitesi ve 2018'de Kırıkkale Üniversitesi'nde yapıtlarıyla alakalı yüksek lisans tezleri ve yine 2018'de İnönü Üniversitesi'nde de bir doktora çalışması hazırlanmıştır. 2013'te Çocuk Edebiyatı dalında Edebiyat ve Sanat Araştırmaları Derneği (ESKADER)'in “Yılın Yazarı” seçtiği Yazgan, 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Danışma Kurulu üyesi olmuştur. 2017'de Kosova/Prizren'de yayımlanan Türkçem Dergisi tarafından “Yılın Yazarı” unvanına layık görülmüştür. Yine 2017 yılında “Çizgi Ötesi Öğretmenler” adlı proje dâhilinde Milli Eğitim Bakanlığı'nca belgeseli çekilmiştir. Eserlerinden bir kısmının da bestelendiği Yazgan, şiir alanında hem yurt içinde hem de yurt dışında birçok ödüle layık görülmüştür. Yazgan'ın aynı zamanda ESKADER, İLESAM, MESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesi olduğu da bilinmektedir (Yazgan, 2012).

Eserleri

Masal: Çocuklar İçin Dua, Alfabenin Öyküsü, Paten Giyen Kaplumbağa, Uçarım Dualarla Gökyüzüne, Ceren ve Arkadaşları, Olimpiyat Ormanı, Gözlük Takan Yıldızlar, Kuşların Masalı, Şehir Şehir Gezen Nehir, Neşeli Orman Hikâyeleri, Nasrettin Hoca Uzayda, Masal Denizi, Masal Salıncağı ve TDV yayınlarından çıkan 34 adet masal kitabı bulunmaktadır.

Çocuk Şiirleri: Nar ve Erdem yayınlarından çıkan çocuk şiirleri şunlardır: Gökkuşağı Sevinci, Kutu Kutu Pense, Uçtu Uçtu Şiir Uçtu, Güneşle Ay Duymasın, İlk Öğrendiklerimiz: İslam'ın Beş Şartı, Şiirlerle Nasrettin Hoca, Çocuk Şiirleri, Bilgi Çiçeği Öğretmenim, Bir Şiirsin Öğretmenim, Öğretmen ve Öğrenci Şiirleri, Anne Sen Melek misin?, Çıtı Pıtı Kutu Kutu Şiirler, Konuşan Varlıklar ve Kalbim Çiçek Açıyor.

Hikâye: Kalbini Kaybeden Adam, Mutluluğun Formülü, Sevgi Çiçeği, Masalsı Hikâyeler, Doğum Günün Kutlu Olsun, Bisiklet Arkadaşım, Başımın Tacı Aile Ağacı, Günaydın Çiçekleri, Affet Beni Öğrencim, Hayat Yolunda Öğrencilerle Baş Başa, Kirazlı Şemsiye ve Hacivat'la Karagöz hikâyeleri vardır. Bu eserlerin tamamı ise Nar yayınlarından çıkmıştır.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, Bestami Yazgan'ın eserlerinde dolaylı yansıttığı veya doğrudan işlediği dini ve ahlaki değerlerdir. Ayrıca Yazgan'ın yapıtları ve yapıtlarında bulunan bu değerlerin hayata yansıyan yönleri de araştırmanın konusunu teşkil etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Yazgan'ın eserlerinde işlediği dini ve ahlaki değerlerin ortaya konulmasıdır. Çünkü bu değerlerin bireye kazandırılmasıyla erdemli bir toplum meydana getirme ve yaşanabilir bir dünyanın tesisi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede Yazgan'ın eserlerinde işlenen dini ve ahlaki değerlerin içerik incelemesi yapılarak belirlenmesi, değerlerin çocuğa sunulmuş biçiminin araştırılarak bu eserlerden eğitim-öğretim ortamlarında yararlanılabilirliğinin ortaya konması hedeflenmektedir. Araştırma için Bestami Yazgan'ın eserlerinin tercih edilmesinin sebebi ise günümüz çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde benzerlerine nazaran sanatı, olay örgüsü, sürükleyiciliği ve akıcı üslubu açısından daha velut oluşudur. Ayrıca dini ve ahlaki temaların yoğun işlenmiş olması ile de Yazgan'ın eserleri çalışmanın amacına ulaşabilmesi bakımından daha uygun bulunmuştur.

Problem Durumu

İnsan değer üreten bir varlıktır. O içinde yaşadığı toplumun normlarının etkisinde kalarak aktif şekilde hayatını sürdürdüğü kültürden etkilenip kendi değer sistemini oluştururken, aynı anda sınırları içinde yaşadığı kültürü de etkileyerek topluma daha öncekilerden farklı değerler ilave eder ya da varlığı süren değerlere başka bir anlam yükler. Değerler, toplum değer yargılarının değişmesine paralel olarak değişebilmektedir. Aynı zamanda bireyin yaşamında üstlendiği görevlere bağlı olarak değerlere yüklediği anlamsal boyut ve önem de farklılaşabilmektedir (Çileli, 1990).

Eğitim ve öğretim alanlarındaki kültür aktarımı beraberinde “değer” olgusunu da ön plana çıkarmaktadır. Günümüz eğitim sisteminde yer alan öğretim programlarında değer eğitimi doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenciye kazandırılmaya çalışılmaktadır. MEB’in belirlemiş olduğu değerler, çeşitli yöntem ve tekniklerle ders planları içerisinde yer almaya başlamıştır (MEB, 2010). Eğitimin temel hedeflerinden biri kişileri iyi birer okur haline getirmektir. Çağdaş ve gelişmiş bir toplum ancak sorgulayan ve eleştirel düşünen bireylerin varlığıyla mümkün olabilir. Eleştirel düşünen ve sorgulayan bireyler ise iyi bir okur olmalarıyla gerçekleşebilir. Okullarda öğretmenlerin bireyleri iyi birer okur olarak yetiştirebilmeleri ise, onları çocukluktan itibaren doğru ve nitelikli kitaplarla buluşturabilmekle mümkün olabilir (Aytaş, 2005). Tabi bu noktada öğretmenin de nitelikli kitap seçebilme noktasında donanımlı olması gerekmektedir.

Nesillerin sağlıklı devamı için fertlerin yetiştirilmesi, her toplum tarafından önemsenen bir husustur. Bireylerin sağlıklı yetiştirilmesi ise; çocuğun zihinsel, duyuşsal, bilişsel, sosyal ve dil gelişimi boyutlarındaki gelişim sürecini kapsamaktadır. Bu süreç içerisinde ahlaki ve dini gelişim de söz konusu olmaktadır. Çocuğun kendini gerçekleştirme sürecinde; anadilini öğrenmesi, kültürel birikimi kavraması ve dili kullanma becerisini geliştirmesinin yanı sıra evrensel ahlaki değerleri ve beraberinde onun kişiliğinin oluşumunda etkili olup davranışlarına yansıyan dini değerleri benimsemesi de önem arz etmektedir. Bu noktada çocuklara yönelik olan yapıtlarda bulunan değerler önem kazanmaktadır (Karatay, 2007a).

Okurun, evrensel ahlaki ve dini değerlerle eğitilen okur olabilmesi için edebiyatın ve ortaya konulan ürünlerin nitelikli olması gerekir. Çünkü bu ürünler yoluyla çocuklara değerler daha etkili aktarılabilir. Çocuğa bu eserleri sunarken onun çocuk olma gerçekliği de göz önünde bulundurulmalıdır. Yani “çocuğa görelik” ilkesi unutulmamalıdır (Sever, 2015, s. 7). Zira evrensel değerlerin öğretici (didaktik) yolla verilmesi çocukta o değerın yerleşmesi ve kalıcı bir davranışa dönüşmesi boyutunda yetersiz kalabilir. Çocuğun bu değerleri

içselleştirmesi başka bir deyişle duyarlılık yeteneğini kazanabilmesi için olayları duyularıyla da algılayabilmesi gerekir. Bu noktada, gayesi kişilerin duyularını harekete geçirmek olan sanatsal nitelikli etkileyici unsurlara olan ihtiyaç ortaya çıkmaktadır (Aslan, 2013).

Çocuklar edebi eserler aracılığıyla hayatı ve dünyada olup biten gelişmeleri, yenilikleri daha kolay öğrenebilirler. Edebi eserler aracılığıyla çocuklar istenilen nitelikte eğitilebilirler. Çocukların hayatı öğrenmeleri, tecrübeler edinmeleri ve yeni bilgiler keşfetmeleri için edebiyattan yararlanılabilir. Edebiyatla tanışmasına, çocuğun anadilini öğrenmesine ve güzel kullanabilmesine bir zemin hazırlar. Çocuğun gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak yazılan edebi eserle tanışan çocuk yeni eserler okuma isteği duyar. Böylelikle o yeniliğe açık, sorgulayan ve farklı değerleri kavrayan bir fert olur. (Otmaz, 2017)

Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı kitapların dini ve ahlaki değerler açısından incelenmesinin çocuk yazınına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bestami Yazgan'ın eserlerindeki dini ve ahlaki değerlerin çeşitliliği, sunuluş biçimi ve eserlerde verilen iletilerin amacı bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Bestami Yazgan'ın çocuk yapıtları, belirlenen dini ve ahlaki değerler boyutunda incelenecektir. Bu değerleri daha detaylı irdelemek için ise şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Bestami Yazgan'ın incelenen çocuk yapıtlarında dini ve ahlaki değerler nelerdir?
2. Bestami Yazgan'ın eserlerinde dini ve ahlaki değerlerin işlenişi çocuğun dini ve ahlaki gelişimine uygun mudur?
3. Bestami Yazgan'ın eserleri çocukların dini ve ahlaki değer eğitiminde yararlanılabilir nitelikte midir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Değerlerin yavaş yavaş önemini kaybettiği günümüzde, insanı en üst düzeyde erdemli hale getirmeyi hedefleyen dini ve ahlaki değerlerin yeniden gözden geçirilip insanlık yararına sunulması gerekmektedir. Zira adalet, barış, doğruluk ve paylaşma gibi evrensel ahlaki değerler dahi güçlüye göre farklı, zayıfa göre farklı algılanabilmektedir. Dünyamızda, barışın ve huzurun temini için insanlık tarihinin ortak mirası olan manevi değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında çocuğun eğitimi önemli bir faktördür. Eğitimin okulda ve okul dışında devam eden bir süreç olduğu düşünülürse bu süreç içerisinde çocukluk döneminin ve bu dönemde kazanılan tutum ve davranışların, onun kişiliğinin oluşmasında etkili olduğu söylenebilir (Deveci & Ay, 2009). Çocukluk döneminde özellikle okuma-yazmaya yeni başlayan çocuğun hayatında kitapların önemli bir yer tutmaya başladığından söz edilebilir. Çünkü kitaplar, hem

çocuğun yaşadığı sınırlı hayat tecrübesini zenginleştirip hayal dünyasını geliştirmekte, hem de kelime dağarcığını genişleterek algılama ve yorum yeteneğini güçlendirmektedir. Ayrıca onların merak duygularını bilgi yoluyla tatmin ederken, bir yandan da onları eğitmektedir. Fakat okunan kitaplardan istenilen düzeyde faydalanabilmek için, hem okunan kitapların çocuğun gelişim düzeyine uygun olması, hem de içeriğinin içinde yaşadığı toplumun dini ve ahlaki değerlerine uyması beklenmektedir. Bu hususta özellikle çocuklar için yazılan kitaplara daha çok dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir. Zira henüz eleştiri yeteneği kazanamadığından seçici olmaksızın hemen her kitabı okuyabilecek durumda olan çocukların yanlış bilgi veya kötü modellerle karşılaşmaları onlar için sakıncalı ve tehlikeli olabilmektedir. Burada çocuklar için eğitimin vazgeçilmez kaynaklarından biri olan edebiyat eserlerinin incelenmesi büyük önem arz etmektedir (Sever, 1995). Bu bağlamda değerlerimizin hem taşıyıcısı ve hem de gelecek nesiller için aktaran konumunda olan çocuğun okuduğu kitaplarda işlenen dini ve ahlaki değerlerin incelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Dini ve ahlaki değerleri eserlerinde yoğun olarak ele alan Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı şiir, masal ve hikâyelerin araştırılması bu noktada önemli görülmektedir. Yazarın hikâye ve şiirleri özellikle çocukların dini ve ahlaki gelişimlerine katkı sağlaması açısından da önemlidir.

Bestami Yazgan'ın çocuk edebiyatına sağladığı katkılar göz önüne alındığında, kendisiyle ilgili yeterince akademik çalışmaların yapılmadığı görülmüştür. Bu çalışmada Bestami Yazgan'ın çocuk yapıtlarındaki dini ve ahlaki değerlerin incelenmesiyle araştırmanın, bu eserlerdeki değerlerin çocuklar tarafından daha iyi öğrenilmesine ve çocuk kitaplarındaki değerler konusunda hem bireysel hem toplumsal boyutta farkındalık kazanılmasına yardımcı olabileceği, yapılacak sonraki çalışmalara örnek olacağı, ayrıca çocukları nitelikli eserlerle buluşturma sorumluluğu bulunan eğitimcilere ve ebeveynlere kitap seçimi konusunda kılavuzluk edebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bestami Yazgan'ın çocuk yapıtlarında dini ve ahlaki değerler adlı çalışma, onun yazdığı çocuk şiirleri, öyküleri ve masalları arasından seçilen Masal Salıncağı, Kalbini Kaybeden Adam, Mutluluğun Formülü, Başımın Tacı Aile Ağacı, Kirazlı Şemsiye, Doğum Günü Kutlu Olsun, Bisiklet Arkadaşım, Paten Giyen Kaplumbağa, Kuşların Masalı, Olimpiyat Ormanı, Gözlük Takan Yıldızlar, Masal Denizi, Uçarım Dualarla Gökyüzüne, Kalbim Çiçek Açıyor, Kutu Kutu Pense, Gökkuşluğu Sevinci, Güneşle Ay Duymasın, Uçtu Uçtu Şiir Uçtu, Anne Sen Melek Misin?, Emeklerimizin Dili (5 kitap), Hayvanlar Dünyası (5 kitap), Ceren Ve Arkadaşları Dizisi (6 kitap), Yeşil Canlar (5 kitap), Neşeli Orman

Hikâyeleri Dizisi (8 kitap), Gökyüzü Dostları (5 kitap), Güler Yüzle Tatlı Söz Hacivat'la Karagöz (6 kitap) olmak üzere toplam 59 yapıtıyla sınırlıdır.

- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na göre evrensel ahlaki değerler şunlardır: Adalet, aile kurumuna ve birliğine önem verme, demokrasi bilinci, dürüstlük, alçak gönüllülük, bağımsızlık, bağışlama, barış, Türk bayrağına ve İstiklâl Marşı'na saygı, bilimsellik, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, doğruluk, dostluk, duyarlılık, emaneti korumak, estetik, fedakârlık, gazilik, görgülü olmak, güvenilirlik, hakseverlik, hakikat sevgisi, hayâ, hoşgörü, ibadet yerlerine saygı, iffet, iyi niyet, kadirşinaslık, kanaat, kardeşlik, merhamet ve millet sevgisi (MEB, 2010). Araştırmamız bu inceleme kapsamındaki değerler ile sınırlandırılmıştır. Bestami Yazgan'ın seçilen yapıtları bu ahlaki değerler dâhilinde incelenmiş olmakla birlikte kitaplardaki kurguya, temaya ve işaret edilen değerlere göre de yeniden şekillenmiştir.
- Dini değerlerin belirlenmesinde ise 2018 tarihli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda yer alan değerler dikkate alınmış olup yine Yazgan'ın yapıtlarında işlenen temalar doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Din - Eğitim İlişkisi

Din ve eğitim ilişkilerini ortaya koyabilmek için öncelikle bu iki kavramın aydınlatılması gerekir. Burada eğitim ve din kavramları kısaca açıklandıktan sonra dinin eğitim ile ilişkisinden söz edilecektir.

Eğitim çocuk, genç ya da yaşlı her bireyde toplumsal hayatla ve içinde yaşanılan zamanla uyumlu davranış değişikliği gerçekleştirmektir. Eğitimin fonksiyonu, sosyal çevreye oryantasyonu sağlayabilme çerçevesinde bireyleri değiştirmektir. Bu değişim, önceden var olan sosyal ve milli değerleri öğrenip içselleştirme, aktüel gerçekleri sunma ve tanıtmaya ve yarına yönelik değer ve beceri kazandırma yöntemiyle gerçekleşir. Modern eğitimin hedefi, geçmiş muhafaza ederek geleceği de garanti altında tutmaktır (Kavcar, 1994). Bireylerin diğer insanlarla iletişimde olmaları sonucunda ortaya çıkan maddi ve manevi birikime ise kültür denir. Bu kültürlenme sürecinde diğer insanlara fikirlerini etkileşim kurarak ileten birey kültürlendirme eyleminde aktif rol oynayandır. Bireylerin diğer bireylerle istedik ve amaçlı kültürlenme eylemine de eğitim denir (Dodson, 1999, s. 150). Daha geniş kapsamda tanımlamak gerekirse; insanların, eğitimin hedeflerine uygun bir şekilde kendi davranışlarında bir yaşantı sonucunda hedefe uygun davranış değişikliği meydana getirme durumudur (Dodson, 1999, s. 151).

Tarihin her döneminde var olagelmış bir olgu olan din ise insanın düşünce sisteminde muhakkak yer edinmiş ve insan davranışlarını da belirgin bir şekilde etkilemiş olup bu tesir somut olarak gözlemlenmiştir. Din; fertleri mukaddes duygu, kolektif şuur ve vicdan etrafında birleştiren bir faktör olduğu gibi toplumları yükselten, onların tekâmülünü sağlayan bir müessesedir. Din aynı zamanda ahlaki bir kurum olarak insanlara yön veren kanunlardan ve nizamlardan daha kuvvetli bir şekilde kişiyi içten kuşatan, kucaklayan, yönlendiren bir disiplindir (Tümer, 1994, s. 317). Dolayısıyla dinin zayıflaması demek ahlaki ve hukuki suçların artarak anarşizmin ortaya çıkması demektir. Çünkü din olmayınca ahlak için de yaptırım gücü kalmayacaktır. Nitekim dinin, Allah'a itaat, anne-babaya, büyüklere, devlete ve millete bağlılık, küçüklere sevgi, canlılara ilgi ve sempati gibi ahlaki duyguları geliştirdiği, görev bilincini güçlendirdiği tespit edilmiştir (Tümer, 1994). Bu açıdan bakıldığında dini sadece inançtan ibaret görmek, yalnızca kişi ile inandığı varlık arasında bir vicdan meselesi

olarak ortaya koymak yanlışır. Zira din kişinin dünyevi hayatına yön verecek ahlaki, hukukî ve sosyal kuralları da ihtiva eder. İslam dinine göre en onurlu ve şerefli varlık insandır (İsrâ, 17/70). Peygamberler aracılığıyla gönderilen dinlerin ortak amacı insanın iç dünyasının kurallarını düzenleyip kendi içinde ve kendine özgü - kendine ve başkalarına zarar vermeyen - insanlığa ve evrene katkı sağlayan bir düzen kurmasıdır. Dinin bu amacı ile eğitimin amacı aynı noktada kesişirler. Yani her ikisinde de hedef insandır (Mehmedoğlu, 2005, s. 14). Bu ifadelerden din ile eğitimin birbirini etkileyen ve birbirinden ayrı düşünölemeyecek iki kavram olduğu anlaşılmaktadır.

İnsanlık tarihi içerisinde günümüze doğru yaklaşıldıkça sadece birey ve onun da özellikle çocukluk dönemindeki ve okuldaki davranışları üzerinde yoğunlaşan mikro eğitim anlayışından, birey ve okulun dışına da taşarak eğitimi ömür boyu devam eden bir süreç ve hayatın tüm alanlarıyla ilişkili bir faaliyet olarak ele alan makro eğitim anlayışına doğru ilerlendiğinde, buna bağılı olarak eğitimin kapsamının ve işlevlerinin de genişlediğine şahit olunmaktadır (Parlar, 2012, s. 207). Evrensel, zorunlu ve önemli temel kurumlardan olan din ile eğitim arasındaki ilişki diğeri bütün sosyal ve kültürel ilişkilerde olduğu gibi karşılıklıdır. Din, eğitimi; eğitim de dini etkiler. Dolayısıyla dinin sırf dini işlevleri yanında eğitsel işlevleri bulunduğu gibi, eğitimin de salt eğitsel işlevleri haricinde dini alanla ilgili işlevleri olduğu söylenebilir.

Din, İslam âlimleri arasında en çok kabul gören tanıma göre, “akıl sahibi insanları kendi istek ve arzularıyla dünyada saadete ahirette de ebedi kurtuluşa ulaştıracak olan ilahi kurallar bütünüdür.” (Tehânevî, 1862; Akseki, 1967; Topaloğlu, Yavuz & Çelebi, 2006). Bu pencereden bakıldığında ilahi mesajların peygamberler vasıtasıyla insanlara tebliğ edilmesi, öğretilmesi, benimsetilmesi her şeyden önce bir eğitim-öğretim meselesidir. Nitekim peygamberlerin de bu bağlamda eğitimcilik- öğreticilik hizmetiyle vazifelendirildiklerini söyleyebiliriz. Öyleyse dinin hem bireylere aktarımı hem de toplumda tanınması, bilinmesi, kavranması, özömsenmesi ve toplumun fertlerine dini kişiliklerinin kazandırılabilmesi yolunda eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Dinin eğitime ihtiyaç duyduğu bariz olsa da dinin kendisinin bizzatı bir eğitim işi olduğu, toplumu inanç-ibadet-ahlak buyruklarıyla terbiye eden, eğiten bir otorite, bir sistem olduğu görölmektedir. Netice itibarıyla dini eğitimin veya din eğitiminin, bu sistemin geçerliliği ve uygulanabilirliği noktasında etkili bir araç olduğu söylemek mümkündür.

Din-eğitim ilişkisinden söz ederken dinin eğitime de değinmek gerekirse şöyle özetlenebilir: Din eğitiminin inanılan belirli bir dinin eğitimi olabileceği hususunda uzlaşma sağlanmıştır. Nitekim din farkı gözetilmeksizin verilen bir din dersi, dinin yapısına ters

düşmüştür. Önceki devirlerde hüküm sürmüş olan veya hâlihazırda varlığını devam ettirmekte olan herhangi bir dinin öğretilerinden, özelliklerinden, normlarından yahut mensupları üzerindeki etkisinden bahsetmek gerçek bir din eğitimi olmazken yalnızca dinler tarihi araştırmalarının nakledilmesi olacaktır. Dolayısıyla din eğitimi tamlamasındaki din sözcüğünden tek bir din anlaşılmalıdır. Bu yörüngede ülkemiz için din eğitimi söz konusu olduğunda İslam dininin ilkeleri kapsamında verilecek bir din eğitimi düşünülmelidir. Doğru bir insan yetiştirme yolunda her türlü çaba din eğitiminin hakkıdır ve vazifesidir. Nitekim genel eğitimin bütün insanlara karşı sorumluluğu olduğu gibi, din eğitiminin de tüm insanlara karşı sorumluluğu vardır. Bu yönü ile "Din Eğitimi" genel eğitimin bir cüzüdür. Ülkemiz din eğitimi ile genel eğitimi birbirinden ayrı ve bağımsız olarak düşünüp uygulamış olmanın tecrübesine sahiptir. Çocukların din eğitimi, ekserisi din konusunda cahil olan ebeveynlere kaldığı zamanlarda bile bu eğitim noktalanmamış fakat verimsiz, kalitesiz ve hatta olumsuz koşul ve yöntemlerle devam etmiştir. Bu durum din eğitiminde geriye doğru bir gidişata sebep olmuştur. Sonuç olarak toplumumuz bu dönemin paradigması neticesinde yaşanan tablonun olumsuz sonuçlarını görmüştür (Bilgin, 1981). Buradan hareketle dine ve eğitime ihtiyacın olmadığı bir dönemin ve toplumun var olmadığı tahmin edilebilir. Çünkü her zaman ve her toplumda din ve eğitim, fert ve toplumlar için en temel gereksinimlerden biri olmuştur. Zira dinin de eğitimin de muhatabı insandır. İnsan hem eğiten hem de eğitilen bir varlıktır. Her ikisinin de temel amacı insanın ve toplumun her iki dünyada iyiliği ve mutluluğudur. Fert ve toplum üzerindeki etkilerini zaman içinde ortaya koyan uzun süreli faaliyet ve süreçlerdir din ve eğitim. İnsanların dine olduğu gibi eğitime de ihtiyaçları vardır. Hem dinin hem de eğitimin içinde yer aldıkları toplumlardan modernleşme ve küreselleşme gibi büyük değişim süreçlerinden etkilendikleri ve onları da etkiledikleri söylenebilir (Solmaz, 2013).

Çocukluk Dönemi Dini ve Ahlaki Gelişim

Gelişim doğumdan ölüme kadar bireyin geçirmiş olduğu değişiklikleri ifade etmektedir (Aydın, 2014, s. 32). Gelişim psikologları çocukluk dönemine daha çok önem vermektedirler. Çünkü kişilik gelişiminin büyük oranda bu dönemde kazanıldığını ileri sürmektedirler. Dolayısıyla çocukluk döneminde verilecek eğitimin yeterliliğinin ve niteliğinin çocuğun gelişimi açısından önemli olduğu düşünülebilir. Dini ve ahlaki gelişim açısından bakıldığında ise çocukluk döneminde verilen eğitimin, çocuğun ilerleyen yıllarda dine karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesinde ciddi bir etken olduğu söylenebilir. Özellikle çocukluk döneminde okunan masal ve hikâyeler dini duygu ve düşüncenin gelişiminde etkilidir. Çünkü bu dönemde okunan kitaplar çocukların hayal kurma becerisini geliştirmekle beraber kişilik gelişimleri ile dini ve ahlaki gelişimleri bakımından da önemli

birer araç olmaktadır (Turan, 2010). Bu nedenle kitapların çocukların dini ve ahlaki gelişimine katkısının incelenmesinin gerekliliği de ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırmanın konusu Bestami Yazgan'ın çocuk yapıtlarında işlediği dini ve ahlaki değerlerdir. Bu yapıtlar muhakkak ki onu okuyan çocuğun dini inancının oluşumunda rol oynamaktadır. Çünkü duygu ve düşünceler, tutum ve davranışlar çocukluk döneminde şekillenir. Çocukta doğuştan dini duygu vardır ve bu duygu çocukluk döneminde duygusaldan zihinsele, somuttan soyuta doğru ilerleme gösterir (İçmeli, 2013, s. 66). Çalışmamızda çocuklara hitap eden edebi metinlerin dinsel içerikli temaları incelendiğinden çocuğun diğer gelişim özellikleriyle birlikte, dini ve ahlaki gelişim özelliklerinin de bilinmesinin bir gereklilik olduğu düşüncesiyle bu başlığa ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim çocuğun bu gelişim safhalarına ve özelliklerine vakıf olmanın, çocuklara yönelik yazılan eserlerde dini ve ahlaki değer temalı içeriklerin tespit edilebilmesi, elde edilen bulguların doğru tanımlanıp doğru değerlendirilerek anlamlı bir sonuca ulaşılabilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü işlenen değer kadar değerın çocuğa sunuluş biçimi de önemli görülmektedir.

Çocuk kitapları çocuğa salt eğlenceli bir zaman sunma gayesi taşıyor olsa gerektir. Bilhassa çocuklar için yazılan nitelikli eserlere bakıldığında bunların eğitim amacı taşıyor oldukları rahatlıkla anlaşılmaktadır. Verilen eğitim hangi yol ile olursa olsun, çocuğa din konusunda bilgiler verilirken onun algı, anlayış ve kavrayış düzeyine ve hazırbulunuşluğuna dikkat edilmelidir. Bunun için de çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, psikososyal ve dini gelişim özellikleri iyi bilinmelidir (Şimşek, 2004).

Çocuğun gelişimini düzenli ve belli bir sistem içinde araştırmak amacıyla gelişim psikologları belirli alanlar oluşturmuşlardır. Bu kapsamda üç temel alan belirlemişlerdir. Bu alanlar şöyledir:

Bilişsel gelişim; bireyin zihinsel yapısında meydana gelen sistematik değişiklikleri inceler. Bu alanda ferdin düşünce sistemi, algısı, belleği, zihinsel her türlü faaliyetleri ve ana dilin kullanılma boyutu ve süreci incelenen bazı hususlardır (Aydın, 2014, s. 46).

Fiziksel gelişim; somut anlamda insan vücudunda gözlenen büyüme ve olgunlaşmaya paralel meydana gelen farklılıklardır. Burada boy ve kilo değişimi yanı sıra beyin gelişimi bulûğ dönemindeki hormonal değişiklikler ile psikomotor gelişim de fiziksel gelişimin konu alanındadır (Aydın, 2014, s. 46).

Psikososyal gelişim ise; ferdin kişiliğinde gözlemlenen farklılıklar ve ferdin diğer insanlarla kurduğu ilişkide saptanan değişiklikleri araştırmaktadır. Bireyin his ve duygularında beliren farklılaşmalar ile kişinin kendine olan güveni, motive olabilme durumu

ve bu durumların yaşla birlikte değişmesi de bu alanın ilgilendiği konulardır (Aydın, 2014, s. 46).

Biz burada, konumuzla ilişkili olarak daha çok bilişsel gelişim ve duygusal gelişim ile doğru orantılı olarak gelişen dini ve ahlaki gelişim konuları üzerinde duracağız. Çünkü manevi değerler olarak da nitelendirilen dini ve ahlaki değerler, duygular aracılığıyla kazanılır, içselleştirilir, benimsenir ve olgunlaşır. Ahlak gelişimi ile ilgilenen psikologlar da, ahlak gelişiminde ya duygusal-güdüsel etkenlere ya da bilişsel etkenlere dikkat etmişlerdir. Bu açıdan çocuktaki bilişsel - duygusal gelişimin, dini ve ahlaki gelişimi de etkileyeceği anlayışı ile çocukluk döneminin bilişsel ve duygusal gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak çocuğun dini ve ahlaki gelişimini açıklamaya çalışacağız.

Dini gelişim.

İnsanın hayatında belirli fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin gözlemlendiği süreçleri psikologlar çeşitli dönemlere ayırmışlardır. Kalıtım, sağlık, beslenme, çevre, eğitim, ekonomi gibi unsurlar insanın gelişimini etkileyen bir faktör olduğundan ve kişiden kişiye farklılıklar izlenebildiğinden yaş konusunda kesin sınırlar bulunmamakla beraber çocukluk dönemi; bebeklik, ilk çocukluk ve son çocukluk olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır.

Bebeklik Dönemi: 0-2 yaş arasında yer alan bu döneme “süt çocukluğu” evresi adı da verilmektedir. Bu dönem bebeğin her bakımdan yardıma ihtiyacı olduğu dönemdir. Bu sebeple bilhassa güven duygusunun ortaya çıkmasında ailenin özellikle anne-babanın önemli rolü vardır. Bu dönemde dini açıdan gözle görülür bir değişiklik bulunmasa da alman psikolog Eduart Spranger dini yaşayışın temelinde çocuğun doğuştan getirdiği dini istidadın mevcut olduğunu belirtmektedir. Holenbach’a göre ise güçsüz ve yardıma muhtaç çocukta görünmeyen ve henüz açıklanmamış sonu gelmeyen bir merak duygusu vardır. Ayrıca çocukta kendisine yardım edecek ve kendisini koruyacak üstün ve sonsuz bir güç arayışı bulunmaktadır (Peker, 2003).

Bu ifadelerden yola çıkarak söylenebilir ki, bebeklik döneminde dini bir belirti söz konusu olmasa da onun benliğinde inancın tohumları vardır ve inanmaya, dini kabul etmeye hazırdır.

İlk Çocukluk Dönemi: Bu dönem iki yaş civarında başlayıp okul yıllarına kadar sürer. Çocuk kendi başına hareket etmeye başlar. Kendi isteklerine yönelip belli becerileri gerçekleştirebilir. Yetişkinlere bağımlılığı önemli ölçüde azalmıştır. Yaşlılarıyla ilişkiler kurup oyun oynayabilir (Aydın, 2014, s. 42).

Kendisini bu dönemde tanımaya başlayan çocukta güven duyma ve sevilme gibi ihtiyaçlar ağır basmaya başlamıştır. Ve çocuğun bilişsel düzeyde kavramları anlama kabiliyeti henüz istenen derecede olmadığından çocuk, çevresindeki şahıslardan gördüğü davranışları “taklit” etmeye çalışır. Öyle ki taklit sadece hareketlerde olmaz duygular ve heyecanlarda da kendini gösterir (Dam, 2015).

Çocuk bu evrede çeşitli sorular da sorarak dini hayata dâhil olmaya çalışır. Allah, melek, şeytan, sevap, günah cennet, cehennem gibi kavramlar ilgisini çeker ve bunlar hakkında bilgi edinmeye çalışır. Çocuğun bu “meraki” karşısında geçiştirmeden yahut öfkeyle terslemeden çocuğun gelişim seviyesine ve dinin esaslarına uygun olarak açıklama yapmak lazımdır. Çünkü soruları cevapsız kalan çocuk, tatmin edici bir cevap alamadığında da öğrenme isteğini kaybedebilir (Selçuk, 1990).

Bu dönemde çocuk Allah’ı antropomorfik bir şekilde tasarlar. Antropomorfizmde çocukların Tanrı tasavvurları genellikle somut karakterde ve insan biçimindedir. Soyut olguları henüz algılayamayan çocukların Tanrı’yı insan biçiminde algılamaları normaldir. Fakat onlar için Tanrı sıradan bir insan değildir. Sınırsız bir güce ve kudrete sahip ve aynı zamanda cömert bir varlıktır. Kendisine yiyecek, oyuncak en önemlisi de anne vermiştir (Karaca, 2011). Çocuklara Tanrı’dan söz edildiğinde, onlar Tanrı’yı babaları kadar güçlü bir varlık olarak düşünürler. Bütün bilgileri olası ölçüler içinde kaldığından kendilerine söylenenden çok kendi bildikleriyle akıl yürütürler (Rousseau, 2009).

Bu dönem çocuğunda içten gelen bir bağlanma, güvenme, sığınma eğilimi vardır. Bu eğilimle anne-babaya karşı onu koruyanlar olarak mutlak bir bağlılık gösterir. Bu mutlak koruyucu ve sığınak inancının zamanla sağlıklı bir şekilde anne-babadan Allah’a yöneltilebilmesi için çocuğa uygulanacak sevgi ve merhamete dayalı eğitim sonucunda çocuk Allah’ı kendisine güvenilebilen ve sığınabilen bir varlık olarak düşünecektir. Onun koruyuculuğuna dayanarak varlığını emniyet altına alan çocuk O’ndan uzaklaşmayı da düşünmeyecektir (Dam, 2015).

Son Çocukluk Dönemi: Bu dönem ilkokul yıllarını içine alan yıllardır. 6- 11 veya 6-13 yaş dilimini kapsayan bu yıllarda eğitim-öğretim faaliyetleri ön plandadır. Çocuk duyu organlarıyla algıladığı durumlar dâhilinde düşünüp akıl yürütebilir. Değerleri ve vicdan anlayışı gelişir. Olaylar karşısındaki yargıları ve tavrı kendi değer sistemi doğrultusunda ortaya çıkar. Cinsiyet rollerini ve kişisel bağımsızlığını kazanır (Aydın, 2014, ss. 42-44). Bu dönemde çocuğun çevresi ve anlayışı da genişler. Kavramlar yavaş yavaş açıklık kazanmaya başlar. Antropomorfik düşünce biçimi yedi yaşından itibaren yerini yavaş yavaş sembolik ve soyut bir kavrayışa bırakır. On iki yaş civarında da çocuk Allah’ı artık soyut bir varlık olarak

düşünür ve anlar. Bu dönemde dini tutum ve davranışların belirlenmesinde aileyle birlikte çocuğun genişleyen çevresinin ve okul çağına girişinin önemli bir etken olduğu kabul edilmektedir. Çocuk daha önce otorite olarak gördüğü anne-babanın her şeyi bilmediğini, güçlerinin sınırsız olmadığını fark etmeye başlamıştır. Bu durum onun Allah'ı insanüstü bir varlık olarak hayal etmesine ve anne-babaya olan bağlılığının ise O'na yönelmesine zemin oluşturur (Peker, 2003).

Çocuğun okuduğu kitaplar ondaki dini bilincin biçimlenmesinde etkin rol oynar. Fakat belirtmek gerekir ki din konusunda ailede fazla bir şey göremeyen çocuğun dini duygularının gelişimi gecikebilir ve hatta gitgide körelebilir (Peker, 2003). Nitekim bu dönemde dışa yönelim halinde olan çocuk için kültürel, sosyal ve dini çevre önemli etkileşim unsurlarıdır. Çocukta sağlıklı bir sosyal, kültürel ve dini gelişim sağlanması, bu faktörlerden gelecek olumlu tesirlere bağlıdır. Sosyal ve dini çevre şartları olumsuz olan, dini inançlar ve bunlarla ilgili konuları öğrenme imkânı bulamayan ve buna dayalı olarak dini birikimi yeterince gelişmemiş olan çocuklar, bu ihtiyaçlarını direkt olarak karşılayamadıklarından dolayı bir şekilde karşılamaya çalışacaklardır. Bu da onların doğru inanç yerine yanlış inançlara kapılmaları riskini artıracaktır. (Fersahoğlu & Demir, 2014).

Ahlaki gelişim.

Ahlak, bireyin doğru ile yanlış ayırt edebilmesini sağlayan ilkeler ve değerler bütünüdür. Başka bir deyişle mutlak olarak iyi ya da kötü olduğu kabul edilen, belli bir yaşam anlayışından kaynaklanan davranış kurallarını belirleyen prensiplerdir. Ahlak kişi vicdanının belirli eylemleri doğru ve iyi olarak vasıflandırmasıdır (Erdem, 2009, s.15).

Aile, çocuğun ahlaksal boyuttaki kişilik gelişimi sürecinde temel teşkil etmekle beraber vaktinin büyük bölümünde içinde olduğu ve orada planlı bir ahlak eğitimi aldığı okulun da payının büyük olduğu tahmin edilebilir. Nitekim yaşama dair ilişkilere ve insana yaraşır şekilde bir hayat sürmeye katkı sağlayan ahlak, eğitimin hem hedefi hem de ilgilendiği bir alandır. Genellikle tüm kültürlerde 2 ila 6 yaş arası, sosyal ve ahlaki gelişimin en hızlı olduğu evre kabul edilmektedir. Bu nedenle ferdiyet ve şahsiyetin de büyük oranda çocukluk döneminde oluştuğunu düşünürsek, onların kendilerine has özelliklerinin belirginleştiği bu zamanda ahlaki değerlerin eğitime öncelik verilmesinin daha doğru olacağı söylenebilir. Çünkü çocuklar belli bir kültür içinde dünyaya gelirler ve onların zihin gücü, akli yetenekleri her ne kadar yeterince gelişmemiş olsa da insanları tanımak, davranışlarını merak edip anlamak isterler. Yani bir çocuk, kendini, değerlerini, sosyal ve ahlaki ilişkileri ve toplumsal kurumları bilmeye ihtiyaç duyar (Köylü, 2003).

Çocukların ahlaki gelişimlerini saptayabilmek oldukça zordur. Farklı sebeplerle birlikte ahlaki gelişim ve büyümeyi sağlıklı olarak ortaya koyabilecek bir ölçüt geliştirmek pek imkân dâhilinde gözükmemektedir. Dolayısıyla, çocuklarla ancak mülakat yapmak suretiyle onların çeşitli durumlarda ne tür tepki gösterecekleri ya da bir başkasının benzer ortamlarda gösterdiği davranışın doğruluk derecesini sorgulayarak, düşüncelerini almak suretiyle ahlaki gelişim basamakları oluşturulabilir. Bununla beraber, ahlak gelişimine ilişkin çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Bu teoriler, çocukların doğru ya da yanlış konusunda, basit yargılardan daha karmaşık yargılara doğru ilerlediği kabul edilen bir süreci betimler (Köylü, 2003).

Bazı psikologlar ahlak gelişiminin bilişsel gelişim ile sosyal gelişim arasında bir evre olduğunu, bazıları sosyal gelişimin bir alt boyutu olduğunu iddia etmişlerdir. Ahlak gelişimi konusunda ilk modellerden birini Piaget geliştirmiştir. Piaget'ye göre ahlak gelişimi çocuğun bilişsel gelişimine bağlı olarak çevresiyle olan sosyal etkileşimi çerçevesinde gerçekleşmektedir. Piaget bu dönemleri; ahlak öncesi dönem, dışa bağımlı dönem ve özerk dönem olarak adlandırmıştır (Can, 2014). Piaget, ahlak öncesi dönemde (4-5 yaş) çocuğun sosyal çevresinden etkilendiğini, bilinçsizce yetişkin otoritesine meyilli olan bu zaman diliminin özerk döneme geçişi güçleştirdiğini belirtmiştir. (6-10) yaşlar arasındaki dışa bağımlı dönemde çocuklar için kurallar değiştirilemez gerçeklerdir. Niyete bakılmadan görünenden hareketle çocuğun iyi-kötü, doğru-yanlış gibi değerlendirmelerde bulunduğu dönemdir (Akbaba, 2011). Özerk dönem ise (11 yaş +) ise kural çiğneme davranışının sonuçlarına göre değil niyet ve şartlara göre değiştirilip değerlendirildiği dönemdir (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2014).

Piaget dünyanın pasif bir parçası olmadığını fakat iç âlemlerinin büyüklere nazaran çok daha başka olduğu argümanı ile çocuklarda bilişsel dönemi dört safhada incelemiştir. Bunlar:

1. *Duyusal Hareket Dönemi (0-2 yaş)*: Bebeğin refleks nitelikli devinimden ibaret zaman diliminden, imgesel tasarımlar yoluyla zihinsel faaliyetlere geçiş yaptığı bu dönemde nesneler algılanır ve bir amaca bağlı olarak yerlerinden oynatılır. Duyu organlarıyla nesnelerin algılanamadığı durumlarda da onların varlığının devam ettiğinin bilincine varmaları ise iki yaş sonu itibarıyla olmaktadır. Yaş sonunda ise yer ve zamana ilişkin kalıcı olmayan bağlantılar oluşturulur (Küçükkaragöz, 2014).

2. *İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş)*: Bu dönemde imgesel zihin faaliyetlerini geliştiren dilden yararlanır duruma giren çocuk objeleri sembolik olarak tasarlar ve kelimelerle

benzeştirme yapar ve bu şekilde nesneleri yansıtmaya çalışır. Benmerkezcilikten henüz ıkamadıklarından problemlere farklı gözden bakmayı beceremezler (Küçükkaragöz, 2014).

3. *Somut İşlemsel Dönem (7-14 yaş):* Benmerkezci düşünce sisteminden ayrılmış olan çocuklar bu dönemde sorunlara farklı gözle bakmayı başatabilirler. Objeler ve ortaya çıkan durumlara ilişkin akla uygun baē kurabilirler. Duyularla algılayamadıkları durumlarda ise akıl yürütemez, belirli birtakım önermeleri birbirine baēlayarak yeni önermelere ulaşamazlar (Küçükkaragöz, 2014).

4. *Soyut İşlemsel Dönem (11 yaş ve sonrası):* Bu yaş ocuēu artık varsayımlar üretebilir ve bir yargı içeren savlara ilişkin mantıklı deēerlendirmeler yapabilir ve doēruluk veya yanlışlıklarını ölçebilirler. Birçok hususta farklı uzantılara sahip çözümsel ve sorgulayıcı mülahazalarda bulunabilir ve bu fikir örüntülerini bir kompozisyon içerisinde karşı tarafa aktarabilme ehliyetine sahip olurlar (Küçükkaragöz, 2014).

Bu safhalar çocuklar için bilişsel gelişim safhaları olarak incelenmiş olsa da ahlaki gelişim ve duyuşsal gelişim safhaları olarak da düşünülebilir. Çünkü duygular da ahlak da ocuēun bilişsel özelliklerine yakın bir gelişim gösterir. ocuēun bilme, anlama özellikleri temel alınarak kategorize edilen bir basamaklar dizisi de şöyle olabilir:

1. (0-3) yaş: *Bilinçsiz etkilenme aēı.*
2. (4-9) yaş: *Duygusal öğrenme aēı.*
3. (10 -13) yaş: *Akılcı öğrenme aēı.*
4. (14-24) yaş: *Bilinçli öğrenme aēı* (Bilgin & Selçuk, 1995).

Piaget'nin görüşlerinden esinlenen Kohlberg ise Piaget'nin kuramını revize ederek kendi adıyla anılan bir kuram geliştirmiştir. Kohlberg bu dönemleri, gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası düzeyler olarak isimlendirmiştir. Kohlberg bireyin iki istenmeyen seçenektan birini seçmeye zorlandıēı durumda onun tepkisinin asıl ahlaki yargısını ortaya koyacaēını öne sürmüştür. Ona göre bu iki durum arasında kalan kişi karar verme aşamasında zamanla kendi ahlaki kimliēini kazanacaktır (Can, 2014).

Kohlberg'e göre çocuklar daha çok “*gelenek öncesi*” dönemi yaşamaktadır. Gelenek öncesi dönemin ise iki alt evresi bulunmaktadır:

1.*Ceza-itaat evresi:* Bu evre ocuēa sadece kendisini cezadan koruyan davranışlarının “iyi” olduēunu düşündüēü okul öncesi evredir. Anne-baba ve diēer yetişkinler nelerin yanlış, nelerin doēru olduēunu söz ve davranışlarıyla ceza-itaat şeklinde ifade etmelidirler (Akbaba, 2011). ocuk bu dönemde kuralların doēruluēuna inandıēı için deēil de cezalandırılmamak amacıyla kurallara boyun eēer. ocuēun bir davranışla alakalı iyi ya da kötü yargısını

taşıması o davranışın sonuçlarını izleyerek ulaştığı bir karardır. Yani cezalandırılmamışlarsa o davranış doğrudur veya iyidir.

2. *Değiş-tokuş (Pazar) ahlakı*: İlköğretimin ilk kademesindeki bu evrede çocukta iyi olan şeyin mutlaka bir karşılığı olduğu anlayışı hâkimdir (Akbaba, 2011). Gelenek öncesi düzeyin ikincisi olan bu evre bireysellik ve çıkarıcılık evresidir. Çocuk bir davranışı kendi açısından yararlı buluyorsa o davranış doğru ya da iyidir. “Birine bir şey vermişsem onun da karşılığını vermesi gerekir”, biçimindeki ahlak algısı belirgindir.

İkinci dönem olan “*geleneksel düzeyde*” ilk evresi yani genelde üçüncü evre olan bu merhalede çocuğun ahlaki değerlendirmeleri ve vardığı önermeler kişilerle kurduğu ilişkilerinde karşılıklı beklentiler doğrultusunda oluşur. Olaylara kendisi dışında bir gözle bakabilmeye başlayan çocuk çevresi tarafından kendisinden beklenen davranışı gösterirse daha çok sevilip kabul göreceği fikrine sahiptir. Bu dönem on yaşlarında başlayıp yirmi yaşlara kadar devam eder. Dördüncü evrede ise davranışların toplumsal sistemin yasal normlarına uygun olması temelinde bir düşünce biçimi egemendir (Can, 2014).

Evrensel ahlaki ilkelere dayalı ve çok az insanda görülebilen ve *gelenek ötesi* olarak adlandırılan üçüncü düzeye ulaşabilmiş insanların ise tüm hayatlarını, ideallerini gerçekleştirmeye adanmış oldukları söylenebilir (Can, 2014).

Ahlak gelişiminde duygusal-güdüsel faktörler üzerinde duran bir diğer klasik yaklaşım da Freud’a aittir. Freud ahlak ve kişilik gelişimini duygusal- güdüsel bir yaklaşım olarak ele almıştır ve ahlak gelişimini *id*, *ego* ve *süperego* ilişkilerindeki denge kavramına bağlamıştır. *İd*, kişiliğin bilinçaltı bölümüdür. *Ego*, kişiliğin realist ve ulusal elemanıdır ve bilinçlidir. *İd*’in isteklerinden toplumca kabul edilenlerin bilinç düzeyine çıkmasına izin verir. *Ego*’nun hangi isteklerin bilinç düzeyine çıkmasına izin vereceğini ve hangilerinin bilinçaltında kalması gerektiğini belirleyen ise *süperego*’dur. Süperego çocukluk evresinde çocuğun büyükleri ile olan etkileşimi esnasında gelişir ve daha çok toplumsal yasakları içerir (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2014).

Değer

Değer bir şeyin önemini belirlemeye yarayan, soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaki ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı niteliktir (TDK, 1988, s. 345). Değer ve değerler eğitimi üzerinde çalışmalarıyla tanınan bazı bilim insanları değeri şöyle tanımlamaktadır: Değer, arzu edilen, ilgi duyulan, ihtiyaç duyulan şeydir. Değer kavramı olması gerekeni ifade eder. Değer kavramı, teoriden çok, ameli/pratik bir karakter taşır. Yani idealle eyleme yöneliktir. Değer, bir kimsenin çeşitli

durumlarda devamlı olarak gösterdiği, davranışlarına yön veren köklü bir inançtır (Oğuzkan, 1991). Bu tanımdan hareketle değerlerin, bireylerin tutumlarının temel yapısını oluşturduğu söylenebilir. Dolayısıyla değerler, ferdi belirli amaçlara farklı alternatifler arasından seçim yapma yönünde zorlayan istikrarlı güdüler olarak tanımlanabilir.

Değerler, insanın en iyi tarafını ortaya çıkarmayı ve onun kişiliğini bütünüyle geliştirerek, insani mükemmelliğe erişmesini sağlamayı hedeflemektedir. Değerlerde inançlar ön plandadır. İnsanın iç dünyasının zengin ve derin bir kişilik merhalesine varması, ancak önem verdiği değerlerle ölçülebilir. Bu anlamda, insanı insan yapan değerleridir, denilebilir. Dolayısıyla değer, insanın fiillerinin sebebi ve kimliğinin bir parçası olduğu ayrıca insanın yaşama yüklediği manayı temsil ettiği anlaşılabılır.

Değer hükmünün bir şeyin istenebilir yahut istenilemez olduğunu belirttiğini düşünürsek bu durumda değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır, denilebilir. Toplum hem maddi hem manevi olarak insanı kuşatan işler, eylemler, karakterler, inançlar ve değerlerdir. Buradan yola çıkarak toplumun oluşumunu sağlayan temel taşlardan birinin de değerler olduğu söylenebilir.

Değerler insanların çoğunluğunun üzerinde görüş birliği sağladığı ve paylaştığı gerçek davranış standartlarıdır. Sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişiyi doğru işleri yapmaya cesaretlendirir. Aynı zamanda kabul görmeyen fiilleri engelleme fonksiyonuna sahiptir. Değerler dayanışma vasıtaları olarak da işlevseldirler. Çünkü ortak değerler sosyal dayanışmayı oluşturan ve sürekli kılan etkenlerdendir. Bu bağlamda değer bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları onaylanan ortak duygu, düşünce, amaç ve yararı temsil eden, üzerinde uzlaşılmış temel ahlaki prensip ya da inançlara denir (Kızılcılık & Erjem, 1994, s. 99).

Değerler kültür ve toplumu anlamlı kılan unsurlardır. Değerler paylaşılabılır ve kişilerin büyük bölümü değerler üzerinde görüş birliği sağlamıştır. Herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir. Değerlerde ölçülebilir belirleyiciler olarak aile-soy, servet, işlevsel yararlılık, eğitim, din ve biyolojik özellikler kullanılır (Fichter, 2012, s. 167). Bu yönüyle değerlerin evrensel bir nitelik taşıdığını da söyleyebiliriz. Değişen sadece “değer” kavramına yüklenen manalardır. Kimileri değeri; iyi ve faydalı olanla, kimileri hoş gidenle, kimileri de akla uygun davranmak vb. ile ifade etmişlerdir. Yani değer kavramı insana özeldir. Zira söz ve davranışların doğru-yanlış, güzel-çirkin, iyi-kötü şeklinde tanımlanmasını sağlayan temel etken insanın değer anlayışıdır. Bu açıdan güzel-çirkin denildiğinde sanatsal değer ölçüleri, iyi-kötü denildiğinde ahlaki değer ölçüleri, helal-haram denildiğinde ise dini değer ölçülerinin

ön plana çıktığı söylenebilir. Nitekim çoğunlukça dine yüksek değerin biçildiği her çağdaki insan gruplarında kabul ettirilmiş olan hayat ideali, öbür dünya idealidir. Bu dünyaya gelen kişi öbür dünyada rahat yaşayabilmek için bu dünyada belli bir şekilde dinin istediği şekilde yaşamaya çalışır. Dolayısıyla kişilerin davranışlarına da yüklemeleri, “günahtır” veya “sevaptır” olan genel değer yargıları hâkimdir (Kuçuradi, 1971).

Değerler üzerinde yapılan çalışmalara bakıldığında değerlerin belli sınıflandırmalara tâbi tutulduğu görülmektedir. Bu sınıflamalardan biri de insan hayatının belli başlı varlık sahalarından yola çıkılarak yapılmıştır. Buna göre değerler; estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal, dini ve ahlaki şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre ahireti kazanmak ve günahlardan arınmak vb. dini değerlere, yalan söylememek ve vicdanlı olmak vb. de ahlaki değerlere girmektedir (Güngör, 2000).

Değerlerin özellikleri ve işlevi.

Değerler toplumdaki sosyal kontrol sistemine de kaynaklık ederler. Birlikte yaşayan insanların hangi değerleri merkeze alacakları konusunda konuşup uzlaşmaları gerekir. Aralarında fark bulunan değerlere sahip kişiler arasında meydana gelen çatışma ortak evrensel değerler yardımıyla çözüme kavuşturulabilmektedir. Ayrıca değerler sistemi kişilerden neyin istendiğini, neyin yasaklandığını, neyin ödüllendirilip neyin cezalandırıldığını da belirleyebilmektedir (Fichter, 2012).

Değer başlığı altında belirtilen tanımlar ışığında değerler ile ilgili şu öz bilgilere ulaşabiliriz:

Tarihi birikimlerden oluşan köklü inançlardır. Üzerinde görüş birliğine varılmış kabullerdir. Sosyal hayatı düzenleme rolleri vardır. Karar vermede kullanılan ölçütlerdir. Sosyal kontrol unsurlarıdır. Kültürün devamlılığını sağlarlar. Çevreyle etkileşim sonucunda işlevsellik kazanırlar. Tutumların alt yapısını oluştururlar. Güdüleyici ve özendiricidirler. Bireylerin sosyal rol seçmelerine rehberlik ederler. Dışlanmışlık ve yalnızlık karşısında koruyucudurlar. Farklılıkların çarpıştığı noktada ortak anlaşma zemini oluştururlar. Kalıtsal değil, yaşayarak öğrenilirler. Dolayısıyla öğrenilebilir ve öğretilabilir olgulardır. Ahlaki olgunluğa ulaştırırlar. Bütünleyici ve birleştiricidirler. Dayanışma araçlarıdır. Değerleri yaşayan ve yaşatan, insanlar olduğundan değerler insanîdir. Bireylere amaç ve yön belirlemede etki ederler. Nitel özelliklere sahiptirler. Değerler kişilere bakış açısı sağlar. Soyutturlar. Dinamiktirler, değişme gösterebilirler. Bilişsel yapıdan çok duyuşsal alana hitap ederler. Toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemleri sınırlandırır. Farklı disiplinlerde (felsefe, sosyoloji, din, ekonomi vs.) farklı anlam çerçevesini çağrışırlar.

Bireye ayırt etme, ilke oluşturma ve uyum sağlama yetileri kazandırır ve değerler birbirleriyle de ilişkilidirler (Aydın & Akyol, 2014).

Dini değerler.

Din ve değer kavramlarını daha önceki başlıklar altında incelediğimizden bu bölümde yalnızca dini değer kavramına yer vereceğiz.

İnsan bir değer olarak değerlerin aynı zamanda öznesidir. Eflatun'dan itibaren filozoflar değer problemini iyi-kötü, gaye, doğru, fazilet, hakikat, geçerlik gibi değişik başlıklar altında toplamışlardır. Değerler, teknolojiden bilime, inançtan ideolojiye, hukuktan ekonomiye kadar toplumun her alanını kapsar (Bolay, 2007).

Olgular ve olaylar, insan iradesi ve etkisi olmadan var olan fiziki, tarihi, dini, sosyal ve ekonomik gerçeklerdir. Bu olgular ve olaylarla ilgili verilen hükümler ise değer yargılarını oluşturur. Olgular ve olaylar yalnız başına bir değer taşımazlar. Onu değerli ya da değersiz kılan, onunla ilişki kuran, onu yorumlayan, kişi ya da bakış açılarıdır. Bir olguya aynı zaman diliminde birden çok değer yüklenmiş olabilir. Örneğin bir cami bir kültür ögesi olması nedeniyle tarihi, ibadet yeri olması sebebiyle dini, sanat eseri olması itibarıyla estetik, maddi özellikleri dolayısıyla da ekonomik bir değer taşır (Erdem, 2009).

Değerlerin kaynağı üzerine yapılan tartışmalardan çıkan sonuç şöyledir. Her türlü değer bir içkin –nesnel, bir de aşkın (fiziksel çerçevede olup bitmeyen, daha öteye uzanan) bir yönü vardır. Ancak bu aşkınlığın toplum ve toplum üstü olmak üzere iki dayanağı vardır. Dini değerler özü itibarıyla toplum üstü bir kaynağa (ilahi olana) dayanan değerlerdir. Genel sosyal değerler Durkheim'in toplumsal yasak ve kolektif bilinç olarak nitelediği bir aşkınlığa dayansa da sosyal etkileşimlerin ürünüdürler (Aydın, 2003, s. 244). Yani değerler ya toplumsal ya da ilahi kaynaklıdır, denilebilir. Bu durum da kişiyi değer türlerine ve bunların tasnif edilmesi sonucuna götürür.

Değerler şüphesiz en genel biçimiyle yukarıdaki kaynak ayrımına da bağlı olarak “sosyal/ profan” ve “dini” olarak ikiye ayrılabilir. Sosyal değerler bazı ihtiyaçların gereği olarak ortaya çıkarlar ve salt beşeriliği ifade ederler. Örneğin; vatan sevgisi ve eşitlik gibi. Ve bazen de adalet, dürüstlük gibi bir toplumla sınırlı olmayan evrensel değerleri ifade ederler. Dini ve ahlaki değer kategorileri, üzerinde kesin anlaşmaya varılmış bir tanıma ve çok açık bir farklılığa dayanmasa da aralarında ilkece yapılabilecek bir ayrıma sahiptirler. Gerçekten de ahlak ister din, ister profan/sosyal kökenli olsun genelde bir şeyin iyi veya kötü oluşuna ilişkin bir yargıyı taşımaktadır. Üstelik bu yargı çoğu kere eyleme yöneliktir. Mesela namaz bizzatihi bir dini/ İslami değerdir, ama namazın insanı kötülüklerden alıkoyması onun ahlaki

yönüdür. Dini değerler kategorisine gelince, bu iki düzeyde ele alınabilir. Öncelikle din değerlerin önemli bir kesitinin kaynağıdır. Bir başka deyişle dinin bizzat kendisi bir değer olarak karşımıza çıkmakta veya bazı değerlerin oluşmasını sağlamaktadır. İkinci olarak ise din, kendine has meşrulaştırma ve içselleştirme mekanizmasına bağlı olarak, değerlere süreklilik sağlamak ve aralarında kurduğu hiyerarşi ile etkinliklerini artırmaktadır (Aydın, 2003). Buradan da hareketle sonuç olarak dini ve ahlaki değerlerin referansları bakımından birbirinden ayrılabilirdikleri söylenebilir.

Bu çalışmada Yazgan'ın çocuk yapıtları yukarıdaki ayrım ışığında evrensel ahlaki değerler ve dini/İslami değerler çerçevesinde incelenmeye çalışılacaktır.

Dini değer; herhangi bir dine ait terim, ritüel, iman esasları ve sembollerden oluşur. Dini değerlerin insan hayatında tuttuğu yer önemlidir. Çünkü dini değerler ilk insanların yaşadığı çağdan itibaren hem fert hem de toplum olarak insanları etkileme ve yönlendirme işlevi ve kudretine sahip olmuştur. Bireysel açıdan incelendiğinde dinin; insanın en küçük fizyolojik ihtiyaçlarından olan yeme- içme, üreme, giyinme ve barınma ihtiyacının karşılanmasında dahi söz sahibi olduğu görülmektedir. Dinin manevi etkisi insanın inanma, bağlanma ve sığınma gereksinimlerini karşılar. Yaşam boyunca mücadele edilen zorluklara karşı mukavemet göstermede insanı motive eder. Sosyal bir varlık olan insanın aile hayatı, çalışma hayatı, eğlence hayatı, toplumsal rol ve statüleri üzerinde dinin etkisi vardır. Din insanın ölüm ve ötesi hakkındaki korku ve endişelerine de tatmin edici cevaplar verir (Karaca, 2011). Bu bağlamda dini değerlerin, insanlara hayatı anlamlandırma ve böylece yaşam tarzlarını oluşturma yolunda temel ve destek olduğu söylenebilir. Dolayısıyla dini değerlerin korunması ve aktarılması zorunluluğu da söz konusu olmaktadır. Çünkü ferdin ve toplumun ihtiyaçları realist bir nazarla ele alındığında, dini değerlerin psikolojik ve sosyolojik açıdan önemi daha net olarak idrak edilebilmektedir.

Bu çalışmada incelenecek olan çocuk yapıtları Müslüman bir yazara ait olduğundan ve okuyucu kitlesini de Müslüman ailelerin çocukları oluşturduğundan “dini değer” olarak İslam dininin temel değerleri konu edinilecektir.

İslam dininin temel değerleri ise “Zaruriyyat” olarak nitelendirilmiştir. Dinin gönderiliş gayesi ile ilişkili olarak fikirlerini ortaya koyan âlimler bu konuyu “Zaruriyyat” başlığı altında değerlendirmişlerdir. Mesela Gazali şöyle der: “Zaruriyyat maslahatın/amacın en kuvvetli mertebelerini teşkil eder.” (Akt. Ebu Zehra, 2005, s. 321). Dolayısıyla zaruriyyat; onsuz olmayan, din ve dünya işlerinin ayakta durması kendilerine bağlı bulunan temel değerler olarak tarif edilmektedir. Ayrıca yok olmasıyla toplumda düzenin sağlanamayacağı, İslam toplumunun bozulma ve dağılmaya yüz tutacağı değerler olarak da kabul edilmektedir.

Zarûriyyât adıyla ifade edilen unsurlar, İslam hukukçularına göre beş temel değerden oluşmaktadır. Bunlar: 1- Dinin korunması. 2- Canın korunması. 3- Aklın korunması. 4- Neslin korunması. 5- Malın korunması şeklinde ifade edilen korunması öncelikli amaçlardır (Duman, 2011).

Yukarıda belirtilen temel dini değerler zemininde, Bestami Yazgan'ın incelenen şiir, masal ve hikâyelerinde; Allah'a iman, Allah ve Resulünü sevmek, Allah'ın nimetlerine şükür ve kanaat, tevekkül ve kadere iman, ümitle Allah'a dua etme/yalvarma/bağlanma, sahabeye ve din büyüklerine saygı, yardımlaşma ve paylaşma, namaz ve ezana saygı, tövbe etme, haram ve helale dikkat etme, ahiret hayatı ve cennetin iyilerin mükâfat yeri olması vb." dini unsur ve değerler tespit edilmiştir. Bunların dışında cami, minare, şadırvan, imanın şartları, İslam'ın şartları besmele, Fatiha, oruç, imsak, sahur, iftar, teravih gibi dini kavramlar da yer almıştır.

Ahlaki değerler.

Hulk kelimesinin çoğulu olan ahlak, seciye, din, tabiat, insanın iç dünyasını ve dış dünyasını ifade eden bir terimdir. İslam kaynaklarında hulk ile ahlak kavramları genelde aynı anlamda kullanılmıştır. Ahlakçıların çoğu hulk'u insandaki bütün hal ve davranışların menşei ve şuurun doğru bir kuvveti saymışlardır. Ahlak nefiste köklü bir şekilde yerleşip kendisinden fiil ve davranışları sürekli olarak düşünmeye, zorlamaya ihtiyaç hissetmeden, kolaylıkla ortaya çıkması ve kararlılık kazanmasına denir. Bu tanım ışığında nefiste köklü bir şekilde yerleşen bu hal neticesinde akla ve dine uygun, iyi ve mükemmel fiiller (hikmet, adalet, iffet, cesaret, cömertlik, fedakârlık vb.) sadır olursa buna "iyi ahlak", güzel huy; şayet bozuk, kötü fiil (cehalet, zulüm, iffetsizlik, korkaklık, cimrilik, kendini düşünme, haset vb.) sadır olursa buna da "kötü ahlak", fena huy denir (Erdem, 2009).

Ahlakın konusu insan davranışlarıdır. Ancak insanın her davranışı olmayıp iradeli, şuurlu, iyi veya kötü olarak vasıflandırılabilen toplum içinde uyulması beklenen kurallara uygun davranışlarıdır (Aydın & Akyol, 2014). Yani bir insanın "doğru" veya "yanlış" olarak nitelendirilen davranışlarının, "iyi" veya "kötü" olarak değerlendirilmesi karşımıza ahlak değerlerini çıkarır. Buna göre ahlak değerleri en basit anlamda iyi ya da kötü diye nitelendirilen davranışlara ilişkin değerlerdir. Mesela "*yalancılık nasıl bir davranıştır?*", sorusuna değerler açısından farklı cevaplar verildiği görülür. Kimileri bu davranışı "yanlış bir davranış", kimileri "haram veya günah" olan bir davranış kimileri ise "kötü bir davranış" olduğunu dile getirmişlerdir. Elbette bu davranışın kötü olarak değerlendirilmesi ahlaki bir değerlendirmedir. Ancak diğer değerlendirmeler de sonuç itibarıyla "kötü" bir davranışı ifade etmek için kullanılmıştır. Neticede ahlaki değerler herkes tarafından üzerinde fikir birliği

sağlanmış bir kabule veya redde ilişkin değerlerdir. Dolayısıyla herkes için iyi olan bir şey iki insan için aynı ahlak ölçülerine sahip olmasalar da “iyi” veya “kötü” olarak kabul edilir (Erdem, 2009, s. 44).

Sonuç olarak ahlaki değerler müspet hedefler göstererek uygulama imkânı verdiklerinden insanın kişilik sahibi olması da ancak benimsediği değerlerle mümkündür, denilebilir. Bu bağlamda ferdin ve toplumun gelişip yükselmesi özellikle ahlaki değerlere bağlıdır. Bu da onların ameli boyutta somutlaşarak var olması ile gerçekleşebilir.

Bestami Yazgan’ın şiir, masal ve hikâyelerinde; sorumluluk, sözünde durma, çalışkanlık, çalışarak yaşama, gayretli olma, cesaret, dostluk, affedici olma, iyi niyetli olma, iyilik yapma, sabırlı olma, merhametli olma, sağlıklı ve temiz olmaya önem verme, aile sevgisi, saygı, özgüven, kanaatkârlık, temizlik, doğayı sevmek, insana değer verme, farklılıklara saygı, hoşgörülü olma, diğerkâmlık, empati, vefalı olma, adil olma, ümitvar olma, dürüstlük, doğru sözlülük, vatanseverlik, gazi ve şehitlere saygı duyma, misafirperverlik, kahramanlık, cömertlik, güvenilir olma, ilim öğrenme, bilgili olma, hakkını arama, haksızlığa direnme, hayvanları sevmek, fedakârlık, özgürlük, alçakgönüllü olma, önyargıdan, kibirden ve kıskançlıktan sakınma vb. ahlaki değerler tespit edilmiştir.

Çocuğun Değer (Dini ve Ahlaki) Eğitiminde Edebiyatın /Edebi Eserlerin Rolü

Edebiyat insana sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış bir yaşam sunar. Yaşamı anlamlı kılar. İnsan ve yaşam gerçekliği sanatçı duyarlılığı ile kavranarak yaşama ve insana ilişkin deneyimleri zenginleştirir.

Edebiyat çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili biçimde ortaya koyan sanattır. Eğitim bakımından değeri insana değişik duyma, düşünme ve hareket etme misalleri sunmasıdır. Yalnızca bir roman okumak dahi okura insanların karakter yapıları, sosyal durumları, duygu ve düşünce bakımından farklılıkları hakkında bakış açısı kazandırır. Edebiyatın estetik bir eğitim vasıtası olarak fonksiyonu, “duyguları eğitme, duygu-akıl dengesini oluşturma” gibi süreçlerle ilişkilendirilerek ifade edilebilir. Edebiyat okurun “güzel”e karşı duyarlılığını da güçlendirir (Sever, 2015).

Çocuk edebiyatı ise çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Bu eserlerin yetişkinler için hazırlananlar gibi özenli ve etkili olması gerekir. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtmayacaktır. Çocuk edebiyatı önce edebiyattır.

Her yaştan okurun ilgisini çekebilen, okunabilen, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür (Şirin, 1994).

Kavcar (1999)'a göre edebiyat ve değer ilişkisi şöyledir:

Edebiyat eserleri, insana özgü bazı değerlerin ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Edebî eserler hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir. Genel olarak sanatın amacı yaşamı kolaylaştırmak olduğu gibi edebiyat eserleri de insanın iç dünyasını insan sevgisi, yurt sevgisi, yaşama sevgisi, doğa sevgisi ve daha nice sevgilerle yumuşatır. İyilik, dostluk, hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük gibi insana özgü temel duyguları geliştirip pekiştirir (Kavcar, 1999, s. 5).

Dolayısıyla edebiyatın, değerlerin bireye edindirilmesinde etkili olan bir unsur olduğu ve değerlerin herkes tarafından benimsenmesinde, nesilden nesile aktarılmasında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Değer eğitiminde edebi eserlerin okuyucuyu saran, onu içine çeken yönü önemli bir avantajdır. Yazar, özellikle okuyucuya vermek istediği değerleri eserinin olay kurgusunun gelişiminde büyük payı olan kahramanları aracılığıyla verir. Okuyucu, yani öğrenen konumunda olan birey kendisini okuduğu yapıtın kurgusal âleminin bir parçası olarak görür. Böylece okuyucu kendini kaptırdığı bu dünyanın içinde eserin başkahramanını model alır, kahramanın davranışlarını kendi davranışları olarak özümser ve onun taşıdığı vasıflara sahip olmayı arzular. Böylece verilmek istenen değerlerin okuyucuya ulaşmasında muvaffak olunur (Akın, 2009). Bu ifadeden de anlaşılmaktadır ki hikayelerdeki karakterler yoluyla ortaya konulan imaj çocuğun hayal dünyasında şekillenecek ve çocuk benzer imajı taşımaya gayret edecektir. Dolayısıyla çocukta ahlaki ve dini değer oluşum sürecinde edebi türlerin özellikle de hikayelerin etkisi olduğu söylenebilir.

İyi ve erdemli insan olmak, sağlam karakterli bireyler yetiştirmek her ailenin, okulun ve toplumun en önemli hedeflerindendir. Zira sağlam karakterlilik hem fertleri hem de toplumu huzurlu ve mutlu kılar. Çocuk iyiyi, kötüyü, doğruyu ve yanlış bilerek doğmaz. Bilakis çocuğun sosyal yaşam alanı, yaşam koşulları, ailede ve okulda aldığı eğitim onun değer yargılarını biçimlendirir. Böylece çocuk doğru ve yanlış seçebilir seviyeye ulaşır. Dolayısıyla çocuğa verilen eğitimin nitelikli olması önemlidir. Çünkü çocuk sonrasında tercihlerini bağımsız ve doğru yapabilmelidir.

Kültürlenme süreci aile ve çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevrenin akabinde okulda devam eder. Çocuğun karakteri ve ahlakı, bu süreç içerisinde etrafındaki insanların kendisine karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar doğrultusunda biçimlenir. Gelişim psikolojisi

kuramcılarının ekserisi, çocukların özellikle okul döneminde ahlaki değer kodları geliştirdiğine, olumlu veya olumsuz bu dönemde karakterlerinin şekil aldığına dikkat çekmişlerdir. Bu perspektifte bilhassa okul çağındaki çocukların muhatap olduğu eserlerin niteliği ve bu eserlerin dini /ahlaki kimlik kazanma sürecindeki fonksiyonelliği önem arz etmektedir. Nitekim son yıllarda bütün dünyada değer bunalımı ve kültürel yozlaşmanın yol açtığı zarar verici toplumsal olaylar yaşandığına şahit olunmaktadır. Küreselleşme denilen ve sadece teknolojik değişmelerle açıklanamayacak olgular, sınırları kaldırmakta, baskın kültürleri zamansız olarak otoriteye dönüştürebilmekte, topluma ait hassasiyetler, değerler gitgide işlevini yitirmekte ve yok olmaktadır. Bu sebeple de kuşaklar arasında çatışma, şiddete meyil, düzenbazlık, ebeveyne, öğretmene ve diğer büyüklere karşı isyankâr tavırlar sergileme, sosyal kuralları çiğneme, madde bağımlılığı, intihar gibi davranışlarda artışların olduğu gözlenmektedir. Özellikle iş ahlakında, kişisel ve toplumsal sorumluluk bilincinde azalma gibi olguların gün geçtikçe daha sık rastlanır olduğu aile ve eğitimcilerin gözlemleri ve konuyla ilgili çalışan kurumların istatistikleri ile de doğrulanmaktadır (Karatay, 2011).

20. yüzyılın ilk yıllarından itibaren çocuklara özgü bir alan olarak gelişmeye başlayan çocuk edebiyatı ve ürünlerinin çocuğa eğlenceli zamanlar geçirme işlevlerinin yanı sıra çocuğun dil becerilerini geliştirme, çocukta millî ve evrensel kültür değerlerine ilişkin bilincin ve tutumun oluşmasına dair rolü de bulunmaktadır. 8-9 yaşlarında bütünden parçaya doğru anlama ve kavrama gelişimlerini elde eden çocuğun bu süreç içerisinde hayal âlemi masal, hikâye, film vb. unsurlar sayesinde gelişmektedir (Fersahoğlu & Demir, 2014).

Çocuk edebiyatı ürünlerinden özellikle hikâyelerde kahramanların yaşadığı ikilemli durumlar, ahlaki ve dini değer eğitimi için örnek durum ve olay oluşturur. Çocukluk döneminin ilk yıllarında öyküleyici eserler, çocukların en çok hoşuna giden edebi türdür. Öyküleyici çocuk edebiyatı ürünlerinin bu yönü dikkate alındığında ahlak eğitiminde bu ürünler verimli şekilde kullanılabilir. İyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, güzel ile çirkinin, güçlü ile zayıfın bir arada bulunduğu ve bu zıtlıkların kıyasıya yarıştığı masallar, öyküler çocuğa gerçekçi bir dünya sunar (Karatay, 2007b).

Karakter formasyonunun bir yolu olan hikâye anlatımıyla ahlak geniş anlatımlara yayılır. Hikâyeler dinleyiciyi kültürel mekâna davet etmeyi mümkün kılar. Dinleyici hikâyeye girer ve hikâyenin kültürel dili ve sembolleri dinleyicinin deneyimleri için bir yorum kaynağı olur. Bu yolla dinleyiciye kendi yaşam deneyiminin anlamını inşa etme imkânı da sunulur (Afdal, 2013).

Karakter eğitimi uzmanları çocuklara, edebî eserlerin okutulmasıyla onlarda var olan olumsuz karakter ve tutumların zamanla aşılabileceğini iddia ederler. Okullar da bu anlayışla

çocukların karakter gelişimlerini olumluya çevirmek ve pekiştirmek gayesiyle öğretim müfredatlarını bu yönde revize edip geliştirerek bilinçli kullanma noktasında yükümlüdür. Çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin iletilmesinde edebî kitaplardan yararlanmak geçerli ve pratik bir yöntem olarak görülmektedir. Edebî eserler, olumlu karakter özelliklerinin farkına varılıp çocukların kendi yaşamlarında benzer durumlarla yüz yüze gelebilecekleri mantığıyla ahlaki hayal güçlerini harekete geçirir. Çocuklara betimsel bir yaşam serüveni sunarak bu yolda kahramanların yaşadığı olay ve tepkilerin irdelenerek, seçimlerinin değerlendirilmesi imkânı verir. Böylece onlara tüm yaşamları süresince ahlaki düşünme yetisi kazandırır. Edebiyatın, karakter eğitiminde bu denli hoş giden ve ilgi çekici oluşunun bir sebebi de her yaş düzeyindeki bireye hitap edebilme özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bunun bir diğer temel nedeni edebî eserlerin çocukların yaşadıkları olay ve durumlarla ilgili olması ve iletilecek değerlerin ekserisinin edebî türlerde var olmasıdır (Karatay, 2011).

Din ve ahlak konularının bilhassa hikâyelerle anlatılması, soyut konuları, olayları, kavramları öğrenme problemini çözme yolunda önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. Din ve ahlak tabanlı hikâyeler olgunluğa erişmiş olan kişilere nazaran çocukların eğitiminde çok daha etkili olmaktadır. Zira çocuk çevresinde gözlemlediği tutumları kendi yaşantısına daha çabuk uyarlayabilir. Bu sebeple çocukların yakın çevresinde olan fertlerin, aile büyüklerinin onlar nazarında model oldukları unutulmamalıdır. Çocuk tarafından okunan hikâyeler veya başkaları tarafından nakledilmiş olan öyküler de bir nevi çocuğa örnek oluşturmaktadır (Turan, 2010).

Hikâye türü çocuğun din eğitimindeki en etkili kullanımlardan biridir. Kur'an kıssaları da birer dini hikâye niteliği taşır fakat içeriğindeki malumatların gerçekliği, çelişkiden uzak oluşu vb. kıstaslar açısından Kur'an kıssaları haricinde yer alan tüm hikâyeler ciddi bir eleştiriye tabi tutularak, değerlendirilmelidir. Bu bağlamda dini olarak vasıflandırılan hikâyelerin içeriğinde dinsel motiflerden ziyade dini doğru olarak öğretebilme kriteri aranmalıdır. Başka bir deyişle bir hikâyenin içinde dini unsurların bulunup bulunmaması çok önemli değildir. Asıl olan o hikâyenin dini bir mevzunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilmesidir. Bir diğer mesele de dini hikâyeler adı altında yazılan yahut okunan hikâyelerin çoğunun doğru olmayan düşünce ürünü malumatlarla okuru yanıltmasıdır. Bu nedenle hikâyelerin dini ve ahlaki olarak adlandırılmaları pek isabetli değildir. Daha yerinde bir ifadeyle çocuğun dini ve ahlaki eğitimi için yararlanılabilecek hikâyeler, denilebilir.

Çocuğa empatik bir yaklaşım kazandıran hikâyeler aynı zamanda çocukların hem dini hem ahlaki gelişim düzeylerine de uygun olmalıdır. Edebi bir tür olarak hikâyeler, çocukta

ahlak ilkelerinin benimsenmesine yardımcı olmalı, onların ahlaki düşünebilme melekelerini geliştirebilmelidir. Zikredilen nitelikleri taşıyan hikâyeler, pek tabii çocukların dini ve ahlaki değer eğitimlerine katkı sağlayabilecektir (Okumuşlar, 2006).

Çocukların dini ve ahlaki değer eğitimlerinde kullanılacak olan edebi tür ve eserlerin bazı şartları taşıması, çocuğun hem bilişsel hem kişilik hem de psikososyal gelişim süreci düşünüldüğünde önemli ve gerekli görülmektedir. Şiir, masal ve hikâyelerin edebi değer taşıması gösterilen ilginin düzeyini, tesirini ve kalıcılığını arttırır ve buna bağlı olarak da bu türlerin seçiminde aşağıda değinilen noktalara da dikkat edilmelidir.

Dil ve edebiyat bakımından: Çocuğun eğitiminde sıkça başvurulmuş edebi eserler konusu itibariyle de çocuk dünyasını yakından ilgilendirmeli, kurgusu gelişigüzel bir araya getirilmiş olaylar ya da fikirler izlenimi vermemeli, çocukların zihnini karıştıracak ya da farklı yönleri çekecek detaylar içermemelidir. Eserdeki dil çocukların yaş düzeylerine uygun, sade ve anlaşılır, cümle ve paragraflar ise kısa olmalıdır. Eserin güçlü ve akıcı bir dille kaleme alınmış olması, karakterlerinin yaş ve sosyokültürel seviyelerine uygun konuşmalar içermesi onu sürükleyici kılar. Buna ilaveten eser, kabalığa kaçmamak, yerinde ve dozunda olmak şartıyla, coşku verici ve güldürücü öğeler de taşıyabilirler. Ayrıca bıktıracak kadar uzun ya da hayal kırıklığına uğratabilecek kadar kısa da olmamalıdır. Aksi takdirde çocuklar olayları ve şahısları karıştırıp esere karşı ilgilerini yitirebilirler (Pakdemirli, 2011).

Eğitim bakımından: Dini ve ahlaki değer eğitiminde kullanılacak edebi eserlerin, her şeyden önce eğitim-öğretimin genel prensiplerine uygun olması gerekir ve bu prensipler doğrultusunda edebi türlerin taşıması gereken özellikler şöyle sıralanabilir:

1. İnsana (Çocuğa) görelilik: İnsanlara dini bilgi verirken, muhatapın zihin, ruh ve beden yapısının, eğitim ve kültür düzeyinin dikkate alınması, ona, 'akıl seviyesine göre hitap edilmesi' esastır. Buna bağlı olarak çocukluk çağının özellikleri iyi bilinmeli, hikâyeye seçiminde ve kullanımında bu bilgiler dikkate alınmalıdır. Bu ilke diğer tüm ilkelerin temelini teşkil eder ve en önemli ilkedir denilebilir. Nitekim çocuğun ilgi ve ihtiyaçları paydaya alınarak bir bütün olarak geliştirilmesi amaçtır (Köse, 2011). Dolayısıyla çocuğun fıtrati neleri gerektirir, ilgisini neler çeker bu hususlar göz önünde bulundurularak ona sunulacak hikâyeler ve gerçekleştirilecek hikâyeye etkinlikleri de buna paralel olmalıdır.

2. Yakından uzağa: Hikâyeye tercihiinde bulunurken ve kullanırken yakın çevredeki dini öğelere ve uygulamalara öncelik verilerek günlük dilde sık kullanılan dini terimleri, törenleri ve bayramları anlatmasına, cami gibi dini mekânları tanıtmaya dikkat edilmelidir.

3. Bilinenden bilinmeyene: Dini bilgilerin, daha önce öğrenilmiş olan konular ve çocuklarca bilinen unsurlar üzerine bina edilerek sunulması hem anlaşılmasını sağlayacak ve hem de zihinlerdeki kalıcılığını artıracaktır. Ayrıca çocuklar bildiklerinden daha fazlasını ve farklı bilgileri de öğrenmeye hazır hale geleceklerdir. Hikâyelerdeki olayların çocukların yaşantılarını yansıtması, hikâye etkinlikleri esnasında daha önce öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi de önemlidir.

4. Somuttan soyuta: Dini konuların ekserisini soyut konu ve kavramlar oluşturur. Hikâyelerde bu konuların somut örneklerden yola çıkılarak açıklanması çocuk tarafından daha rahat anlaşılmasını sağlar.

5. Hayatilik: İnsanlar kendileri için önemi olan ve pragmatik buldukları bilgileri öğrenmek isterler. Tabi, lüzumu yokmuş gibi algılanan pek çok öğretinin farklı zamanlarda geçerlilik kazanan bir niteliğe ulaştığına tanık olunmaktadır. Dini unsurlar hikâyelerle işlenirken, bunların lüzumunun ve hayatiliğinin de konu edilmesi böylece çocuklarda bu bilgileri öğrenme ilgi ve isteği uyandırılmalıdır. Bu beceri kalemin ustalığı ile paralel seyrettiği gibi temelde hikâye ile gerçek yaşam arasında kurulacak olan bağ ile de ilişkilidir.

6. Sosyallik: İnsanlar gruplar halinde yaşayan varlıklardır. Dini konulara aile ve arkadaş ilişkileri çerçevesinde yer verilen hikâyelerin kullanılması, hikâye kullanımına dayalı etkinliklerde çocukların sosyal ihtiyaçlarının ve problemlerinin konu edilmesi dini konulara karşı ilgiyi yükseltir.

7. Aktivite: Çocukların hareketten hoşlandıkları gözlenmektedir. Buna istinaden dini değer eğitiminde materyal olabilecek hikâyelerdeki kahramanların da aktif olmaları çocukların bu şahıslarla özdeşleşmelerini kolaylaştırır. Aynı zamanda, hikâyenin kurgu zemininde macera olması da okuma ve dinleme yönünden motive edici olmaktadır.

8. Sevdirme ve ikna etme: Çocuklar dini bilgileri ve ahlaki değerleri, dersler ve buyruklar yoluyla değil de, iyi modeller ve iyi örnekler vasıtasıyla severek ve isteyerek öğrenme ve içselleştirip özümsemeye yatkındırlar. Dolayısıyla, hikâyelerdeki mesajların korkutarak baskılama yerine ikna ederek özendirmeye ve sevdirmeye dayalı olması gerekir. Mesela, Allah sevgisi yerine, Allah korkusundan hareketle bilgilendirmenin yapılmaya çalışıldığı hikâyeler çocuğun benliğinde yıkıcı olabilecek endişe, korku, stres gibi hallerin ortaya çıkmasına yol açacak ve bilhassa 7-12 yaş grubu aralığında olan çocuklar için sakıncalı olacaktır (Pakdemirli, 2011).

Dini ve ahlaki değerler eğitiminde kullanılacak edebi türlerde ve en çok kullanılan hikâyelerde, eğitim-öğretimin genel prensiplerine uygunluğun dışında aranması gereken

birtakım özellikler de vardır ki bunlar genel hatlarıyla şöyle ifade edilebilir: Hikâyelerin çocuklar üzerindeki psikolojik ve pedagojik etkileri hikâye seçiminde dikkate alınmalıdır. Bir başka deyişle, kullanılacak hikâyeler çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimleri üzerinde olumlu etkiler bırakarak onlara rehberlik edebilmelidir. Hikâyeler çocukları insan olmanın hikmetleri hakkında düşündürebilmeli, kendilerini tanımalarına ve yeteneklerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olabilmelidir. Çocukların kimliklerini sorgulama ve kişiliklerini bulma eğiliminde oldukları bu dönemde yapılacak yanlış yönlendirmeler onların bütün hayatını etkileyebilir. Bu nedenle, onlara kişilik ve kimlik gelişimini olumlu etkileyecek örnekler sunulmalıdır (Turan, 2010).

Yaş grubu özellikleri bakımından: Eğitim-öğretimin tüm alanlarında nasıl ki öğrenci merkeze alınıyorsa değerler eğitiminde ve öğretiminde de çocuğun merkeze alınarak dünyalarına seslenmek gerekir. Bunu yapabilmek elbette çocukların gelişim evrelerinin ve özelliklerinin iyi bilinmesine bağlıdır. Bu evreler yeterince bilinemez ya da dini ve ahlaki değerlerin eğitimi bu aşamalar doğrultusunda biçimlendirilemez ise, çocukta benimsenmiş gibi gözlenen bazı uygulamaların ve tutumların ileride çok çabuk yok olabildiği görülmektedir. Çocukluk döneminde doğru bir şekilde verilemeyen veya gereken hassasiyetten uzak verilen değer eğitiminin sonraki dönemlerde alınan eğitim ve öğretimi de olumsuz etkileyeceği öngörülebilir. Zira yetişkinlerin dini yaşantısının çocukluk dönemi dindarlığı üzerine bina edilmiş olması bunun göstergesidir. Çocukluk döneminde müspet bir dini ve ahlaki eğitim atmosferinden yoksun kalmak sonraki dönemlerde kişinin yaşantısının dini ve ahlaki değerlerle biçimlenmiş olmasına engel teşkil edebilir. Bu tür olumsuzluklar ile karşılaşmamak adına değerler eğitiminin doğru zamanda ve uygun şekilde verilmesi gerekir. Bu durum, hikâye kullanımı konusu için de geçerlidir. Çünkü çocuğun gelişim özelliklerine denk düşmeyen, ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayamayan hikâyelerden değerler eğitiminde yararlanılmaya çalışılması yanlış değer yargıları oluşmasına, buna paralel olarak da doğru olmayan tutum ve davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır. Çocukluk çağında dini konulara ilgi yüksek olmasına rağmen, yanlış zamanda yanlış hikâye kullanıldığı takdirde bu ilgi azalabilir ve yapılan dini değer eğitimi başarısızlıkla sonuçlanabilir (Yavuz, 1994).

Dini gelişim bakımından: Dini değerler eğitiminde yararlanmak niyetiyle tercih edilen hikâyenin en başta çocukların bu zemindeki eğitim faaliyetlerine olumlu yönde etki edecek vasıfta olması yani Kur'an ve sünnet çizgisinde bilgiler ve temalara yer vermesi, konuda işlenmesi dahi herhangi cümlesinde bile dinin özüne ters düşen söylemlerin bulunmaması önemlidir. Hikâyede İslam'ın ilkelerine paralel bilgilerin yer tutmasının, çocuklarda inanç mihverli bir dünya görüşünün oluşmasında büyük rolü vardır. Müslümanlığı inanç ve davranış

ekseninde anlatan, hurafe ve batıl inançlardan arındırılmış dini değerlerimize aykırı olan sihir, cadı, peri, büyü, büyücü vb. kavramların işgal etmediği hikâyeler seçilmelidir.

Çocuklar kendilerine cesaret verildiği ölçüde kendi dini eğitimlerinde aktif rol alabilirler. Bu yörüngede hikâyenin çocukları dini konulardaki ilgi ve ihtiyaçları kapsamında merak, araştırma-sorgulamaya yönlendirmesi ve böylece onlardaki öğrenme isteklerinin kamçılanarak dini yayınları okumaya karşı heves oluşturmaya beklenen bir özelliktir. Bu durumda hikâye, çocuğa sonraki dönemlerde karşılaşılabileceği çeşitli problemlere, dini anlamda kafa karıştırıcı söylem veya düşüncelere karşı bir hazırbulunuşluk kazandırarak onu, bilmediğini öğrenmeye motive etmiş olacaktır. Bu bağlamda bilhassa Allah inancını telkin eden hikâyelere öncelik verilmelidir. Çünkü Allah'a inanmak ve O'nu bilmek Allah'ın kitabını ve o kitabı insanlara ulaştıran meleği ve peygamberi tanımayı da beraberinde getirecektir. Ancak bu hikâyelerin Allah'ın gazabından ziyade rahmetinden, bağışlayıcılığından, sevgisinden bahseden hikâyeler olması ilkökul ve ortaokul çağı çocukları için daha isabetli olacaktır. Hikâye, çocukları Allah'tan korkutmak amacını değil, O'nu sevdirmeyi hedefleyen unsurlar taşımali, fakat bu sevgi çocuğu Allah'ın emir ve yasaklarını ciddiye almasına ket vuracak şekilde gereksiz bir samimiyet içerisinde, hürmetsizce ve saygısızca yapılmamalıdır. Dolayısıyla çocukların Allah'ın gazabından değil de sevgisinden mahrum olmaktan çekinecek bir iman derecesine erişmelerini gaye edinmiş olmaları gerektiği söylenebilir (Pakdemirli, 2011).

Kur'an kıssaları kullanılarak Kur'an'ı anlama ve yorumlama yeteneğinin temeli çocukluk döneminde oluşturulabilir. Çocukların felsefi bir tutuma sahip oldukları bu çağ, Kur'an kıssalarında bahsedilen yaşantılarla günümüz dünyası arasında nasıl bir bağ kurulması gerektiğinin anlatılması için müsaittir. Aynı amaçla ayet ve hadislerde işaret edilen manaları, çocukların günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri olaylar şeklinde veren hikâyeler de kullanılabilir. Bununla birlikte, Peygamberimizin çocukluk ve gençlik dönemlerinden, sahabenin hayatından örnekler sunan hikâyelerin kullanımının da çocukluk çağı dini değer eğitimi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Ahlaki gelişim bakımından: Ahlak kurallarına uyma, temel hak ve özgürlüklere saygı duyma öğretilerinin davranışa dönüştürülebilmesi için en uygun dönem ilköğretim çağıdır ve çocukların ahlaki ya da ahlak dışı davranışlara ilişkin fikir sahibi olarak bu fikirleri özümsemelerinde hikâyelerin etkisi olduğu bilinmektedir. Özellikle öğretilmesi zor olan soyut ahlaki kavramlar hikâyeler vasıtasıyla çok rahat somutlaştırılabilir. Bir terimi en iyi tarif eden örnek olay işlenerek çocukların değerlendirme yapabilmesini kolaylaştıran hikâyeler, ahlaki gelişime yardımcı olabilecek niteliktedir (Andersen, 1987). Nitekim

çocukları temiz ve dürüst vicdanlara sahip olarak yetiştirmek ahlak eğitiminin hedefiyse ahlak eğitiminin en etkili aracı olan, iyiliği emredip kötülüğü yasaklayan vicdanın da, fitri olsa dahi sonradan geliştirilmesinin bir gereklilik olduğu ifade edilebilir. Çünkü vicdanın müspet yahut menfi hükümler verebilmesinin eğitimle alakalı bir durum olduğu söylenebilir.

Ahlaki değer eğitiminde model de çok fazla önem taşımaktadır. Bu nedenle Türk-İslam büyüklerinin ve insanlığa hizmet etmiş şahısların yaşam öyküleri kullanılarak çocukların olumlu davranışları bu kahramanlar üzerinden gözlemlmeleri ve ahlaken bunları örnek almaları sağlanmalıdır. Ancak böyle bir hikâyede kötü olarak nitelendirilen karakterler için sevimli portreler çizilmiş olması durumunda çocuklar kendilerini onlarla özdeşleştirirler ve bu durumda hikâye ahlak eğitimi açısından istenenin aksine olumsuz bir etki bırakabilir (Andersen, 1987). Bu hususun önemine dikkat çeken Bilgin de bir bildiride şöyle bir örnek vermiştir:

Bir gün beş vakit namazını kılan, dinine düşkün biri yolda giderken bir sarhoşla karşılaşır. İkisi bir yol boyu yürürler. Sarhoş insan diğer kişiye, benim bu halim ne olacak, diye sorar. Dinine düşkün olan insan sarhoş kişiye, orası senin bileceğin iş, der. Aradan yıllar geçer, her iki insan da yaşlanır. Alkol kullanan insan içki içmeye devam eder. Alkol kullanmaya daha çok alışır. Diğer dinine düşkün olan insan bir camiye hoca olur. Sarhoş insan dinine düşkün olan insana, Peygamberimizin yanına gidebilir miyiz, der. İkisi yola koyulurlar. Sonunda Peygamberimiz Hz. Muhammed'in yanına gelirler. Kapıdaki nöbetçi, Peygamberimiz Hz. Muhammed dünyayı iğnenin deliğinden geçirmeye çalışıyor, der. Dinine düşkün olan insan inanmaz, ama sarhoş olan insan inanır. Bu olay benim ilgimi çok çekti. Çünkü sarhoş gibi dinine düşkün olmayan bir insan, Peygamberimizin her şeyi yapacağına inanması ve dinine düşkün olan kişinin Peygamberimizin her şeyi yapabileceğine inanmaması (Bilgin , 1994, s. 55).

Hikâyede şüphe duyulmadan inanmanın ve güvenmenin önemine dikkat çekilmek istenirken öte yandan bir dizi değer ihlal edilip, küçümsenmiştir. Dolayısıyla okurun bunu fark edebilmesi için okul çağı çocuklarına eleştirel düşünce becerisi kazandırma eğitimin amaçlarından biridir. Nitekim İslamiyet'te de sorgulayıcı düşünceye teşvik vardır. Öğretmenlerin, ailelerin ve yayıncıların, çocukları bu tür kötü sonuçlardan muhafaza etme hususunda işbirliği içerisinde hareket etmeleri bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Ahlaki ve dini değer eğitiminde, kutsal değerleri, insan, hayvan ve doğa sevgisini işleyen ve bu sevginin saygıyla bütünleşmesi gereğini vurgulayan hikâyeler de ihmal edilmemelidir. Aile, vatan, bayrak kavramlarını açıklayan ve bu kavramların önemi üzerinde duran hikâyeler çocukların içinde yaşadıkları toplumun duyarlıklarını kazanmaları ve kültür motiflerini benimsemeleri bakımından önem taşır. Bu sebeple kullanılacak hikâye milli kültür öğeleri üzerinde de durmalı, gelenek, görenek ve milli değer yargılarının anlaşılmasına yardımcı olmalı fakat bunun yanında çocukları milli-manevi değerlerimizle uyuşmayan

geleneklere de sevk etmemelidir. Yabancı kaynaklardan alınan bir hikâye evrensel ahlaki değerlerle birlikte farklı toplumların inançlarını ve değer yargılarını da yansıtır. Bu nitelikte bir hikâye, eğer kullanılması gerekirse, mutlaka milli ve manevi kültürü yansıtacak şekilde yeniden düzenlenerek kullanılmalıdır (Pakdemirli, 2011).

Sonuç olarak ailede başlayan dini ve ahlaki değer eğitiminin, çocuğun toplum içerisinde kendiliğinden kazandığı yaşam deneyimi ile pekiştiği düşünüldüğünde aile ve toplumdan kazandığı birikimi okulda aldığı eğitimle daha biçimsel ve düzenli hale getiren çocuk, okumuş olduğu edebi eserlerle öğrendiklerini değişik hayatlarla mukayese edebilme, örnek kimliklerle tanışarak kendine rol model seçebilme imkânına da sahip olabilecektir. Buna bağlı olarak dini ve ahlaki değerlerin çocuğa iletiminde, bu değerlerin çocukta içselleştirilmesi sürecinde, bu süreçte çocuğun dini ve ahlaki değerlerle donanımlı bir kimlik kazanmasında ve çocuğun olumlu istikamette karakter inşa edebilmesinde edebiyatın ve edebi eserlerin rolünün büyük olduğu anlaşılabılır.

İlgili Araştırmalar

- Değerler ile ilgili yurt içinde birçok bilimsel çalışma yapılmıştır. Bunlardan biri 2012 yılında yapılan *Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma ve Serbest Okuma Metinlerinin Dini ve Ahlaki Değerler Açısından İncelenmesi* isimli çalışmadır. Yakup Alan bu çalışmasında Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu Türkçe ders kitaplarındaki metinleri incelemiş ve dini değerler tablosu oluşturarak, metinlerde yer alan dini değerleri bu tabloya işlemiştir. Belirlediği dini değerleri Kuran'da geçen şekilleri üzerinden tanımlayarak bu değerlerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde geçtikleri yerleri vermiştir.
- 2013 yılında Erva Bağcı tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışmanın başlığı *Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması*'dir. Bu çalışmada; çocuk edebiyatı ürünlerindeki değerlerle, çocuklar için yazılmış güdümlü eserlerdeki değerler tespit edilmiş, tespit edilen bu değerler karşılaştırılmıştır.
- Ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören gençler tarafından en çok okunan romanlar tespit edilerek, on tanesinin dini ve ahlaki değerler bakımından incelendiği bir çalışma ise 2015 yılında Elif Sobi tarafından yüksek lisans tezi olarak yapılmıştır. *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuduğu Romanlarda Dini ve Ahlaki Değerler* başlıklı çalışmada incelenen on eser, Samsun ili içerisinde yer alan rast gele seçilmiş altı ortaöğretim kurumunda okuyan toplam 459 öğrenciye uygulanan anket sonucuna göre belirlenmiştir. Dini ve ahlaki değerler açısından incelenen eserlerde, dini değerler olarak din olgusu,

Tanrı, peygamber, ahiret ve melek inancı, dua, yemin, ölüm, şükür, batıl inançlar, dini terim ve semboller gibi dini değerler tespit edilirken, ahlaki değerler olarak da hem olumlu hem de olumsuz bazı ahlaki nitelikler; adalet, doğruluk, sabır, çalışkanlık, dostluk, vefa, vs. ile yalan söylemek, aldatmak, çalmak, zina ve kötü alışkanlıklar gibi konular tespit edilmiştir.

- Değerlerin araştırıldığı bir diğer çalışma, 2015 yılında Fırat Yardımcıel tarafından hazırlanan yüksek lisans tezidir. Yapılan bu çalışmanın başlığı, *Bir Çocuk Edebiyatı Yazarı Olarak Aysel Gürmen'in Eserleri Üzerinde İlettiği Değerler Bakımından İncelemeler*'dir. Bu çalışmanın amacı, Aysel Gürmen'in yapıtlarında bulunan değerleri tespit etmek ve çocuk eğitimi açısından bu değerleri yorumlamaktır.
- Bir çalışma da Sümeyra Akkaya'nın 2013 yılında yaptığı *Mevlana'nın Mensur Eserlerinde Değerler Eğitimi* isimli yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmadır. Burada Mevlana'nın Mesnevi'sinde vurgulanan etik-insani değerlerin ne ölçüde ve hangilerinin ne oranda olduğuna tespiti çalışılmıştır.
- *Saltuknâme'nin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* isimli çalışma 2016'da yüksek lisans tezi olarak Firdevs Topçu tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada 1473-1480 yılları arasında Ebu'l-Hayr-ı Rûmî tarafından kaleme alınan Saltuknâme'deki değerler tespit edilmiş ve eserin değer eğitimi açısından işlevselliği ele alınmıştır. Çalışma neticesinde eserde en çok ahlaki değerlerin, daha sonra ise sosyal ve dinî değerlerin geniş yer tuttuğu belirlenmiştir. Edebî eserler yoluyla değerler eğitimini daha fonksiyonel bir hâle getirmenin mümkün olabileceğini kanıtlayan Saltuknâme'nin; bu anlamda literatüre önemli katkılar sağlayacağı tespit edilmiştir.
- 2018'de *Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* isimli yüksek lisans tezinde Erdem Abacı, Behiç Ak'ın yirmi dokuz çocuk kitabını değerler eğitimi açısından incelemiştir. Bu çalışma, betimsel nitelikte bir çalışma olup doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada genel tarama modeli ve doküman incelemesi teknikleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının okul öncesi ve temel eğitim düzeyinde okuma kitabı olarak seçilebileceği, değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli öğeler içerdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Söz konusu yapıtların bireysel ve toplumsal değerlerin eğitiminde yararlı olacağı sonucuna varılmıştır.
- 2019 yılında yüksek lisans tezi olarak Fahri Çelikten'in *Nezihe Meriç'in Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* isimli çalışmasında betimsel nitelikte tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini yazarın 1976-2006 yılları arasında yayımlanan 11 çocuk kitabı oluşturmuştur. Araştırma için Sosyal Bilgiler ve Din

Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'ndaki değerler temel alınarak 15 değerın yer aldığı bir liste oluşturulmuştur. İlgili kitaplar listede yer alan değerler doğrultusunda taranmıştır. Taramanın ardından her bir değer için ayrı başlık açılarak ilgili değer tanımlanmış, kitaplardaki değerler tabloda frekans olarak gösterilmiştir. Bu araştırma ile Nezihe Meriç'in çocuk kitaplarında en çok ve en az yer alan değerlerin tespitine çalışılmıştır.

- *İslam Ahlak Eğitiminde Kur'an Kıssaları* isimli Macit Yılmaz'ın 2001'de yüksek lisans tezi olarak hazırladığı çalışma Kuran kıssalarının ahlak eğitiminde kullanılmasına yönelik yapılmıştır. Kıssalar ile ahlak eğitiminin nerelerde, nasıl ve ne kadar yapabileceği konusu tartışılmıştır. Kuran kıssalarının, ahlaki mesajlar içeren dini metinler oluşundan hareketle bu dini metinlerin doğrudan muhataplarının onları ahlâk eğitiminde başarı ile kullanabileceği belirtilmiştir. Çalışmada hem teorik ve hem de pratik açıdan konunun temelleri üzerinde durulmuştur. Ahlak eğitiminin, hem bireysel, hem de toplumsal yönü olan bir konu olduğu vurgulanarak Kuran'ın bu konuda modern toplumlara kazandıracakı birçok değer içerdiği belirlenmiştir. Bu değerleri bireylere, çağdaş eğitimin verilerini de kullanarak aktarmanın mümkün olduğu ve ahlak eğitiminde ebeveynlerin, din dersi öğretmenlerinin ve din görevlilerinin önemli role sahip oldukları ifade edilerek çalışmaların teorik ve eylem boyutlu olarak düzenlemesinin gerekliliği sonucuna varılmıştır.
- *Kur'an'daki Kıssaların Karakter Eğitimi Açısından Tahlili* isimli çalışma 2018 yılında Neslihan Polat'ın tamamladığı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada karakterli bireylerin yetiştirilmesinde Kur'an kıssaları pedagojik açıdan incelenmiştir. Kıssalarda anlatılan olaylar karakter eğitimi unsurları özelinde değerlendirilmiştir. Kur'an'da nicelik olarak daha fazla yer verilen kıssalar, çalışmanın kapsamı olarak belirlenmiştir. Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. Meryem ve Hz. İsa ile Hz. Yusuf kıssaları karakterli bir kişilikte bulunması ve/veya bulunmaması gereken özellikler açısından değerlendirilmiştir. Kur'an kıssalarında anlatılanlardan, olumlu kişisel özelliklerin kazandırılması ve geliştirilmesi adına peygamberlerin yaşantılarının iyi bir örnek teşkil ettiği tespit edilmiştir. Geçmişte yaşanmışlıkların bugün ve yarın için yol gösterici olması anlamında, Kur'an kıssalarının iyi ve doğru karakterin öğretilmesinde önemli örnekler içerdiği belirtilerek medeni toplumun inşasında, Kur'an kıssalarına eğitim-öğretimde yer verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bunun, yalnızca din öğretimi kapsamı ile sınırlandırılmaması, kişisel ve toplumsal değerlerin kazandırılması bağlamında değerlendirilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

Bestami Yazgan ile ilgili olarak çok az bilimsel çalışmanın yapıldığı tespit edilmiştir. Ülkemizde yapılan çalışmalar ise şunlardır:

- *Bestami Yazgan'ın Masallarındaki Söz Varlığından Hareketle Bağlam Temelli Okuma Faaliyetlerinin Kavram Gelişimine Etkisi* isimli Kevser Akın'ın 2018'de tamamladığı doktora çalışmasıdır. Bu araştırmada masal metinlerinin söz varlığı unsurlarının belirlendiği bölümünde içerik analizi tekniği kullanılmış; bağlam temelli okuma faaliyetlerinin kavram gelişimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada Bestami Yazgan'ın 56 masal kitabı içerisinde yer alan 146 masal metninin söz varlığı öğeleri çıkarıldıktan sonra bağlam temelli masal okuma faaliyetlerinin kavram gelişimi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Malatya ili Atatürk Ortaokulunda öğrenim gören beşinci sınıf öğrencileri arasından uygun örnekleme yoluyla iki kontrol (59 öğrenci), iki deney grubu (58 öğrenci) seçilmiştir.
- Ayşegül Erol'un 2017'de yaptığı "*Türkçe Öğretimi Bağlamında Bestami Yazgan'ın Şiirleri*" isimli çalışma ise bir şair olarak Bestami Yazgan'ın çocuk şiirlerinin Türkçe öğretimindeki yerini belirlemektir. Yazgan'ın bu çalışmada on bir şiir kitabı 2016-2017 eğitim öğretim dönemiyle uygulanmaya başlanan yeni Türkçe öğretim programında yer alan tema başlıklarına göre tarama yöntemiyle incelenmiştir.
- "*Çocuk Edebiyatı Bağlamında Bestami Yazgan Üzerine Bir İnceleme*" adlı Nusret Yılmaz tarafından 2013 tarihli yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmada çocuklara yönelik yayınlar kaleme alan sanatçılar arasında yer alan Bestami Yazgan'ın hayatı, sanatçı kişiliği ve eserleri araştırılmış, sanatçının eserlerinin çocuk edebiyatı açısından incelenerek, değerlendirilmesi amaçlanmıştır.
- En son yapılan çalışma ise 2018 yılında Kader Yeniçeri'nin yine Türkçe Eğitimi dalında hazırladığı "*Bestami Yazgan'ın Hikâyelerindeki İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi Açısından İncelenmesi*" isimli yüksek lisans tezidir. Bu araştırmanın amacı ise Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı hikâyelerdeki iletilerin belirlenmesi ve bu iletilerin çocuğa göreliğinin incelenmesidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı şiir, masal ve hikâyelerdeki dini ve ahlaki değerlerin tespiti hedeflendiğinden bu çalışma, nitel araştırma desenine göre hazırlanmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmanın doğası, konusu ve amacına göre birçok yöntem kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda en yaygın biçimde kullanılan yöntemler gözlem, görüşme ve dokümandır (Ekiz, 2003, s. 55).

Bestami Yazgan'ın şiir, masal ve hikâye kitapları inceleneceğinden bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 217).

Ayrıca araştırmanın bulgu ve yorum bölümüne katkı sağlaması amacıyla yazarın çocuk yazını ve eserlerinde işlediği değerler hakkındaki düşüncelerini edinmek suretiyle araştırma verilerinden elde edilen çıkarımların doğruluğu yazarın kendisiyle görüşme yapılarak desteklenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Kapsamı

Bestami Yazgan tarafından yazılan çocuk yapıtları arasından araştırma kapsamına ve amacına daha uygun olduğu düşünülerek seçilen toplam 59 eser bu araştırmanın dokümanlarını oluşturmaktadır. Eserler önceden belirlenen dini ve ahlaki değerleri daha iyi temsil ettiği düşünülerek seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak için araştırmada kullanılan dokümanlar bir araya getirilmiştir. Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla tezler, bildiriler, makaleler ve elektronik ortamda çeşitli kaynaklar taranmış, kütüphanelerden de yararlanılmıştır. Bu aşamanın akabinde Bestami Yazgan'ın seçilen eserleri hem önceden belirlenen hem de okuma esnasında ortaya çıkan dini ve ahlaki değerler çerçevesinde incelenmiş ve okunmuştur. Okunan ve incelenen eserlerde değerlere ilişkin konular ve durumlar araştırılmıştır. İncelenen eserlerin bütünü kaleme alan Yazgan, Müslüman

olduğundan tespit edilmesi hedeflenen dini değerler İslami anlamda değer ifade eden kavramlardan veya bu kapsamda değerlendirilebilecek unsurlardan oluşturulmuştur.

Süreç

Araştırma dokümanlarına tez ve araştırma raporları dışında elektronik ortamda Bestami Yazgan'ın tüm eserleri incelenerek ulaşılmaya çalışılmıştır. Akabinde araştırma amacına daha uygun olduğu düşünülen eserleri seçilmiştir. Dokümanların belirlenmesinde Bestami Yazgan tarafından kaleme alınan şiir, masal ve hikâye türlerinin çocuğa yönelik yapıtlar olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma kapsamına dâhil edilen şiir, masal ve hikâye kitaplarının orijinal şekilleri www.bestamiyazgan.com.tr kişisel sitesinde belirtilen yayınevlerinden satın alınmıştır.

Öncelikle seçilen eserler okunarak dokümanlar incelenmeye başlanmıştır. Her eser için ayrı ayrı okuma, not alma, değerleri tespit etme ve değerlendirme işlemi yapılmıştır. Her yapıtın değerlendirme sonuçları ayrı başlıklar altında toplanmış, değerlerle ilgili iletilerin yapıtlarda nasıl verildiği ve değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir. Metinlerde var olan değerlerin gruplandırılarak dini ve ahlaki değer türünde tasnif edilebilmesi ve değerlendirilebilmesi için kitaplardaki ilgili bölümler karşılaştırmalı olarak tekrar incelenmiştir. Daha sonra elde edilen verilerle ilgili yorumlar yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

İleti, yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir. Edebiyat yapıtlarında ileti dendiğinde ise, sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir. Yazınsal metinlerdeki ileti kesin bir yargıya dönüştürülerek aktarılmaz. Metnin dokusuna sindirilir. Örtük ileti ise konuya gizli bir anlam, gizli bir öz yükler (Sever, 2015).

Yıldırım ve Şimşek'e göre doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Bu nedenle bu çalışmada doküman incelemesi yanında görüşme yöntemi de kullanılmıştır. Görüşmede önceden belirlenen açık uçlu sorular sorulmuştur. Çalışmada, iki ayrı veri toplama yönteminin kullanılması verinin çeşitlendirilmesine de katkı sağlamıştır. Böylece daha geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme, belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2015). Bu açıklamalardan hareketle yazarın çocuk yazını hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ve yapılan araştırma çerçevesinde incelenen kitaplarla ilgili soru sormak amacıyla 04.09.2019 tarihinde saat 14.00'te Bestami Yazgan ile İstanbul'da bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme sayesinde, Yazgan'ın çocuk ve çocuk edebiyatı alanına yönelik görüş ve düşüncelerinin yanı sıra, eserlerinin ortaya çıkma süreci ve eserlerinde işlediği değerler hakkında ayrıntılı bilgilerin edinilmesi amaçlanmıştır. Yapılan görüşme, ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve yapılan kayıtlar yazılı olarak çözümlenmiştir. (Ek-1)

Veri Analizi

Araştırmanın verilerinin analiz edilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çünkü içerik analizi çok geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bunun sebebi ise sosyoloji, psikoloji, iletişim, edebiyat, dilbilimi, ilahiyat vb. birçok disiplinde kullanmaya elverişli olmasıdır. İçerik analizinin mevcut metinden (bilinenden) hareketle, mevcut olmayan (doğrudan gözlemlenmeyen) boyutları mantıksal biçimde, tümevarım, yani çıkarım yapma yoluyla araştırabilen bir yöntem olduğu vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle içerik analizi, mevcut metinlerden hareket ederek sosyal gerçeğe yönelik temel öngörüler/çıkarımlar ya da önermeler elde etmeyi amaçlamaktadır. İçerik analizinin amacı, üretilen ve kurgulanan tüm yazılı yapıtları yani metinleri çözümlemektir. İçerik analizi kitle iletişimin ötesinde edebi ve dini eserleri, romanları, tarihi eserleri, dini yapıtları, yazıtları, arşivleri ve kamuoyu için üretilen her türlü eylem ve söylemi analiz edebilen bir yöntemdir (Türkdoğan & Gökçe, 2015).

Bu çalışmada içerik analizi tekniğinin kullanılmasının başlıca nedeni; bu tekniğin incelenen şiir, masal ve öykü metinleri üzerinde nitelikli bir okuma imkânı sağlayıp bu metinlerin görünen boyutlarından hareketle mevcut olmayan yani görünmeyen bazı boyut ve kesitlerine yönelik bir takım bulguları elde etme ve anlama fırsatı sunmuş olmasıdır. İçerik analizi kullanılarak çocuk kitaplarındaki şiir, masal ve hikâyelerin işaret ettiği anlamlar daha net olarak belirlenmiş ve bunlar arasından dini ve ahlaki değer kapsamında düşünülebilecek kavramlar aracılığıyla kodlar oluşturulmuştur. Kodlama sürecinde araştırmanın amacı ve soruları göz önünde tutularak metinler tek tek incelenmiştir. Daha sonra bu iki değer kapsamında seçilen kodlar ayrı ayrı düşünülüp ortaklık veya benzerliklerine bakılarak kategoriler oluşturulmuş ve temalar bulunmuştur. Metinlerde geçen her cümle incelenerek verilmek istenilen mesajlar çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu aşamadan sonra Yazgan'ın

seçilen yapıtlarında tespit edilen değerler, eserlerden yapılan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur. Böylece yapıtlardaki değerlerin nasıl işlendiği saptanmaya çalışılmış ve ardından yorumlar yapılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde özetle aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir:

1. Dini ve ahlaki değer ifade eden kavramların belirlenip kodlanması.
2. Kavramlardan ortak veya benzer anlam taşıyanların belirlenip kategorilerin/temaların oluşturulması.
3. Kodların ve temaların düzenlenmesi.
4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.

Diğer yandan Bestami Yazgan ile gerçekleştirilecek olan görüşme için açık uçlu sorular hazırlanmış ve görüşme yapılmıştır. Gerçekleştirilen görüşmeye ait ses kaydı yazılı olarak çözümlenmiştir. Yazarın çocuk yazını hakkındaki düşünceleri, eserlerinde değerlerin yoğun olarak ele alınmış olmasının nedenleri ve yapıtlarında çocuklara dini ve ahlaki değerleri verirken nasıl bir yol izlediği yazarın kendi bakış açısıyla değerlendirilerek çalışmanın bulgu ve yorum bölümünü destekleyecek şekilde eklenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik, ölçülmek istenen özelliğin diğer özelliklerle karıştırılmadan ne derece doğru ölçüldüğüyle ilgilidir. Bir başka anlatımla amaçlanan ölçmenin gerçekleştirilebilme derecesidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2015).

Bu çalışmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde geçerlik ölçme aracında bulunan soruların ölçme aracına uygun olup olmadığı ilgili uzman görüş ve önerileri ile belirlenir (Ural & Kılıç, 2013). Dolayısıyla bu araştırmada hem seçtiğimiz eserlerin hem de bu eserlerin çocuğun dünyasında ve duygularında oluşturduğu dini ve ahlaki iletiler yoluyla kodlanıp değer ifade eden kavramların tanımlanması ve benzer olanların uygun başlıklar altında temalara göre kategorilendirilmesi, bu kategorilerinse iletilerin taşıdığı anlama uygun olup olmadığının denetlenmesi gayesiyle Türkçe öğretmenleri, Türkçe eğitimi araştırmacıları, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile Din eğitimi araştırmacılarının görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmacı tarafından belirlenen kategorinin araştırma hedefiyle örtüştüğü konusunda hem araştırmacının hem de bağımsız uzmanların değerlendirmeleri arasındaki uyum geçerlik için yeterli sayılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2015). Bununla birlikte çalışma süreci içerisinde yazarın kitaplarındaki kurguya göre değerler yeri geldikçe tekrar düzenlenmiştir. Buna ilaveten araştırma çerçevesinde yer alan

her bir değeri temsil ettiği düşünölen cümle ve paragraflara şiir, masal ve hikâye kitaplarından doğrudan yapılan alıntılarla sayfa numaraları ile birlikte yer verilmiştir.

Güvenirlik ise yapılan ölçme sonucunun kararlılığıdır. Yani bir özelliğın aynı araçla birden çok ölçöldüğünde ölçme sonuçlarının birbirinden dikkate değeri ölçöde farklılık göstermemesi ölçme sonuçlarının kararlılığını gösterir (Böyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2015).

Güvenirlik geçerliğın ön koşulu olup bir ölçümün geçerli olması için güvenilir olması zorunludur (Ural & Kılıç, 2013).

Bu nedenle çalışmada güvenilirliğı sağlamak amacıyla farklı zamanlarda aynı kaynaklar tekrar okunup incelenmiştir. Farklı zamanlarda yapılan bu incelemeden sonra ulaşılan sonuçlar arasında dikkate değeri bir farklılık görölmemiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bestami Yazgan'ın İncelenen Çocuk Yapıtlarındaki Dini Unsurlar ve Değerler

Tema, bir hikâyede, öğretici veya edebi bir eserde işlenen görüş ve düşüncedir (TDK, 1988, s. 1447). Bu bölümde Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı masal ve hikâyelerin kısaca özetleri verildikten sonra şiirler de eklenmiştir. Bunların temalarına ve iletilerine bakılarak bulunan dini unsur ve değerler tespit edilmeye çalışılırken öte yandan bu unsur ve değerlerin çocuğa sunuluş biçimi ve amaçları da açıklanmaya çalışılmıştır.

Allah inancı.

Yazgan'ın kitaplarında dini değer bağlamında düşünülebilecek bir kısım dini bilgilere rastlanmıştır. Bunlardan ilki okurun gözüne en çok çarpan Allah inancıdır. Yazgan, Allah inancını yapıtlarında oldukça etkileyici bir şekilde işlemiştir. Salt bilgilendirme hatasına düşmemiş, aksine samimi ve eğlenceli bir dil kullanarak çocuğun ilgisini çekmeyi amaçlamıştır (Yılmaz, 2013). Çocuğun algılama ve anlama düzeyine uygun olarak seçtiği karakterler ve kurgu, onun duygu ve zihin dünyasına hitap etmesini kolaylaştırmaktadır. Yazgan'ın vermek istediği kavramı ve mesajı metin içerisinde ustaca gizlemesi onun üslubunun başarısını ortaya koymaktadır. İnsan yaşamı süresince her nerede olursa olsun attığı her adımda, yapacağı her işte tüm canlıları ve evreni yaratan Allah'ın var ve bir olduğu, yarattıklarının en şerefli olan insanı her yerde her an görüp işittiği, kalbinin niyetini dahi bildiği bilinciyle hareket etmesi gerektiğini olay örgüsü içerisinde karakterlerin dilinden yansıtabilmiştir. Allah'a sığınma, O'nun nimetlerine şükretme, sadece zor durumda kalındığında değil sevinçli durumlarda da dua etme gibi Allah-insan ilişkisine dair doğru davranışlar sembolize edilmiştir. O'nun yüceliği, kudreti, yarattıklarına karşı çokça merhametli ve bağışlayıcı oluşu vb. gibi sıfatlarına da yer verilmiştir. Çocuğa dini kazandırma yolunda hikâye -masal ve şiirlerin önemli rol oynadığının farkında olan Yazgan, bu istikamette çocuğu bilinçlendirme sorumluluğunu üstlenmiştir. Dini terimlerin de metinlerde yer yer bazen açık bazen örtük olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneğin; *Kalbini Kaybeden Adam* kitabında yer alan “Muz Kabuğu” hikâyesinde geçen izlekte Allah'ın kudretinin üzerinde hiçbir güç olamayacağı anlatılmak istenmiştir.

“- Gücün önemini reddedemeyiz fakat bu güç Allah’ın gücüne gidecek şekilde kullanılmamalı. Nemrut da güçlüydü ama bir sivrisineğe yenildi. Hicret sırasında Peygamber Efendimizi takip edenler de güçlüydü ama bir örümceğin ağına takılıp kaldılar.” (Yazgan, 2017a, s. 19).

“Kirazlı Şemsiye” hikâyesinde Ceren’in yağmurlu günde satıcıya şemsiyesini vermesi sonucu satıcının memnuniyet bildiren “Allah da seni darda bırakmasın,” (Yazgan, 2018i, s. 85) ifadesinde Allah’ın kullarının her fiilini her an görüp gözetlediğini ve yapılan iyilikleri asla karşılıksız bırakmayacağı hususunun telmihen anlatıldığı tespit edilmiştir.

Yine aynı hikâyede satıcının, “Şu mübarek yağmur fırsat verirse işler iyi olacak ama böyle devam ederse Allah yardımcımız olsun,” (Yazgan, 2018i, s. 81) cümlesi yardımın, her şeyin olduğu gibi yağmurun da sahibi olan Allah’tan beklendiği; Allah’ın kullarını zor durumda bırakmayıp onların sıkıntılarını bertaraf edebilecek kudret ve merhamete sahip olduğu vurgusu yapılmıştır.

“Bıçak Çiçek Açınca” hikâyesinde de Kumru’nun avcıya söylediği şu söz dikkat çekicidir:

“- Avcı kardeş, biz yaratılan her şeyi Yaratan’dan ötürü severiz.” (Yazgan, 2018k, s. 40).

Burada yazar diğer eserlerinde de olduğu gibi dini mesajları hikâyelerinin içinde asla bilgi formatında değil olay akışında vermeyi tercih etmiştir. Halk şairi Yunus Emre’ye ait olan bu ifadeyi kullanan Yazgan, evrendeki her şeyin bir yaratıcısı olduğu ve her şeyi var edenin aynı yaratıcı olduğundan hareketle çocuğu tek bir mutlak yaratıcı olduğu sonucuna vardırırken öte yandan nasıl bir varlık olursa olsun hangi türden olursa olsun yalnızca aynı Allah’tan geldiğimiz gerçeği ve yalnızca O’na olan sevgimizin, birbirimizi ve O’nun var ettiği tüm varlıkları sevmemiz için yeterli bir sebep olduğu düşüncesine ulaştırmaktadır. Böylece yazar çocuğun hem zihnindeki hem de yüreğindeki Allah tasavvurunu yaşına uygun olarak hem kavramsal hem de duygusal düzeyde geliştirmeyi ve güçlendirmeyi amaçlamıştır.

“Çocukça
- Allah seni yakar, diyenlere -
Ben O’nu
Küçücük yüreğimle
Kocaman seviyorken,
Hadi canım sende!” (Yazgan, 2015h, s. 87).

“Çocuk ve Mutluluk

*Gönlü berrak ve temiz,
Sanki mavi bir deniz;
Kötülükten yok bir iz,
Kime inanıyordu?
Baktım boynunu bükmüş,
Bir camide diz çökmüş,
İmanı ne büyükmüş
Allah'ı anıyordu.” (Yazgan, 2019d, s. 17).*

*“En Çok
- Söyler misin güzel yavrum,
Anneni mi çok seviyorsun
Beni mi?
- Şey! Canım babacığım,
Hem çiçeği
Hem yaprağı severim
Hem yıldızı hem bayrağı severim.
Lütfen sözü uzatma
Benim akıllı yavrum!
Hangimizi daha çok seviyorsun?*

*...
Söylüyorum öyleyse:
En çok Allah'ı
- Niçin?
- Bana sizin gibi
Anne ve baba verdiği için.” (Yazgan, 2019a, ss. 44-45).*

*“Allah'ım
Beni seven
Anne veren Allah'ım
Üstüme rahmeti
Geren Allah'ım
Gökyüzüne
Yıldız seren Allah'ım
Beni duyan,
Beni gören Allah'ım!
Seni çok seviyorum! (Yazgan, 2019d, s. 28).*

Yukarıdaki örneklerden hareketle Yazgan'ın şiirlerinde de Allah inancını işlediği anlaşılmaktadır. Çocuğun minik yüreğine atılacak duygunun korkuyla değil sevgiyle beslenmesi gerektiğine işaret eden Yazgan birçok ebeveynin yaptığı hatayı telafi etmek istercesine çocukta oluşacak Allah inancı ve tasavvurunda sevgi temelli bir yol izlediğini kendisiyle yapılan görüşmede de belirtmiştir. Yazgan çocukluk döneminde sevgi zemininde bağlılık duygusunun en çok olduğu anne ve babayı, Allah'ın verdiği vurgu yaparak çocuktaki Allah sevgisini pekiştirmeye çalışmış, O'nun her şeyi görüp işittiğine dair iletile yer vererek çocuğun hiçbir yerde yalnız olmadığı, Allah'ın her zaman her yerde kuluyla birlikte olduğu fikri ve duygusuyla onun hem kendini daha güvende hissetmesini hem de bu bilinçle hareket etmesini sağlamayı hedeflemiştir.

“Uzay Uçurtması

Kuşlar neşeyle uçuyor gökyüzünde.

Uçacak elbet,

Ne güzel kanatları var.

Uçaklar,

Hızla uçuyor gökyüzünde.

Uçacak elbet,

Hem pilotları

Hem kanatları var.

Uçurtmam da uçuyor,

Arkadaşı rüzgâr.

Kocaman dünya da uçuyormuş

Hayret!

Ne pilotu ne kanatları var

Ne de arkadaşı rüzgâr... ” (Yazgan, 2015h, s. 43).

Bu şiir ile ise Yazgan, evrenin bir yaratıcısı olması gerektiğine dair çocuğu düşünmeye sevk ederek ona sorgulayıcı bir bakış açısı kazandırmakla birlikte onu zihinsel bir yolculuğa çıkarmaktadır. Bu yönüyle Yazgan'ın İslam kültürü kaynaklarından yararlanarak bilhassa Kur'an ayetlerini eserlerine yansıttığı anlaşılmaktadır. Allah'ın varlığını ve kudretini O'nun yarattıklarına bakarak anlamak Kur'an'daki Hz Musa kıssasını akla getirmektedir (Bkz. A'râf, 7/143). Şiirde geçen ifadeler Kur'an'daki, Allah'ın varlığına işaret eden ayetler ile ilişkilendirildiğinde Yazgan'ın çocukta Allah inancının oluşumunda izlediği yolun Kur'an-ı Kerim'e uygun olduğu görülmektedir. *“Peki insanlar devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiğine, yeryüzünün nasıl yayıldığına bakmazlar mı?”*

(Ğâşîye, 88/17-20) ayeti bu noktada ilişkinin daha net kurulabilesini sağlarken, şiirdeki ifadenin Kur'an'da işaret edilen anlam ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

“Serçenin Duası

Kanadım için cik cik,

Kuyruğum için cik cik,

Ayaklarım minicik

Benim Rabbim biricik.” (Yazgan, 2015g, s.11).

Yazgan çocuğa vermek istediği mesajı diğer bütün metinlerde olduğu gibi burada da direkt kendisi değil bir serçenin dilinden vermeyi tercih etmiştir. Yazgan, çocuğun gelişim özellikleri ve onun duygu dünyası dikkate alındığında bu tercihinin hem mesajın anlaşılabilirliğini güçlendireceğini ve hem de çocuktaki etki ve kalıcılığı artıracakını ifade etmiştir. Yine bu şiirde Allah'ın birliğine vurgu yapıldığı görülmektedir. Yazgan'ın çocukta tevhid inancını güçlendirmeyi amaçladığı bu ifadeler önem arz etmektedir. Çünkü tevhid, yani Allah'ın var ve bir olduğu, eşi ve ortağı bulunmadığı ilkesi Kur'an'ın en temel ilkesidir. Bu tarih boyunca tüm peygamberlerin de ortak mesajı olmuştur. İslam düşüncesine damgasını vuran bu ilke İbrahimî dinlerin ortak teması olan ve Kur'an'da ısrarla vurgulanan tevhid inancı İslam'da dini zihniyeti belirleyen en canlı ilkedir. Buna göre Allah tektir. Eşi yoktur, mutlak güç, irade ve bilgi sahibidir (Evkuran, 2007). Bu ifadelerden hareketle şiirde Kur'an'daki Allah tasavvuruna uygun iletiler verildiği anlaşılmaktadır (Bkz. Bakara, 2/163; Âl-i İmrân, 3/2; Mâide, 5/73; En'am, 6/102; Kasas, 28/70; Sâffât, 37/4; Haşr, 59/22-23; İhlas, 112/1).

Peygamber inancı.

Yazgan, yapıtlarında dini unsurları ve değerleri, ahlaki değerlerle harmanlayarak kullanmıştır. Olay akışına göre kahramanlarının dilinden ve davranışlarından yansıttığı Peygamberimize ait örneklerle çocuğa vermek istediği mesajı desteklemiştir. Böylece aynı zamanda çocukta dini bir kimlik oluşturma yolunda kendisinde sorumluluk duyan ve bunun kaygısını taşıyan yazarın bu perspektifte çocuğun dini gelişimine katkı sağlamayı amaçlayan bir eğitimci olduğu da anlaşılabilmektedir. Örneğin; *Kalbini Kaybeden Adam* kitabında yer alan “Muz Kabuğu” hikâyesinde geçen izleklerde Peygamberimizin Medine'ye hicreti esnasında Sevr Mağarası'nda müşriklerden gizlendikleri ve Allah'ın yardımıyla mağaranın girişine örümceğin ağ örmesiyle müşriklerin, yol arkadaşı Hz. Ebubekir ile kendisini bulamadığı o anın dile getirildiği görülmektedir:

“- Gücün önemini reddedemeyiz fakat bu güç Allah'ın gücüne gidecek şekilde kullanılmamalı. Nemrut da güçlüydü ama bir sivrisineğe yenildi. Hicret sırasında Peygamber

Efendimizi takip edenler de güçlüydü ama bir örümceğin ağına takılıp kaldılar.” (Yazgan, 2017a, s. 19).

Burada kapalı olarak Hz. Peygamberi Allah’ın sevdiği, değer verdiği, kendisine yardım edip içinde bulunduğu zor durumdan kurtardığı mesajı verilmektedir. Bunu okuyan çocuk da Allah’ın sevdiği bir kul ve elçisi olan peygamberimizi merak edip araştırarak ve kendisi de Allah’ın sevgisini kazanabilmeyi isteyecek ve onu örnek almaya çalışacaktır. Böylece yazarın, çocuğun gönlüne insanların kalplerini aydınlatan bir yaşam rehberi olarak gönderilen peygamberin ve ona karşı beslenmesi gereken sevginin tohumlarını atabilme gayreti içerisinde olduğu da anlaşılmaktadır.

Nesli korumak ve geliştirmek İslam’ın temel hedeflerindendir. Bu nedenle çocukların yetiştirilmesinin önemi açıktır. Çocuklara derin bir sevgi ve şefkat besleyen Hz. Peygamber, onları ciddiye alıp seviyelerine inmeyi ve problemlerini dinleyerek rehberlik etmeyi öğütlemiştir. Peygamberimiz çocukları yaşına uygun olmayan alanlara sürme, onların emeklerinin sömürölüp istismar edilmesine karşı çıkmıştır. O namaz kıldığı esnada dahi çocuk ağlaması duyunca merhametinden ötürü kısa sureler okuyarak namazı bile çabuk bitirmiştir. Çocuklarla ilgilenmiş, onlara selam vermiş, hatırlarını sormuştur (Sarıçam, 2004). Böyle bir peygamberin varlığından çocuğu haberdar etmek, onu tanıtmak, çocukların da ona sevgiyle bakabilmesini sağlamak amacıyla Yazgan şiirlerinde de peygamber inancını çeşitli boyutlarıyla işlemiştir.

*“ Yüreğimiz Gül Bizim
Yanağımız al bizim,
Dudağımız bal bizim
Bütün dünya koklasın
Yüreğimiz gül bizim
Gönlü sevgi denizi
Peygamber över bizi
Annemizden daha çok
Mevla ’mız sever bizi.” (Yazgan, 2015h, s. 120).*

*“Biricik Peygamberim
Mevla ’nın rahmetinden
Olur muydu haberim?
Eğer sen gelmeseydin
Sevgili Peygamberim.
Dört mevsim burcu burcu*

*Sensin misk ü amberim
Solmayan tek çiçeksin
Sevgili Peygamberim.
Güzel ismin olunca
Dilimdeki ezberim
Dudağım gül kokuyor
Sevgili Peygamberim.
Salat ve selam sana
Ey mübarek rehberim
Seni çok seviyorum
Biricik Peygamberim.” (Yazgan, 2016a, s.46).*

Bu şiirlerde Yazgan’ın, çocuğun Hz. Muhammed (s.a.v.)’i anınca dudağında gül kokusu belireceğini ifade ederek bir metafor kullandığı ve bu yolla çocuğun ona karşı hissedeceği duyguyu güzelleştirmeye yönelik çaba gösterdiği belirgindir. Burada Yazgan, peygamberin insanlara kılavuz oluşundan söz ederek çocuğu bu noktada bilgilendirmiş ve onun olmaması durumunda Allah’ın da varlığından haberdar olunamayacağına dikkat çekerek aynı zamanda çocukta peygambere karşı sevgiyle beraber vefa duygusunu oluşturmaya çalışmıştır.

*“Güvercinin Duası
O ederse şefaaf
Eder içimiz rahat.
Muhammed Mustafa’ya
Gönderelim salavat:
Hu diyelim hu Allah
Muhammed Resulullah.” (Yazgan, 2015g, s.27).*

Melek ve şeytan.

Masal Denizi kitabının “Sütten Sevgi Merdiveni” masalında kuyuda sıkışıp kalan kurbağayı sütlerini feda ederek kurtaran çoban, koyunlar ve kuzuların bu davranışları karşısında meleklerin duası izleğine rastlanmıştır.

“ Bütün bunları gören iki melek dua ettiler:

- Her iyiliğin karşılığı olsun ya Rabbî! Bu kuyu sularla dolsun ya Rabbî!

Bu dua üzerine kuyudan sular taşmaya başladı. Koyunlar ve kuzular bu sudan kana kana içtiler. O günden sonra da kuyunun suyu hiç eksik olmadı. Adına süt kuyusu dediler.

Öyle bir tadı ve güzelliği vardı ki içenlerin hem susuzluğunu gideriyor hem de karnını doyuruyordu.” (Yazgan, 2016b, s. 65).

Bu metinde iyilik ve iyi insanlar övülmüştür. Yazar, iyi insanların bu türlü güzel davranışları karşısında meleklerin de hoşnut olup dua ettiklerini/edeceklerini salık vererek olumlu mesajını güçlendirmiştir. Ayrıca örtük olarak da meleklerin insanların davranışlarını gözetleyip tanıklık ettikleri, iyiliği ve iyileri sevdikleri ve iyiliğin sembolü oldukları anlayışının verildiği tespit edilmiştir.

“Yunus Dede’nin Heybesi” hikâyesinde ise bir gün Yunus Dede heybesiyle dışarı çıkar. *“İyilikler alırım, kötülükler satarım, Çerçi geldii...”*, nidasıyla bağırmaya başlar. Halk, *“Hiç böyle çerçilik olur mu kim senden kötülük alır, kim sana iyilik satar”*, deyince Yunus Dede heybesinin arka gözüne koyduğu kötülüklerin belini büktüğünü söyler. *“Yer değiştiir”*, diyenler içinse *“O zaman da öndeki iyilikleri görüp kötülükleri unutuyor ve başka kötülüklerle dolduruyorum heybemi. Bu sefer de geriye doğru gitmek zorunda kalıyorum. Hem siz beni bırakın da kendi heybenize bakın”*, der. Bunun üzerine *“Sen hayal görüyorsun herhalde bizim heybemiz yok ki”* diye alay edenlere de *“Benimki gibi gözükme de aslında herkesin bir heybesi vardır. Siz yine de dikkatli olun”*, der. Halkın bir kısmı sağlığını kaybetmiş diye vahlanırken bir kısmı da;

“- Yunus Dede hiç de boş konuşmuyor, sakın sağımızdaki ve solumuzdaki meleklerden bahsediyor olmasın?” (Yazgan, 2018k, s. 22) deyip kendi davranışlarını gözden geçirirler.

Hikâyedeki mesaj açıktır. Hikâye, insanın sağ ve solundaki yazıcı meleklerin iyilik ve kötülükleri kaydettiği, kötülüklerin insanın ahireti için ağırlık yaparak zor durumda bırakacağından ötürü iyiliklerin artırılması yönünde mesajlar barındırmaktadır. Hikâyedeki heybe ise amel defterini temsil etmektedir. Geçen izleklere bakıldığında amel defterinin herkese özgü olduğu ayrıca kimsenin bir başkasının günah yükünü yüklenmeyeceği, herkesin kendi davranışlarından sorumlu tutulacağı bilincinin de çocukta oluşmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır.

Şeytan; insanları saptırmaya çalışan azgın, kibirli ve gözle görülmeyen ruhani bir varlık anlamına gelmektedir (Topaloğlu, Yavuz & Çelebi, 2006, s. 251). Kuran-ı Kerim şeytanın insanoğluna düşman olduğunu birçok ayette vurgulamakta bilhassa Hz. Âdem ile ilgili olayların anlatıldığı kıssalarda da açıkça ifade etmektedir (Fatır, 35/6; Hicr, 15/39-40). Şeytana karşı uyarılan insanoğlunun en küçük ferdi olan çocuğun da kendi anlam ve algılama evrenine uygun olarak bundan haberdar edilmesi gerektiğini düşünen yazar şiirlerinde şeytanın kötülüğün simgesi olduğunu vurgularken, melekleri ise iyiliğin, güzelliğin sembolü olarak betimlemiştir.

*“Vaktin Yücesi
İftardaki naz
Allah’a niyaz
Bir anlatılamaz
Haldir Ramazan.*

*...
Hayrete düşen
Şeytan perişan
Rahmete nişan
Güldür Ramazan
Kadir gecesi
Vaktin yücesi
Rahmet öncesi
Seldir Ramazan.”* (Yazgan, 2015h, ss. 102-103).

*“Gül Kokusu Nefesler
Saf ve temiz gönülle,
Ağlamaklı bir dille
Boynunu büktü çocuk,
Şeytanı yıktı çocuk.
Yer gök tuttu nefesini,
Dinledi çocuğun sesini
Hepsi onun duasına muhtaçtı,
Güzel çocuk Allah’ına el açtı,
Âmin deyip devam etti melekler:
Yürekləri çiçek çiçek dal olsun,
Dünya gülşen, tüm çocuklar gül olsun* (Yazgan, 2015h, s. 37).

*“Yağmurun Duası
Mevla’m beni buluta
Bindiriyor ne güzel
Her damlamı bir melek
İndiriyor ne güzel.”* (Yazgan, 2015g, s. 33).

Ölüm - ahiret - cennet.

Mutluluğun Formülü kitabının “Çiçekler Solmamalı” hikâyesinde çok sevdiği arkadaşı Hüseyin’i trafik kazasında kaybeden Sezer’in hayata küsüp kimseyle konuşmaması konu

edilmiştir. Yunus Dede ile konuşunca kendini daha iyi hisseden Sezer arkadaşının ölümünü kabullenmiştir. Hikâyeden bir pasaj şöyledir:

“- Sezercik çiçekleri çok sevdiğini söyledi annen. Bak benim bahçemde güzel çiçekler var. Onları görmek ister misin? dedi Yunus Dede.

- Çiçekler solmamalı, çocuklar ölmemeli. Bu arada çiçekler konuşur:

- Sezercik çiçekler hiç solmasa elbette daha güzel olur. Ama unutma ki biz sonbaharda salsak bile ilkbaharda Allah'ın yardımıyla yeniden yeşeririz, hem de daha güzel renk ve kokularla.

- Çocuklar ölmemeli, çiçekler solmamalı.

- Çocuklar ölmez.

- Ama benim can kardeşim Hüseyin öldü.

- Hayır ölmedi. O çocukları ve çiçekleri çok seven Mevla'mıza gitti. Hem sen söyle bakalım! Siz gelen misafirinizi nasıl karşılıyorsunuz?

- Misafir için en güzel yemekleri hazırlar, onları en güzel odamızda yatırırız.

- Tamam, işte Mevla'mız da orada bütün çocukları cennetinde ağırlar. Orada yiyeceklerin en lezzetlisi, içeceklerin en tatlısı, çiçeklerin en güzeli vardır. Hatta çocuklar cennet kuşları gibi uçar dururlar orada.

- Cennete gidersem Hüseyin'i görebilir miyim?

- Elbette ama cennete gidebilmen için derslerine iyi çalışman, iyi bir öğrenci olman, anneni-babanı ve bütün insanları sevmen gerekir, aynı Hüseyin'i sevdiğin gibi...” (Yazgan, 2018k, ss. 27-30).

Yazgan, bu hikâyede hayatın bir gerçeği olan ölüm karşısında çocuğun sağlıklı bir tutum geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Çocuğun anlama kabiliyetine göre cümleler seçip kullanan yazar, bunu hikâyesinde bir çiçeğin dilinden vererek yapar. Ölümü çocuk için kaygı ve korku unsuru olmaktan çıkartıp dünyadan çok daha güzel bir yere götüren bir köprü olarak tasvir eder. Bu hikâyeyi okuyan çocuk ölümden sonra çok daha farklı ve güzel bir hayatın daha olacağını anlar. Bu zaviyeden bakıldığında yazar aynı zamanda ahiretin varlığından da çocuğu haberdar etmektedir. Bu anlamda Yazgan, çoğu çocuk kitabında olan tozpembelikten ve yapmacılıktan uzak olarak hayatın kaçınılamaz bir gerçeği olan ölüm ile er-geç yüzleşecek olan çocuğun zihninde oluşabilecek soru işaretlerine de cevap vermek istemiştir.

Hikâyede geçen bir diğer kavram ise cennettir. Cennete, bu dünyadan sadece iyi insanların gidebileceği ve gidebilmenin yolunun da birbirini sevmekten geçtiği vurgulanmaktadır. Cehennem kavramına ve tasvirlerine hiç yer verilmemesi yazarın, dini unsur ve değerleri çocuğun dini gelişimine uygun olarak işlediğinin göstergesidir. Nitekim çoğu kutsal kitaplarda da bulunmayan cehennem betimlemelerinin henüz ölüm gerçeği ile dahi baş edememiş olan çocuklara anlatılması uygun bir yaklaşım değildir (Mehmedoğlu, 2005). Yazgan dini eğitimin asla korkutarak değil sevdirek olması gerektiğini, eserlerini oluştururken kendisinin de bu hususa özellikle dikkat ettiğini belirtmiş, farklı yaş grupları için kelimelerin özenle seçilerek gelişim evrelerine göre çocuklarla iletişim kurulması gerektiğini söylemiştir. Aksi takdirde çocuğa verilmek istenen mesajın yerine ulaşmamakla birlikte çocuk için olumsuz sonuçlar doğurabileceğini de ifade etmiştir. Metinde altı çizilen diğer bir husus ise arkadaşlık ve dostluk ilişkileridir. Örtük şekilde misafire hürmet değeri de verilmiştir.

Sözlükte örtmek, gizlemek anlamına gelen “cnn” kökünden isim olan ve “bitki ve sık ağaçları ile toprağı örten bahçe” demek olan cennet, terim olarak “müminlerin ebedi kalacakları ahiret yurduna” denir (Topaloğlu, Yavuz & Çelebi, 2006, s. 313). Kuran-ı Kerim’de de cennet cehennemden daha fazla tasvir edilmiştir. Hem bu sebeple hem de henüz çocukluk evresinde olan okur kitlesine hitap ettiğinden Yazgan şiirlerinde de cenneti betimlemeyi daha isabetli bulmuştur. Cehennem tasvirlerine hikâye ve masallarında rastlanmadığı gibi incelenen şiir kitaplarında da rastlanmamıştır. Kendisiyle yapılan görüşmede cehennemden bahsetmeyi çocuk açısından sakıncalı olabileceği sebebiyle tercih etmediğini ve burada olduğu gibi tüm eserlerinde hep olumluya, iyiye ve güzele vurgu yaptığını açıklamıştır.

“Vaktin Yücesi

İftardaki naz

Allah’a niyaz

Bir anlatılmaz

Haldir Ramazan

Paklanır kirden

Ruh ile beden

Cennete giden

Yoldur Ramazan.” (Yazgan, 2015h, s. 102).

“Cennet Duası

Rahmansın, Rahimsin

Birsin Allah’ım

*Gül annem cennete
Girsin Allah'ım
Melekler saçını
Örsün Allah'ım
Yoluna çiçekler sersin Allah'ım
Cennet bahçesinde
Gezerken annem
Beni de orada
Görsün Allah'ım!"* (Yazgan, 2019a, s. 51).

Dua.

Dua bilindiği üzere Allah'a yakarıştır. İnsanın kendi kendine yetmediğini Allah'a duyurmasıdır (Furkan, 25/77). Allah'la kurulan derin ve samimi bir ilişki biçimi olan dua kişinin dayanma ve direnme, güçlüklerle baş edebilme gücünü artırarak umutsuzluğa düşmesini engelleyici bir ruhsal yücelme tekniğidir (Kimter, 2006). Bu açıdan Yazgan'ın yapıtlarının birçok metninde karakterlerin diliyle verilen dua izleklerine rastlanılmış olması önemlidir. Yazgan'ın eserlerinde kahramanlar birbirinden farklı sebeplerle Allah'a sığınır. Yazar verdiği örneklerle çocuğun kavram haritasına dini bir terim eklemekle yetinmeyip örtük olarak da duanın Rabb'e yapıldığı, insan ile Allah arasında herhangi bir aracı, yer ve zaman sınırı olmaksızın kişinin Allah ile iletişim kurabileceği ve duanın insana huzur veren bir etkisi olduğu yönünde çocuğun dini gelişimine katkı sağlamayı hedeflemiştir.

Masal Denizi kitabının "Sütten Sevgi Merdiveni" masalında kuyuda sıkışıp kalan kurbağayı sütlerini feda ederek kurtaran çoban, koyunlar ve kuzuların bu davranışları karşısında meleklerin duası izleğine rastlanmıştır. Burada yazar ana temanın altında kapalı olarak yer verdiği duanın kime yapıldığı, kim tarafından kabul edildiği, dua etmenin adabı ve güzel duanın güzel sonucu olacağı hususunda çocuğu bilinçlendirmek istemiştir.

"Bütün bunları gören iki melek dua ettiler:

-Her iyiliğin karşılığı olsun ya Rabbî! Bu kuyu sularla dolsun ya Rabbî!

Bu dua üzerine kuyudan sular taşmaya başladı. Koyunlar ve kuzular bu sudan kana kana içtiler. O günden sonra da kuyunun suyu hiç eksik olmadı. Adına süt kuyusu dediler. Öyle bir tadı ve güzelliği vardı ki içenlerin hem susuzluğunu gideriyor hem de karnını doyuruyordu." (Yazgan, 2016b, s. 65).

Allah'a yalvarma, Allah'tan dilekte bulunma, niyaz, yakarma anlamlarına gelen ve dini bir unsur olan duaya (Doğan, 1992) Yazgan tamamı dualardan oluşan *Uçarım Dualarla*

Gökyüzüne eseri haricinde diğer şiirlerinde de sıklıkla yer vermiştir. Yine bu şiirlerdeki izlekler de duanın muhatabının Allah olduğu ve O'na dua etme adabının nasıl olması gerektiği şeklindedir.

“Öğrencinin Duası

Öğrenelim bilgileri

Akıl, fikir ver Allah'ım

Derslerde her kolaylığı

Önümüze ser Allah'ım.

Tembelliğe edip veda,

Biz de erelim murada

Biliriz her başarıda

Senin lütfun var Allah'ım.” (Yazgan, 2016a, ss. 8-9).

Bu şiirde örtük bir mesaj olarak tembellik de yerilmiştir.

“Elin Duası

On kardeşle beraber

Açılırız semaya

En içli duaları

Uçururuz Mevla'ya.” (Yazgan, 2015g, s. 43).

Ezan ve namaz.

Yazgan hikâye ve masallarında birçok dini motifli kelimeyi kullandığı gibi ezan ve namaz kavramlarını da farklı kurguların farklı temaların içerisinde örtük biçimde vermeyi tercih etmiş ve bunu da ustalıkla yapmıştır. Yazgan'ın seçtiği karakterlerin isimleri, olayların gerçekleştiği mekânlar yahut zaman bildiren cümle ve paragraflarda bu kavramların doğrudan ya da çağrıştırmacı sözcüklerle kullanıldığına sıkça rastlanmıştır. *Bisiklet Arkadaşım* kitabının “Sevgi Çiçeği Bayramlar” bölümünde bir kurban bayramı anısını anlatan Ceren'in hikâyesinde yine dini unsurlar olan namaz ve ezanla ilgili iletilerin yer aldığı pasajlar şöyledir:

“-Kalkar mısın tatlı kızım! Deden ve baban biraz sonra namazdan gelir. Geldiklerinde güzel kızlarını göremezlerse çok üzülürler.

Bu sözler üzerine kalkmamak olur mu? Hemen bayramlık kıyafetlerimi giyer, heyecanla dedemi ve babamı beklemeye başlarım. Namaz dönüşü aile içi bayramlaşma olur.” (Yazgan, 2019b, ss. 36-37).

Kalbini Kaybeden Adam kitabında yer alan “Bayram Hediyesi” hikâyesinde de yine bir bayram günü konu edilmiştir.

“Annem sabah erkenden saçlarımı okşayarak, yanağımdan öperek uyandırdı beni. Babam da kalkmış abdest için hazırlanıyordu. Amcamı da alarak bayram namazına gittik. Büyüklü küçüklü hep beraber yan yana durup namazımızı kıldık. Camiden çıkınca önce babamın, sonra amcamın elini öperek onlarla bayramlaştım.” (Yazgan, 2017a, ss. 22-23).

Burada ayrıca abdest ve cami kavramları da kullanılmış olup bayramlaşma adabı çocuğa öğretilmiştir.

Aynı kitabın “Beklenen Sabah” bölümünde ise Ramazanın son günleri yaklaştığı için Yunus Dede’nin hüznle düşüncelere dalışından söz edilirken çeşitli dini terimlerin kullanıldığı cümleleri görmekteyiz:

“ Ezanın okunması, iftar topunun atılmasıyla orucunu açıyor besmeleyle. Verdiği nimetlerden ve iftarın güzelliğinden dolayı bir daha şükrediyor Allah’a. Akşam namazının ardından teravih için hazırlığa başlıyor. Huşu içine namazını kıldıktan sonra arkadaşlarıyla oturup çay içiyor. Eve geldiğinde sahura kalkabilmek için yatma hazırlıklarına başlıyor.

... Biraz sonra seher vaktinin insanı mest eden havasını teneffüs ederek gidiyor camiye. Namazdan gelince şöyle bir uzanıyor.” (Yazgan, 2017a, ss. 83-85).

Bu pasajda ezan ve namaza ilave olarak oruç, besmele, iftar, sahur, akşam ve teravih namazı kavramlarına da yer verilmiştir.

Başımın Tacı Aile Ağacı kitabının “Şimdi Eğlence Zamanı” başlıklı parçasında Betül’ün dilinden evde yemek yendikten sonra hep birlikte kıldıkları namaz anlatılır:

“ ...Bir müddet sonra babamın sesi duyuluyor:

-Ey güzel cemaat hazırlanın! İmam beklemes.

Bazen de biz babamdan önce hazırlanırız. Bu sefer ben seslenirim:

-Hazır mısın sevgili imam! Cemaat beklemes.

Hazırlıklar tamam olunca babam Ahmet’i de çağırır namaza.

-Ahmet’im sen müezzinlik yapınca daha huzurlu oluyor namazımız.

Böylece Ahmet de abdestini alıp gelir. Namaza başlarız. Herkes namaza başlayınca Furkan’ın muzip sesi duyulur:

-Şimdi eğlence zamanı.

Namaz bitene kadar her secdede birimizin sırtına biner. Namazı çocuklarla süsleyen Mevla’mıza şükürler olsun (Yazgan, 2018g, ss. 88-91).

Bu metinde namaza özgü olan imam, cemaat, müezzin, secde ve abdest kavramları da kullanılmış olup namaz ibadeti biraz daha detaylandırılarak çocuğa tanıtılmıştır. Fakat bu asla çocuğun zihnini yormadan ve karıştırmadan kendisi gibi çocuk bir karakterin keyifli bir anısı içerisinde sunulmuştur. Böylece çocukta namaza karşı ilgi ve sevgi uyandırılarak güdüleme yapılmıştır.

“Bir Minarenin Günlüğünden” isimli masalda ise köydeki, minaresi henüz tamamlanan caminin açılışını minareden dinliyoruz:

“İnşallah bundan sonra ezanımız daha gür bir şekilde okunacak. Böylece beş vakitte ilahi çağırışı size daha kolay ulaştıracacağız. Ve ilk ezan. Hasan Hoca’nın eûzubesmele ve dualarıyla merdivenlerimden yavaş yavaş çıkışı. Hoş bir hafiflik hissettim. Allahuekber Allahuekber.” (Yazgan, 2005a, s. 2).

Yazar farklı birçok tema içinde de örtük olarak ezan ve namaza yer vermiştir.

“Yatsı namazından sonra İmam Rıza’dan Fabrikatör Yusuf Bey’in kalp krizi geçirdiğini duyan Yunus Dede çok üzüldü.” (Yazgan, 2017a, s. 72).

“ Bir tatil günü arkadaşım Ömer’i ziyarete gitmiştim. Biraz oturup sohbet ettik, çayımızı içtik. İkinci namazı yaklaşınca camiye gitmeye karar verdik. Camiye gidince abdestimizi alıp banklardan birine oturduk.” (Yazgan, 2017a, s. 31).

Hem kendi kendine konuşuyor hem de elinde tüfek geziyordu Demirci Dursun. Bir gün sabah namazına giden Yunus Dede gördü onu. Merakla yanına yaklaştı. Selam verdikten sonra...” (Yazgan, 2018k, s. 66).

“Günlerden cumaydı. Namaza yetişebilmek için acele ile abdest aldı. Büyük Cami’nin yolunu tuttu. Ahmet Bey çocukluğundan beri Cuma namazlarını bu camide kılardı. Yine her zamanki gibi orta mahfile çıktı. Vaazı dikkatle dinledikten sonra, cemaat hep beraber cumanın ilk sünnetini kıldı. Hutbe bitince müezzin kamet getirdi. Camidekiler düzgün saflar oluşturup farza hazırlandı. Cemaatle kılınan namazın huzuru bir başka oluyordu. Bütün gönüller aynı anda aynı yüce makama yöneliyor, bütün Müslümanlar aynı Sultan’ın önünde el bağlayıp secde ediyordu. Herkes farzın ikinci rekâtına kalkarken Ahmet Bey’in önündeki yaşlı adam kalkamadı...” (Yazgan, 2017a, s. 7).

Görüldüğü gibi Yazgan, çok sık olarak dini içerikli metinler ve kavramlara yer vermiştir. Zaman belirten ifadelerde “ezandan önce”, “namazdan sonra”; seçtiği karakterlerde ise İmam Rıza, Hasan Hoca gibi isimler; mekân belirtirken cami yakınında, caminin bahçesinde şeklindeki kullanımlar dikkat çekmektedir. Ayrıca abdest, müezzin, minare, teravih, mahfil, hutbe, saf, vaaz, kamet, farz gibi kavramlar da yine ezan ve namazın

öğretiminde çağrıştırıcı ve ek bilgi içeren sözcükler olarak kullanılmıştır. Yazar Müslüman toplumun önem verdiği ibadetlere özgü bu kavramlarla ve kullanım şekliyle çocuğa hem ibadetlerimizi tanıtmakta hem de ibadetin hayatın her anında var olduğunun resmini çocuğun algı ve zihin dünyasına çizmektedir. Bu ibadetlere çocukların iştirak ettiğini gösteren yazar eğlenceli üslubu ve keyif verici kurgusuyla da aynı zamanda çocuklara ibadetlerimizi sevdirmektedir. Ve önemli bir husus da ebeveynlere yapılan eleştiridir. Çocukların ibadete katılmaları yönünde onların teşvik ve motive edici tutumlar sergilemeleri gerektiği, iyi ve doğru model olma noktasında sorumluluk taşıdıkları vurgulanmıştır.

Yazgan şiir kitaplarında da namaz temasını işlemiş ve namazı oyun çağında olan çocuklara oyun diliyle betimleyerek sevdirmeyi ve benimsetmeyi amaçlamıştır. Namazı anlatırken ilişkili olan şadırvan, abdest, Kâbe gibi terimleri de kullanarak mısralarına öğretici bir nitelik de kazandırmıştır. Ezan unsuruna ise birçok dördlükte yer vermiştir.

*“Çocuk Namazı
Bir şadırvandan
Abdest alırken
Dökülür sular
Uçuşur kuşlar
Ve namaz için
Saymaca başlar:
Her güzelliğin
Merkezi Kâbe
Günde beş vakit
Ederim sobe,
Sağımda solumda
Melekler ebe.”* (Yazgan, 2016a, s. 48)

*“İftar coşkusu
Allah’ın nimetleri
Bizim için süslenir
Minarede ezanlar
Müjde diye seslenir.”* (Yazgan, 2016a, s. 35)

Zekât ve sadaka.

Zekât zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin dağıtılmasını öngören, İslam’ın beş şartından biri şeklinde tanımlanırken (TDK, 1988, s. 1667), sadaka ise aynı

kaynakta yardım amacıyla karşılıksız verilen şey, olarak açıklığa kavuşturulmaktadır (TDK, 1988, s. 1239).

Gökyüzü Dostları dizisinin “Akbulut Karabulut” masalında bolluk bereket içinde yaşayan bir ülkenin insanların kendilerine bu nimetleri vereni unutmaları üzerine ülkede kıtlığın baş göstermesi konu edilmiştir. Ülke halkı suçu kendilerinde aramışlardır.

“Kimisi:

-Bu kadar malın zekâtını vermezsek olacağı buydu, demiş.

Kimisi de:

-Önce öşür, sonra devşir. Fakir fukarayı unutani yağmur da unuttur elbet, demiş.

Neyse suçlarını bilince çaresini bulmaları da kolay olmuş. Bir gün kadın erkek, genç, ihtiyar, çoluk çocuk hep beraber yağmur duasına çıkmışlar.” (Yazgan, 2012b, ss. 3-4).

Bu pasajda yazar Allah’ın verdiği nimetlere karşı şükretmenin bir gereği olarak zenginin malındaki fakirin hakkı olan “zekât” kavramına yer vermiştir. Kavramları olay akışı içerisinde gizleyerek çocuğun anlama ve algılama seviyesine uygun bir biçimde verebilme noktasında kalemini ustaca kullanan yazar, böylece hem bencillikten uzak kalmayı, bolluk içindeyken darda olanı unutmamayı ve her şeyin asıl sahibinin Allah olduğunu, verdiği gibi alabileceğini de vurgulayarak çocuğun manevi dünyasını zenginleştirirken dini terim havuzuna da bir kelime daha eklemiş olmaktadır.

Mutluluğun Formülü hikâyesinde Yunus Dede varlıklı ama mutsuz arkadaşına mutluluğun formülünü açıklarken şöyle der:

“- Eveet! Bir hisse de mutluluk vergisi vereceksin. Kerem Bey şaşkın:

- İlahi Yunus Dede! Bugün bilmece gibi konuşuyorsun. Bu vergi yeni mi çıktı? Yunus Dede gülümseyerek:

- Dışarıya çıkıp oturduğunda komşularınla yüz yüze geliyorsun. Zorda kaldıklarında onlara borç verip yardımcı olursan hepsinin yüzü gülmez mi? Eğer karşıdakiler mutlu olursa sen de onlara baka baka mutlu olmaz mısın? Kerem Bey unutarak,

- Bunda haklısın. Geriye kaldı iki hisse. Onları da bölüştürür müsün?

- Bir hisseyle borcunu ödeyeceksin.

- Yunus Dede benim kimseye borcum yok Allah’a şükür. Olmayan borcu nasıl öderim?

- Sen öyle zannet dostum. Her zenginin fakir fukaraya borcu vardır. Önce zekât, sonra da sadaka borcu. Gelelim son hisseye onu da bire on veren bir yere yatırım yapacaksın. Öyle

ki seninle mezara kadar girecek bir dosttur bu. Bu dost Allah rızası için harcadığın paralardır.” (Yazgan, 2018k, ss. 85-87).

Yazar bu pasajda hem zekât hem de sadakadan bahsetmektedir. Sevabı öldükten sonra bile tükenmeyen sadaka çeşidi olan sadaka-i cariyeye de anlamsal boyutta yer vermiştir. Çocuğa bu kavramları öğretirken mutluluğun da formülünün başkalarını karşılık beklemeden sevindirmek olduğunu ve bu davranışların Allah katında misliyle mükâfat olarak kendisine geri döneceğini belirtmektedir. Bu hikâyeyi okuyan çocuk elindekini başkasıyla bölüşmenin tadına varacak, cimrilikten sakınacak, fakirleri gözetmekten geri durmayacaktır.

Yazgan şiirlerinde de yoksulların gözetilmesine istinaden Allah’ın koyduğu bir sosyal hak yasası niteliğinde olan zekât kavramını kullanarak, bu ibadetin kardeşliği pekiştirdiği ve hem veren hem de alan elin huzura kavuşacağı iletisini vermektedir.

“Ruhumuz Kanatlanır

Zekât ile fitreler

Vefa yurdunu bekler

Kardeş olur yürekler

Mübarek Ramazanda.

Ruhumuz kanatlanır,

Sevincimiz katlanır,

Cümle nimet tatlanır

Mübarek Ramazanda.” (Yazgan, 2016a, s.45)

Bu şiirde şair, zekâta ek olarak öğretici bir anlatım tarzından uzak ve fazla ayrıntıya girmeden Ramazan ve fitre terimlerini de kullanarak çocuğu dini kavramlarla tanıştırmaktadır.

Haram - helal / Günah – sevap.

Yazgan tüm masal, hikâye ve şiirlerinde ahlaki ve dini değerleri birbiriyle bağlantılı şekilde işlemiştir. Yazarın metinlerinde olay akışına bağlı olarak bazen açık bazen örtük biçimde dini değerlere ve unsurlara yer verdiğini görmekteyiz. Dürüstlük mesajı verilen “Abdülkadir’in Altınları” hikâyesinde eşkıya başı Zaroğlu’na verilen cevap ile yazar, çocuğa kendisine ait olmayan, üzerinde alın teri ve emek bulunmayan herhangi bir şeye sahip olmaya çalışmanın doğru olmadığını aşılama çalışmıştır. Dini bir terim olan ve dinen yapılmaması kesin delil ile emredilen şey, (Şentürk & Yazıcı, 2012, s. 88) şeklinde tarif edilen haram kavramı hakkında çocuğu bilinçlendirmeyi amaçlamıştır. Hikâye metnindeki mesaj şu cümlelerle verilmiştir:

“ - Bre çocuk! Sen iyi misin? Önce biz sormadığımız halde altınım var diyorsun, sonra da bir kese altını almıyorsun!” Abdülkadir kendinden emin:

-Bunda anlaşılmayacak ne var? Üç altını benim olduğu için alırım. Ama diğer altınları alırsam haram olur. Haram yersem güzel Allah’ımız beni sevmezmiş”, (Yazgan, 2018k, ss. 8-9) diye cevap vermiştir.

Başımın Tacı Aile Ağacı kitabının “Sudaki İncirler” bölümünde Betül’ün babası akşam yemeğine başlamadan hemen önce bir anısını anlatır. Çocukken evlerinin önündeki arkta oynarken komşularının incir ağaçlarından suya olgunlaşmış bir incir düşer. Ondan bir lokma ısırınca annesi görür ve hemen parmağını, ağzına sokarak inciri çıkartır. Şaşkınlığını gizleyemeyen oğlu annesine niçin böyle yaptığını sorunca:

“- Oğlum o incir bizim değil. Yersen haram olur.

- Ama anne onu ben çalmadım ki! Kendi kendine suya düştü, bende...

- Olmaz oğul. Bize ait olmayan şeyi yiyemeyiz.

- Ama anne çok tatlıydı.

- Doğru dersin oğul, haram olan şey insana tatlı gelir.” (Yazgan, 2018g, ss. 63-65).

Ablalarının kendi bahçelerinden toplayıp getirdiği bir tabak dolusu inciri önüne koyan annesi: “Bismillah deyip başlayın. O zaman bu incirlerin daha tatlı olduğunu anlarsınız.” der.

Hikâyede yazar insanın kendisine ait olmayan herhangi bir şeyi izin olmaksızın almanın inancımızda yasaklandığını vurgularken haram kavramını da öğretmektedir. Helal yemenin ve besmeleyle başlamanın ise kişiye daha çok lezzet ve huzur vereceği mesajının ise örtük olarak yer aldığı görülmektedir.

Düğün Yemeği kitabının “Eşek İnadı” bölümünde geçen bir pasaj ise şöyledir:

“- Karagöz’üm hayvanları aç bırakmak hem ayıp hem günahdır. Hadi şunun yemini ver de rahat rahat konuşalım.” (Yazgan, 2015d, s. 4).

Yazar burada olumsuz bir fiil olan hayvanı aç bırakmanın yanlış bir davranış olduğu mesajını destekleyici olarak dini boyutta suç sayılan iş veya davranış anlamına gelen “günah” kavramını kullanmıştır. Çocuk böylece bu davranışın hem etik olmadığını hem de dinen suç sayıldığını anlamış olacaktır.

Kalbini Kaybeden Adam kitabının “Manevi Zenginlik” parçasında ise iki arkadaşın sohbeti üzerinden camiyi temiz tutmanın Allah’ın hoşuna gidecek bir davranış olduğu ve bunun mükâfatının da büyük olacağı anlatılır.

“ - Allah, yapılan bir iyiliğe ne kadar sevap verir, dedi Ömer.

- En azından on misli, isterse yüz misli veya bin misli verir. Allah’ın rahmeti sonsuzdur.” (Yazgan, 2017a, s. 34).

Hayırlı, güzel, salih bir davranış karşısında Allah’ın vereceği mükâfat anlamına gelen sevap kavramı yerinde ve anlamlı kullanılmıştır. Bu durumda çocuğun, camiyi temizlemenin veya temiz tutma çabasının hem Müslüman toplumun hem de Allah’ın hoşuna gidecek bir eylem olduğunu kavraması amaçlanmıştır. Çocuk “sevap” terimini de bu arada öğrenmiş olacaktır.

Şükür.

İncelenen eserlerde Allah’a duyulan minnetin sonucu olarak sıklıkla “şükür” değeri ile karşılaşılmıştır. Yazgan’ın kahramanlarının büyük bölümü şükretmeyi alışkanlık haline getirmiş olan karakterlerdir (Yılmaz & Arslan, 2014). Zira şükretmek övülen bir davranıştır (Bakara, 2/152).

Yazar çocuğa Allah’a, verdiği her türlü nimetten ötürü teşekkür edebilmeyi, hastalıkta ve sağlıkta O’na sığınıp her hal üzere şükredebilmeyi hikâye ve masallarında kullandığı karakterler aracılığıyla öğretmektedir. Çünkü çocuk kitaplarındaki karakterler, çocuk okurun edebi zevkini geliştirme noktasında etkili oldukları kadar, çocuk okura birtakım iletileri vermek ve onun karakterini geliştirmek açısından da önemlidir (Yılmaz, 2016). Yazgan, şükretmeyi çocuğa öğretmekle kalmaz çocuğun şükür kavramına karşı algısının doğru biçimde oluşabilmesi ve duygu temelli bu kavramı içselleştirebilmesi amacıyla kurguda ve olayların seyri içinde bir eğitimci olarak küçük okurunun zihinsel ve ahlaki gelişimlerine uygun seviyede duygusal bir zeminde vererek gerçekleştirir. Yazarın kalemi çocukların sadece zihinlerine değil kalplerine, ruhlarına da hitap eder. Bıktırmadan, yormadan, kimi zaman eğlenceli kimi zaman hüznü yazan kalemi daima etkileyici olmayı başarabilmektedir. Yazarın eserlerinde kahramanlar yalnızca güzel şeyler için şükretmezler. Bazen de daha kötüsü olabileceğini düşünerek mevcut durumdan memnuniyet duyarlar. Şükür kavramının ve bu kavramı çağrıştıracı ifadelerin bulunduğu bazı pasajlar şöyledir:

“ Annemi, babamı ve arkadaşlarımı çok seviyorum. Onların varlığı için her zaman Allah’a şükrediyorum.” (Yazgan, 2018h, s. 41).

“Meyvelerin ve sebzelerin misk kokulu bayramı tam bir ay sürmüş. Bir ay sonra da Müslümanlar bayram etmiş. Böyle bir güzelliği verdiği için bütün varlıklar Allah’a şükretmiş.” (Yazgan, 2016c, s. 64).

“Çoban da sürü de yorulmuş. Bir dağın eteğinde durmuşlar. Az ileride güzel bir pınar, etrafında yemyeşil ağaçlar varmış. Orada biraz dinlenmeye karar vermiş çoban. Son kalan azığını da yedikten sonra üzerine soğuk bir su içip, Allah’a şükretmiş.” (Yazgan, 2016b, s. 100).

“Bir varmış. Bir yokmuş. Allah’ın nimeti çokmuş. Al elma, kırmızı erik; kimisi olgun, kimisi firikmiş. Vakti gelmeyince meyve yeter mi, Allah’ın nimetleri saymakla biter mi? Say sayabildiğin kadar, israf etmeden yiyip doyabildiğin kadar. Sarı ayva, al kiraz, iki gözüm tatlı üzüm. Allah kullarını çok sevmiş, vermiş de vermiş.” (Yazgan, 2012c, s.1).

Bu metinde ana tema olarak Allah’ın nimetleri işlenirken aynı anda örtük olarak da israftan kaçınma ve şükür değerleri verilmiştir.

Kıtlığın hüküm sürdüğü bir ülkede:

“Dualar, ağlaşmalar devam ederken bulutlar da yavaş yavaş gelmeye başlamış. Bunu gören bütün canlıların gözlerinde umut ışıkları yanmış, yürekleri bin şükürle Allah’ı anmış.” (Yazgan, 2012b, s.5).

“Şefkatin kollarında, güzel annemin dallarında yaşayan mutlu bir çam kozalağıyım ben. Annemle beraber olur da nasıl mutlu olmam! Şu güzelim hayatı, şırl şırl akan suyu, mışıl mışıl gelen uykuyu annemle daha çok severim. Çiçekler, kelebekler, iki güzel kardeş; Ay ve Güneş. Hepsi bir başka güzel olurlar. Bütün bu güzellikleri doya doya yaşar ve Allah’a şükrederim.” (Yazgan, 2012d, s. 2).

“Anne Ceylan duasını bitirirken aslan bir yay gibi gerilmiş ve atlamış üzerine. Önündeki çukurun farkına varan anne Ceylan, birden sağa dönüvermiş ve çukura düşmekten kurtulmuş. Bir ok gibi hedefe kilitlenen aslan ise çukura yuvarlanmış. Şükrederek ayağa kalkan anne Ceylan yavrusuna yetişmiş.” (Yazgan, 2016c, s.54).

Tüm bu örneklerle göre yazarın çocuğun hem sevinçli hem de sıkıntılı durumlarda yani içinde bulunduğu her durumda Allah’ın kendisine verdiği de vermediğine de şükrederek, yaratılanın Yaratan’a karşı şükran duygusuyla hareket etmesinin gerekliliği hususunda onu bilinçlendirmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır. Bunu kimi zaman hayvan kahramanlarının yahut bitkilerin aracılığıyla yapan yazar bazen cansız objeleri kişileştirerek, bazen de gerçek yaşamdan seçtiği karakterler vasıtasıyla çocuğa bu davranışı benimsetmeye ve onun Allah’a teşekkür etmesini bilen bir kul hassasiyetiyle yetişip kimliğinin, inancının temelini bu

değerlerle oluşmasına katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Nitekim Allah’a teşekkür edebilen çocuk, muhakkak ki insanlarla da sağlıklı iletişim kurabilme potansiyeline sahip olacaktır.

Yazgan’ın şiirlerinde de çokça şükür temasını işlediğini görmekteyiz.

“Şükür Çiçeği

Bizlere anne, baba

Veren Mevla’ya şükür.

İnsan olmaya layık

Gören Mevla’ya şükür.

Yaz sıcak, kışlar soğuk,

Su akar oluk oluk,

Dört mevsime mutluluk

Seren Mevla’ya şükür.

Kulum deyince bize,

Sevgi döndü denize.

Lütfedip gönlümüze

Giren Mevla’ya şükür.” (Yazgan, 2016a, ss. 40-41).

“Anne, Baba, Çocuk Masalı

Bu sabırlı kadına

Bir güzel çocuk vermiş

Ayağının altına,

Sanki cenneti sermiş.

Bu sefer mutluluktan

Gözyaşları sel olmuş;

Çocuğun yanağı gül

Dudakları bal olmuş.

Baba, anne ve çocuk,

Az gitmiş, uz gitmişler,

Daima dua edip

Allah’a şükretmişler.” (Yazgan, 2019a, ss.68-69).

Tövbe.

Tövbe, işlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 1988, s. 1489).

Gökyüzü Dostları dizisinin “Akbulut Karabulut” masalında bolluk bereket içinde yaşayan bir ülke halkının kendilerine bu nimetleri vereni unutmaları üzerine ülkede kıtlık baş göstermiştir. Bunun üzerine halk kabahatin kendilerinde olduğuna karar vermişlerdir.

“Bir yandan dualar, tövbeler ediliyor; bir yandan çocuklar ağlıyormuş. Bir tarafta kuzular meliyor, bir tarafta keçilerin bağırtıları gökleri deliyormuş.” (Yazgan, 2012b, s. 4).

Yazar, bu pasajda işlediği bir suçtan veya günden pişmanlık duyarak bir daha yapmamaya karar verme anlamına gelen ve dini bir terim olan “töve” kavramını olayın kurgusu içerisinde vermiştir. Buradan çocuk, Allah tarafından yasaklanmış yahut O’nun hoşuna gitmeyecek herhangi bir fiilin veya hatanın akabinde O’ndan dilenen özrünün adına töve dendiğini öğrenmiş olacaktır.

Mutluluğun Formülü kitabının “İrmağa Düşen Çocuk” hikâyesinde Selim Öğretmen Yunus Dede’nin söz meclislerinden birinde önceki gün tanık olduğu hadiseyi anlatır. İrmağa düşen çocuğu gördüğünde kendisinin çocuğu kurtarmak için etrafta bir şeyler aradığı esnada bir kadının yıldırım gibi yanından geçip suya atladığı gibi çocuğu kurtardığından söz eder. Tabi bu kadın çocuğun annesidir. İmam Rıza herkesin önce can sonra canan dediği bir dünyada yalnızca annelerin önce canan sonra can demesi, konuyu Allah’ın kullarına olan şefkat ve merhametine getirir.

“- Mevla ’mızın şefkat ve merhameti bir anneninkiyle ölçülemeyecek kadar çoktur.

- İşte ben de düşündüm ki biz kullar günah ırmağına düşsek Mevla ’mız bizi oradan kurtarır ve bağışlar. Bilmem ki doğru mu?

- Dostlar Allah kimseyi şaşırtmasın, şaşırtıp da günah ırmağına düşürmesin. Ben derim ki; ırmağa düşen çocuk “Anneciğim kurtar beni” diye nasıl bağırpı çırpınıyorsa, günah ırmağına düşen bizler de “Ey esirgeyen ve bağışlayan ve zorda kalanlara yardım eden Yüce Mevla ’mız! Bize yardım eyle ve bizi affet!” diye canı gönülden yalvarmalıyız. Gerisi O’nun bileceği bir iştir ama biz de biliyoruz ki Mevla ’mızın rahmeti gazabından fazladır.” (Yazgan, 2018k, ss. 32-34).

Bu pasajda yine günah veya suçun ardından Allah’a yalvarmak, O’ndan af dilemek pişmanlıkla gelen utancın ve bir daha aynı hatayı tekrarlamama kararının samimi duygularla inancı istikametinde söze ve fiile dökülmesi tarif edilmiştir. Bu tarif ise kelime bazında kullanılmamış olsa da metin içinde ifade ettiği mana ile okura dini bir değer olan tövbeyi işaret etmektedir.

Kadere iman / Tevekkül.

Yazgan'ın eserlerinde kahramanların çoğunluğu kadere iman noktasında sağlam karakterlerdir. Bu karakterler zaman zaman müdahil olamadıkları olaylar karşısında kendilerini yıpratmak veya isyan etmek yerine mevcut durumu kabullenip kendilerini saran olumsuz ruhsal durumu daha kolay atatabilmeyi başarırlar (Yılmaz & Arslan, 2014). Örneğin, “Bir Minarenin Günlüğünden” masalında Yazgan, barajın etkisiyle yükselen suların altında kalan bir köy minaresinin serüvenini anlatır. Minarenin dilinden dinlediğimiz bu masalda zorunlu olarak terk edilen bir köyün ve onlarla vedalaşmak mecburiyetinde olup bunun üzüntüsünü yaşayan minarenin durumu kabullenışı ve içinde bulunduğu huzursuzluğun yerini huzura bırakışı “Hasan Hoca” karakterinin kadere rıza göstermenin, imanın gereği olduğunu ifade eden konuşması sonucunda gerçekleşir. Yazar burada İslam'ın inanç esaslarından olan kaderi ve buna rıza göstermenin de İslam inancını benimsemiş her Müslümanın bilmesi ve taşıması gereken bir düşünce olduğuna vurgu yapar. Ancak bunu tekdüze bilgi aktarımı biçiminde değil çocuğun duygularına hitap eden samimi bir dille gerçekleştirir. Bu masalda minareyle empatik bir ilişki kuracak toplumun en küçük ferdi olan çocuğa, hayatta gerçekleşmesini istemediği üzücü olaylar karşısında nasıl bir tutum takınılacağı, teslimiyet ve tevekkülün insanı olumsuz duyguların verdiği iç sıkıntısından kurtaracağı, Allah'a sığınıp kadere razı olmanın kişiye her şeyden önce iç huzuru sağladığı mesajı verilmiştir.

“... Kader sözüyle beraber kendime geliyor ve Hasan Hoca'nın sesini duyar gibi oluyorum: 'İmanın şartı altıdır. Bunlardan birisi kaza ve kaderin Allah'tan olduğuna inanmaktır. İkincisi... Evet, kaza da kader de Allah'tandır.' Hata ettim, beni affet Ya Rabbim. Tevekkülle beraber rahathıyorum...” (Yazgan, 2005a, s. 7).

Aynı masalda dini ve edebi kişiliğiyle ünlü düşünürlerimizden Yunus Emre de çocuğa tanıtılarak onun masalın temasına uygun bir dörtlülüğüne yer verilmiştir:

“ ... Bu sırada Yunus'un sesi yankılanıyor karşı dağlarda:

“İster yaşat, ister öldür,

İster ağlat, ister güldür,

Yunus Emre sana kuldur

Lütfun da hoş, kahrın da hoş.” (Yazgan, 2005a, s. 8).

Görüldüğü üzere Yazgan, tevekkül ve kadere rıza gösterme değerlerini başarılı bir şekilde işleyerek çocuğa Allah’a teslimiyet duygusunun hem süreç ve hem de netice itibarıyla olumlu olduğunu göstermek istemiştir.

Yazgan “Olimpiyat Ormanı” masalında her kış düzenlenen olimpiyatların taş atma dalında birlikte yarışacak olan Tombul Fil ile Uzun Kulak Tavşan’ın yarışa hazırlık sürecini ele almıştır. Kuzeydeki tepeye çıkılacak, taşı en uzağa atan ise yarışmayı kazanacaktır. Fil, kendinden emin olduğu için hazırlanmaz. Tavşan da son sürat hazırlanır. Havuç ve lahana toplayarak hem kaslarını geliştirir hem de beslenir. “*Senin her tarafın kas olsa filin bir ayağı etmez.*” (Yazgan, 2018m, s. 7) diyerek kendisinin yarışmayı kazanamayacağını söyleyenlere: “*Bunu yapmazsam kendime saygım kalmaz.*” diye cevap veren tavşan ile yazar, çocuğa sonuç ne olursa olsun çalışmanın ve azmin kişinin kendine verdiği değer ile doğru orantılı bir eylem olduğu vurgusunu yapmıştır. Bununla beraber masalın sonunda: “*Ya Rabbi! Ben elimden geleni yapıyorum. Sen çalışanları seversin. Bana yardım et!*” (Yazgan, 2018m, s. 11) diye dua eden Tavşan gece yarısı şiddetle yağın yağmurun etkisiyle oluşan sel sonucunda tepeye çıkan yolu bir türlü geçemeyen Tombul Fil karşısında galibiyeti almış, madalyasını takmıştır. Burada elinden geleni yaptıktan sonra Allah’a sığınmayı ifade eden tevekkül kavramını yazar başarılı bir kurguyla ve hayvan karakterler kullanarak insana ait duyguları onlar üzerinden ustaca sergileyebilmiştir. Zira kurgusal nitelikteki metinlerde hayvan karakterlere yer verilmesi, çocukların kurguya karşı meraklarının artmasına ve dikkatlerinin daha fazla yoğunlaşmasına vesile olmaktadır (Ungan, 2006). Bu masalda toplumumuz tarafından çoğu zaman yanlış algılanıp yanlış uygulanan ve haliyle çocuğa model olan aile ve yakın çevrenin etkisiyle yanlış düşünce, tutum ve davranışlara sahip olma ihtimali olan çocuk doğru bilgi ile buluşturulmuştur. Boş bir tevekkül anlayışının kişiye fayda sağlamayacağı gibi dini açıdan da doğru olmadığı konusunda çocuk bilinçlendirilmiştir.

“Yarışmadan önceki akşam, duasını yapıp yatmış. Uzun Kulak Tavşan uyumuş ama bulutlar uyumamış. Gece yarısı kovadan boşanırcasına bir yağmur yağmaya başlamış. Şiddetli yağmurdan oluşan sel, yolları yarıp geçmiş. Sabahleyin uyanan herkes çok şaşırmış. Tombul Fil de gözlerine inanamamış. Tepeye çıkan yolda oluşmuş büyük ve dik çukurları geçememiş bir türlü. Ne kadar denediyse de başaramamış yarışma tepesine çıkmayı.

Bu sırada Uzun Kulak, şarkı söyleyerek geçmiş yanından:

Ben de biliyorum ki,

Tavşan filden küçüktür.

Gece gündüz çalıştım,

Elbet Allah büyüktür.” (Yazgan, 2018m, s. 13).

Yine *Paten Giyen Kaplumbağa* kitabında yer alan “Dik Kuyruk Efsanesi” isimli masalda Kara Kedi’ den kurtulmak amacıyla cesaret ve azimle plan yapan Yarım Kuyruk fare annesinin: “Göz göre göre seni feda edemeyiz.” (Yazgan, 2016c, s. 35) demesine karşın Yarım Kuyruk’un: “Ben bütün tedbirlerimi aldım. Tabii takdir Yüce Mevla’mızın.” (Yazgan, 2016c, s. 35) diye karşılık vermesi de burada yazar tarafından çocuğa, tevekkül inancının çalışmakla birlikte Allah’a sığınma şeklinde olması gerektiğine dair bir mesaj verildiği görülmektedir.

Bestami Yazgan’ın İncelenen Çocuk Yapıtlarındaki Ahlaki Değerler

Sevgi.

Sevgi insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tanımlanır. (TDK, 1988, s. 1289)

Sevgi yoksunluğu veya yetersizliği insanda saldırganlık, cesaretsizlik, pısrıklık, içe kapanış, gibi olumsuzluklara yol açar. Özellikle küçük yaşlarda sevgiden yoksun kalan çocuklarda sıkça suça yöneliş görülmüştür. Sevgi birikim işidir. Küçüklüklerinden itibaren çevresinden sevgi biriktirememiş çocuklar, yetişkin hale geldiklerinde heyecan yönünden soğuk, başkalarıyla diyalog kurma becerisi gösteremeyen çaresiz ve mutsuz insanlar haline gelirler. Ve sevgi diğer duygularımızın da anası durumundadır. Çoğu duygumuz ya doğrudan ya da dolaylı olarak sevgiden beslenmektedir. Mesela sevgi olmadan güven, bağlanma, sığınma duyguları da gelişemez. Demek oluyor ki duygularımızın pek çoğu motivasyonunu sevgiden almaktadır. Sevgiden yoksun olan bir değer eğitimi sıradan ve bayağı olacağından, kişiden beklenen hem ahlaki hem dini davranışlar hazdan uzak ve de kısa ömürlü olacaktır (Fersahoğlu & Demir, 2014). Yazgan hem mensur hem manzum eserlerinde sevgi değerine yoğun olarak yer vermiştir. Kendisiyle yapılan görüşmede de Yazgan, eserlerinin bütününe sevginin hâkim olduğunu ve dünyadaki tüm kötülüklerin sevgiyle iyileşebileceği kanaatinde olduğunu belirtmiştir. Hayata Yunus Emre’nin bakışıyla baktığını, yaratılanı Yaratıcı’dan ötürü sevdiğini, bu bakışının da eserlerine yansıdığını ifade etmiştir.

Olimpiyat Ormanı kitabının “Sevgi Sarmaşığı” isimli masalında birbirini çok seven kaplanla aslanın dışarıdaki kötü niyetli çakalların çıkardıkları fitneyi dostluk ve sevgilerinin gücüyle aştıkları konu edilmiştir. İşlenen tema sevginin tüm duygulardan daha güçlü olduğudur.

“Akyele’nin ve Akpençe’nin yüreklerinden çıkan sevgi sarmaşığı sarıp sarmalarmış bütün ormanı. Orman halkı, sevgi renginin yüreklerine yansısıyla kardeş olmuş. Ne kimse

kimseye haksızlık yapıyor ne de bir kavga oluyormuş. İyi de oluyormuş. Fakat bu durumdan çakallar rahatsız olmaya başlamışlar. Kendileri kimseye saldıramadığı gibi, kavga dövüş olmadığı için hiçbir hayvan ölmüyor, onlar da artıkları yiyemiyorlarmış. Yarasanın karanlığı beklediği gibi beklemişler bir kargaşa olmasını ama olmamış.” (Yazgan, 2018m, s. 39).

Yazar toplumun huzuru için en başta gerekli olan duygunun sevgi olduğunu, sevginin olduğu yerde haset, kin, öfke, fitne gibi kötü duygu ve buna istinaden ortaya çıkacak eylemlerin barınamayacağı mesajını vermiştir. Ormanda çakalların çıkardığı fitne ateşi aslan ile kaplan arasında büyüyen sevgi sarmaşığını yakmayı başaramamıştır.

Bu masalda kapalı olarak ise söylenen her söze inanmama, doğruluğunu araştırma mesajı verilmiştir. Yazar böyle bir durumun içinde kaldığı vakit çocuğa gerçek hayatta nasıl hareket etmesi gerektiğine dair hayvanların diliyle doğru davranış kodlarını da vermektedir.

*“Biricik Dünya
-Masmavi rüya,
Biricik dünya!
Merak ettim doğrusu,
Bu soruma ne dersin?
Milyonlarca çocuğu
Nasıl mutlu edersin?
-Siyah, beyaz ve sarı;
Severim çocukları.
Renklerine bakıp da
Hiçbirini ayırmam,
Birini unutup da
Diğerini kayırmam.” (Yazgan, 2019d, s.80).*

*“Sevgi Ormanı
Rüzgâr kımıldadı şöyle derinden
Ya Allah diyerek kalktı yerinden,
-Ağacın dalını kırmayın dedi.
Gözleri aynada, elinde tarak,
Kedi tatlı tatlı miyavlayarak,
-Ne olur kuşları vurmayın, dedi.
Tilki kurnazlığı attı kuyuya,
Doğruluğu gördü bakınca suya,
-Kardeşliğe tuzak kurmayın, dedi.*

*Kabardı yelesi, kükredi aslan,
Tüm orman halkına eyledi ferman:
-Her yere kurulsun gönül harmanı,
Yurdumuzun adı, sevgi ormanı;
Düşmanlığa geçit vermeyin, dedi.” (Yazgan, 2015h, ss.34-35).*

Yazgan şiirlerinde de tüm dünyadaki varlıkları Yaratan’dan ötürü sevmenin, insanların her birine renk, ırk, dil ayrımı yapmaksızın değer vermenin, sevgiyle kenetlenebilmenin önemini belirterek bunun, dünyadaki barış ve huzurun kaynağı olduğunu vurgulamıştır. Bugün bütün dünya güçlünün güçsüzü, zenginin fakiri ezmesine, yaşama hakkı dahi tanımamasına, utanç verici insanlık suçlarının işlenmesine tanık olmakta ve duyarsızca seyirci kalmakta iken Yazgan’ın, kalemi aracılığıyla çocuklara verdiği bu mesajlar oldukça kıymetli görülmektedir.

Aile sevgisi.

Masal Denizi kitabının “Kökünden Utanan Görkemli Çınar” parçasında ormanın en büyük, en kuvvetli dallarla pırıl pırıl yapraklarla donatılan çınarın, bir gün ormanın en büyük ağacı olmanın kendisini mutlu etmediği için köklerinden ayrılıp dallarının göklere uzanmasına dair isteği konu edilmiştir. Köklerinin kendisinin daha çok büyümesine engel olduğunu söyleyen çınar onlardan kurtulmak ister.

“- Büyümeme tek engel sizlersiniz. Sizden kurtulmadan ne gökyüzüne ulaşabilirim, ne yıldızlara.

-Ey ulu çınar! Unutma ki büyüklük sadece boyda posta değildir. Sen bu ormanın hatta belki de bu ülkenin en büyük ağacısın. Fakat bu sözlerinle bizi kırıyorsun.” (Yazgan, 2016b, s. 17).

Oralı olmayan çınar bir sağa bir sola yatar gibi eğilince kökleri çılgınlıkla çatırdar. Bunun üzerine Bilge Kök şöyle konuşur:

“- Bugüne kadar su dedin, yerin yedi kat altından sana su getirdik. Gıda dedin bulduk buluşturduk. Gel aklını başına topla! Köksüzlük en büyük öksüzlüktür. Sen ne yaparsın bizsiz?” (Yazgan, 2016b, s. 18).

Konuşulanları hiç dikkate almayan Görkemli Çınar son bir hamleyle büyük bir gümbürtüyle boylu boyunca yere serilir. Dostlarını kaybetmenin üzüntüsüyle ormandaki ağlamalar, ağıtlar kırk gün kırk gece sürer.

Masalda geçen “ Köksüzlük en büyük öksüzlüktür.” ifadesi bize masalın hangi temel üzerine kurulduğuna dair büyük bir ipucudur. Burada yazarın kök kavramını aile, soy olarak

yorumladığı açıktır. Bu kavramı biz aynı zamanda insanın tarihi olarak yorumlayabilsek de çocuğun anlam havzasında bu kavram daha çok aile olarak yer bulacaktır. Yazar aile bağlarının ne kadar kuvvetli olursa o derecede büyüyeceği, buna bağlı olarak huzurun da devamlı olacağı mesajını vermektedir. Yazgan bu masalı okuyan çocuğa gerçek yaşamında da ailesiyle daha güçlü ilişkiler kurabilmesini, maalesef günümüzün de en büyük problemlerinden olan yalnız yaşama şeklinde algılanan özgürlük anlayışına, doğru yerden bakarak ailenin değerini bilen duyarlı nesillerin yetişmesini amaçlamıştır.

Kuşların Masalı kitabının “İkiz Tavşanlar” masalında ise toplanan havuçları bölüşürken aralarında tartışıp küsen Cankuyruk ve Yankuyruk kardeşleri anneleri ve en küçük kardeşleri olan Sonkuyruk’un barıştırma çabaları anlatılmaktadır. Önce Cankuyruk’a gidip Yankuyruk’a kurtların saldırdığını söyleyen Sonkuyruk aynı şeyi Yankuyruk’a da söylemiştir. Bahçeye birbirlerini kurtarmak için elinde sopalarla koşan iki tavşan birbirini görünce sopaları bırakıp sarılırlar.

“- Benim güzel canlarım! Öfke gelince aklın ve sevginin gitmesi gibi, sevgi gelince de öfkenin sesi kesilir. Siz birbirinize sarılınca içinizdeki kurtlar dağa kaçmıştır,” Şimdi havuçlardan istediğinizi seçin, demiş. Tavşanların ikisi birden:

-Biz kardeşliği seçiyoruz anneciğim diyerek birbirlerine sarılmışlar.” (Yazgan, 2015e, s. 57).

Masalda birçok farklı ileti tespit edilmiştir. Günümüzde miras kavgalarından tutun da en küçük maddi değeri olan herhangi bir şey için utanç verici hadiseler yaşanmaktadır. Yazarların bir görevi de çocuğu gerçek hayata yazdıkları eserler yoluyla hazırlamaktır. Bu kaygıyı taşıyan Yazgan da yine toplumsal meselelerimize çözüm üretici bir tavırla yaklaşarak işlediği masalda çocuğa bitip tükenecek herhangi bir şey için tartışmak, kırmak veya küsmek yerine hiç tükenmeyecek olan kalplerindeki sevgiyi tercih etmelerinin daha erdemli bir davranış olacağı mesajını vermiştir. Buradaki önemli bir mesaj da aile bireylerinin arasında geçen kavgaların, kırgınlıkların birbirlerine olan sevgileri ve aralarındaki bağın kuvveti yanında çok zayıf kalacağı, aile fertlerinin birbirine küsmesinin ailenin diğer bireylerini de üzeceği, bu nedenle barışın, sevginin, bir ve beraber olmanın, aile olmanın her türlü maldan-mülkten çok daha kıymetli olduğudur.

“Uçtu Uçtu

Annemin kohnunda

Uyumak güzel.

Babamın kolunda

Büyümek güzel.

*Ninemin masalıyla
Hayale dalmak
Dedemin duasından
Pay almak güzel. ” (Yazgan, 2015h, s. 48)*

*“Biri Var Ki
Yalnız biri var ki,
Şefkatte melek sanki.
Canım ne zaman istese
Koşarım kucığına,
Tatlı tatlı okşar beni.
O mutludur, ben bahtiyar;
Şükür,
Canım annem var!” (Yazgan, 2019d, s. 40)*

Benzer iletileri Yazgan’ın şiirlerinde de görmek mümkündür. Anne, baba, kardeş, dede, nine vb. sevgisini işlediği, ailenin kıymetine ve birliğinin önemine vurgu yaptığı, çocuğun en kaliteli zamanı ailesiyle beraber geçirebileceğine dair mesajlar verdiği yukarıda görüldüğü gibi çok sayıda dizeye rastlanmaktadır. Ayrıca Yazgan kendisiyle yapılan görüşmede çocuk okurlarına: “*Ailenin değerini bilsinler.*” şeklindeki iletisi de onun aile bağlarına verdiği kıymeti ve bu anlayışının eserlerine de yansıdığını göstermektedir.

Vatan sevgisi.

Emeklerimizin Dili serisinde bulunan “Ulu Çınarla Nazlı Hilal” masalında bir düğün gününde Ulu Çınar’ın en yüksek dalına asılan ay-yıldızlı Nazlı Hilal ile Ulu Çınar’ın sohbeti konu edilmiştir. Nazlı Hilal’e hoş geldin diyen Çınar, Allah bu sevinçli günlerimizi daim etsin diye dua eder. Neden her düğünde en yükseğe asıldığını soran Çınar’a Nazlı Hilal bunu cevabını kendisinin de bildiğini ima eder. Fakat Çınar dinlemek isteyerek sadece Mehmet Akif’le aralarında geçen bir şeyler duyduğunu belirterek sorusunu yineler. Nazlı Hilal anlatmaya başlar:

“- İstiklal Savaşı yıllarıydı. Yurdun dört bir yanı hain düşmanlar tarafından işgal ediliyordu. Her taraf yakılıp yıkılıyor, namus ve şeref ayaklar altında çiğneniyordu. Tabi bu sırada en büyük acıyı ben çekiyordum. Çünkü bütün bunları görüyor ve kahroluyordum. Ben üç kıta yedi denizde şanla, şerefle dalgalanan bir bayrak olarak bu duruma dayanamıyordum. Ben de bu milletin evlatlarına kızıp küstüm, çattım kaşlarımı. Yalnız bir gün Mehmet Akif isimli bir şair aslan gibi kükredi:

-Çatma kurban olayım çehreni ey nazlı hilal

Kahraman ırkıma bir gül, ne bu şiddet bu celal

Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal

Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Evet, Mehmet Akif bir kükredi ben de milletim de kendimize geldik. İşte o gün bugündür Müslüman Türkler yeni bir yuva kurmak için ne zaman bir düğün yapsalar beni yüksek bir yere asarlar.” (Yazgan, 2005e, ss. 2-10).

Cephede vatan nöbeti tutan asker gibi kendisinin de milli kültür nöbeti tuttuğunu belirten Yazgan, bu masalda bayrağı konuşurarak bugüne nasıl geldiğini tarihsel ve duygusal bir anlatımla vatan, bayrak, millet ve istiklal kavramlarını işlemiştir. Bunu okuyan çocukta vatan bilinci oluşacak, İstiklal Marşı'nı her okuduğunda atalarının kanıyla, canıyla dalgalandığı göklerdeki ay-yıldızlı nazlı bayrağına hem vakur hem kederli bakacak ve her daim dalgalanması için kendisi de gerekirse canını feda etmekten çekinmeyecektir. Milli değerlerimizi de başarılı bir şekilde vermeyi başaran Yazgan'ın vatanını seven ve koruyan, tarihine sahip çıkan cesur nesillerin yetiştirilmesinde kendisi de kaleminin gücüyle katkıda bulunmaktadır. Fakat vatan sevgisi yalnızca milli bir değer olarak düşünülmemelidir. Çünkü vatanını sevmek ve korumak güzel ahlakı prensip edinen insanlar için aynı zamanda bir görevdir. Çünkü vatanını seven bir insan düşmanın işine yarayacak davranışlardan sakınacak, birlik ve beraberliği bozacak her türlü fiilden uzak duracaktır. Anarşi ve terör gibi toplumun huzurunu bozan anlayış ve davranışlardan şiddetle kaçınacaktır. Zira bozulmamış bir fitrat ve güzel ahlakın bulunduğu her insan başkalarına zarar vermenin kötü olduğu bilinciyle hareket edecektir.

Vatan sevgisi Yazgan'ın şiirlerinde de işlediği bir değerdir.

“Canımla mühürledim

Kahramanlar susamaz

Düşman ayak basamaz

Başka bayrak asamaz

Canımla mühür vurdum

Hür yaşa güzel yurdum

Bağımsızlık öyküsü

Bu milletin ülküsü

Dilde zafer türküsü

Canımla mühür vurdum

*Hür yaşa güzel yurdum
Yiğitlerin cengine
Kim ulaşır dengine?
Al bayrağın rengine
Canımla mühür vurdum.” (Yazgan, 2016a, s. 64)*

*“Küçük İzçiler
Irmak gibi coşarız
Mutluluğa koşarız
Sıcacık obamızda
Kardeş gibi yaşarız.
Bayrak bizim, şan bizim
Şafak bizim, tan bizim
Bulunmaz bir benzeri
Bu cennet vatan bizim.
Bizler küçük izciyiz
Yurdumuza gözcüyüz.” (Yazgan, 2015h, ss. 98-99)*

Yazgan bu dizelerle çocuğa yine vatan, bayrak sevgisini aşılamaaya çalışırken kardeşliğe de vurgu yapmıştır. Yazgan görüşme esnasında da “vatan kardeşliği” ifadesini kullanarak aynı vatan üzerinde yaşayan her ferdi birbiriyle kardeş olarak gördüğünü belirtmiştir. Burada Yazgan, vatanımıza ve bayrağımıza uzanan ellerin düşman eli olduğundan çocuğu haberdar etmekte ve düşmana karşı uyarmaktadır. Bu durum karşısında her ferdin yurdu canı pahasına gözetmesinin hem görev hem de asil ve güçlü bir duruş olduğunu dile getiren Yazgan aynı zamanda hem coşku ile hem de oyunlaştırarak değerleri çocuğun zihninde oluşturmaya çalışmış ve onun milli duygularını da beslemiştir.

Doğa sevgisi.

Ceren ve Arkadaşları dizisinde yer alan “Arkadaşım Kanarya” isimli masalda kanarya ile arkadaş olan Ceren’in bir gün bahçedeki şeftali ağacının en güzel çiçeklerinin olduğu dalı kırıp kendisine taç yapması anlatılır. Bunu üzerine kanarya acımasız birinin dalını kopardığı için şeftali ağacının hüngür hüngür ağladığını nakleder. Fakat Ceren oralı olmaz. Yine bir gün çok güzel çiçekler görür ve tam dalını koparacakken düşüp ayağını kırar. İmdadına Kanarya yetişir. Zili çalıp anneye haber verir.

“Hastanede sol kolumu alçıya aldılar. Sağ olsun arkadaşım kanarya beni hiç yalnız bırakmadı. Bu olaydan sonra çiçekleri dalında sevmeye başladım. Çünkü ağaç da olsa hiçbir canlının acı çekmesini istemiyordum.” (Yazgan, 2018c, s. 11).

Ceren'in pişmanlığı kolu kırıldıktan sonra yaptığı empati ile gerçekleşmiştir. Yazar doğaya zarar vermenin olumsuz sonuçlarını çocuğa gösterirken diğer yandan çocuğun empati kurma yeteneğini de geliştirmektedir. Bu masalda bulunan esas değer doğayı korumak olsa da kanaryanın Ceren'i hastanede yalnız bırakmaması, dostluk ve vefa değerlerine ilişkin diğer mesajlardır.

Masal Denizi kitabının "Rüya Bahçesi" parçasında bulunan değer yine doğanın korunmasıdır.

Masalda gülleri çok seven Dede'nin çeşitli güllerinin olduğu bahçesinden söz edilmektedir. Adını dedesinin verdiği Gülistan da gülleri çok sever. Annesine ve öğretmenine sevgisini anlatmak için sürekli gül götürür. Annesi birkaç defa, her gün güle gerek olmadığını onları koparıp atmamasını tembihlese de Gülistan her defasında daha güzel gül bulmak için goncaları da koparıp atar. Öğretmeninin de:

"- *Bana olan sevgini söz ve davranışlarınla gösterebilirsin. Hem unutma! Onlar da bizim gibi canlı.*" (Yazgan, 2016b, s. 126) sözlerine bir anlam veremeyen Gülistan'ın bu yaptıklarına bir çözüm bulmak için toplanan güller, önce dikenlerini batırmayı planlasalar da Hasgül: "*Güle yakışan gül gibi davranmaktır.*" deyip onları bu fikirden vazgeçirir. Rüyasında her gece gül bahçesine giren Gülistan'ın bir gece bütün goncaların etrafını sararak: "*Ne güzel saçların var bize de bir tel ver.*" (Yazgan, 2016b, s. 128) diyerek saçlarını kopardıklarını görür. Canı rüyada çok yanan Gülistan uyandığında saçlarını yerinde bulduğuna çok sevinir. Ve o günden sonra gülleri gereksiz yere bir daha koparmaz.

Masaldaki temel değer doğayı korumak ve sevmektir. Bu masalı okuyan çocuk tabiatla ilişkisini sevgi üzerine bina edecektir. Bunun haricinde sevginin herhangi bir objeyle değil, söz ve davranışlarla gösterilmesinin daha etik olacağı anlayışının çocuğa kazandırılmak istendiği de görülmektedir. Ayrıca kötülüğe karşı kötülükle cevap vermenin güzel kalpli insanlara yakışmayan bir davranış olacağı "*Güle yakışan gül gibi davranmaktır.*" ifadesiyle anlatılmıştır.

Yazgan'ın şiirlerinde de doğa sevgisini işlediğine tanık olmaktadır. Şair tabiata zarar veren insanlara eleştiride bulunarak çocuğun hem yetişkinlerin yanlışlarını fark etmesini sağlamaya çalışmış hem de bu noktada yetişkinlerin çocuklara rol-model olduklarını hatırlatarak kendilerine çeki düzen vermeleri gerektiğini vurgulamıştır. Bir hayvan dahi doğayı korurken insanın ona zarar vermesinden yakınmıştır:

*"Kardeşlik Denizi
Ormandaki hayvanlar*

*Gayet rahat yaşarmış
Onların mutluluğu
Pınar olup taşarmış.
Tavşan hoplayıp zıplar
Kuş güvenle uçarmış
Rüzgâr, dal uçlarını
Okşayarak geçermiş.
Her ağaç gökyüzüne
Giden sevgi iziymiş
Ormanlar bu ülkenin
Kardeşlik deniziymiş.
Ayı bile ormana
Yuvası gibi bakmış
Acaba hangi insan
Gidip ormanı yakmış?” (Yazgan, 2019d, s. 73).*

*“Akasya ve Annesi
İlkbaharda çiçeğim
Açılır salkım salkım,
Bembeyaz küpelerim
Benim en güzel takım
Bizlerin de canı var,
Dalımızı kırmayın!
Körpecik çocukları
Anneden ayırmayın.” (Yazgan, 2019a s. 104).*

Hayvan sevgisi.

Mutluluğun Formülü kitabında “Bıçak Çiçek Açınca” isimli hikâyede olay Avcı Abdi’nin, yavruları yumurtadan çıkmak üzere olan Serçe’yi vuracakken onun, yavruları yumurtadan çıkınca geri dönmek üzere söz verip yalvarmasıyla gelişir. Avcı bir şartla izin verir ve Serçe’ye yerine birini bulursa ancak o zaman gidebileceğini söyler. Çaresizce ağlamaya başlayan Serçe’nin sesini duyan Kumru yardıma gelir. Avcı Kumru’ya: “Kimseye güvenmeyeceksin bu dünyada. Bak bir serçe için canından olacaksın.” (Yazgan 2018k, s. 41) deyince, Kumru: “Ben zorda kalana yardım etme ilkesi doğrultusunda yapıyorum bu fedakârlığı. Anne Serçe’nin yerinde ben de olabilirdim.” (Yazgan 2018k, s. 41) der.

Avcı daha fazla beklemeyip elindeki bıçağı kumrunun boynuna sürer fakat bıçak kesmediği gibi çiçek açar. Bu durumda fenalaşan Avcı'ya Kumru içerden ilacını getirir. O esnada Serçe de dönmüştür ve o da gagasıyla avcıya su getirir. Avcı uykuya dalınca ikisi de kucaklaşıp ayrılırlar. Kendine gelen Avcı yaşadıklarının etkisiyle durgunlaşır. Bunu fark eden Yunus Dede'ye başından geçenleri anlatan Avcı çok üzüldüğünü ve pişmanlığını belirtir. Yunus Dede'nin teklifiyle avcılığı bırakarak, bıçağıyla tahta kaşıklar, oyuncaklar yapıp satmaya karar verir.

Bu hikâye dostluk, zorda kalana yardım etme, fedakârlık, sözünde durma vb. değerlerin yanı sıra esas olarak hayvan sevgisi teması üzerine kurulmuştur. Özellikle yumurtlama döneminde avlanmanın hem yasak hem de merhametten yoksun insanların yapabileceği bir fiil olduğu da belirtilmiştir:

“- Hey avcı! Sen yavrulama zamanı hayvanları avlamanın yasak olduğunu bilmiyor musun?” (Yazgan 2018k, s. 37).

Yazar Avcı karakteriyle çocuğa hata yapmanın ardından gelecek pişmanlığın hatayı telafi etmenin ilk yolu olduğunu vurgulayarak bunun için çaba sarf etmenin ve hatayı düzeltmenin erdemli bir davranış olduğunu sezdirmektedir.

Güler Yüzle Tatlı Söz Hacivat'la Karagöz serisindeki “Düğün Yemeği” kitabının “Eşek İnadı” parçasında Karagöz dereye gelince suya bir türlü girmeyen eşeğe ceza vererek üç gün boyunca aç bırakır. Eşeği inat yaptığı için kendisinin de inat yapıp yemini vermeyeceğini söyler. Hacivat arkadaşı Karagöz'ü bu konuda uyarır. Problem çözülür.

“- Karagöz'üm hayvanları aç bırakmak hem ayıp hem günahdır. Hadi şunun yemini ver de rahat rahat konuşalım.

- Olmaz Hacı Cavcav. O inat etti, ben de ediyorum.

- Yahu Karagöz'üm. Onunki eşek inadı, peki seninki ne inadı?

- Ne yani, şimdi sen bana eşek mi diyorsun?

- Estağfurullah Karagöz'üm ama...

- Aması maması yok! Ben ona bir daha yem vermem, yemin ettim yahu.

- Tamam, Karagöz'üm sen yeminini bozma. Hayvancağızın yemini yenge hanım versin o zaman.” (Yazgan, 2015d, ss. 4-5).

Yazgan burada da çocuklara eğlenceli bir üslupla herkesçe bilinen ve sevilen karakterler olan iki arkadaş Hacivat ve Karagöz'ün dilinden nükteli bir üslupla, insan karşısında herhangi bir yaptırımı olmayan hayvanlara bile isteye zarar verecek davranışlarda

bulunmanın insanın aklına ve yaratılışına yakışmayacağını öğütlemiştir. Ayrıca arkadaşların da birbirlerinin yanlışlarını düzeltme noktasında kayıtsız kalmayarak fakat incitici de olmadan çaba göstermeleri gerektiği, işlenen başka bir değer olarak göze çarpmaktadır.

Yazgan şiirlerinde de hayvanların diliyle çocuklara seslenmiş, dünyanın ortak paylaşım alanı olduğuna dikkat çekerek onlara zarar verecek davranışlardan kaçınmaları hususunda mesajlar vermiştir.

“Dünya Ortak Evimiz

Yeryüzünü süsleyen

Biz de birer canlıyız

Hoplayıp zıplıyoruz

Pek de heyecanlıyız.

Merhamet ve sevgiyle

Davranırsa insanlar,

Beraber yaşamaktan

Mutlu olur hayvanlar.

Hepimizi kucaklar

Mavi gök, nazlı deniz;

Unutmayın ey dostlar!

Dünya ortak evimiz.” (Yazgan, 2017b, ss.38-39).

Doğruluk / Güvenilirlik.

Mutluluğun Formülü kitabında “Abdülkadir’in Altınları” bölümünde rutin olarak yapılan Yunus Dede’nin köydeki sohbet meclislerinden birinde Derviş Salih’in kendi sırasında anlattığı hikâyeye yer verilmiştir. Bu hikâyede bir yolculuk esnasında kervanın etrafını çevirip herkesten altın ve gümüş isteyen eşkıyalara karşı kimseden ses çıkmadığı halde küçük Abdülkadir’in: “*Benim üç altınım var.*” demesiyle eşkıya başı olan Zaroğlu’nun dikkatini çekmesi hikâye edilmiştir. Yolcuların üstü aranmış ve herkesten kese kese altınlar çıkmıştır. Zaroğlu bunun üzerine kendisini zorlamadan altını olduğunu söyleyen çocuğa bunun sebebini sorduğunda:

“ - Annem beni her zaman aman oğlum sakın yalan söyleme diye uyarırdı. Üç altınım gidecek diye yalan söyleyemezdim.” (Yazgan, 2018k, s. 8) cevabını almış ve çocuğun kendi üç altınına bir kese altın daha ekleyerek çocuğa iade etmiştir. Abdülkadir sadece kendi altınlarını alıp keseyi kabul etmeyince Zaroğlu iyice şaşmıştır.

“ - Bre çocuk! Sen iyi misin? Önce biz sormadığımız halde altınım var diyorsun, sonra da bir kese altını almıyorsun!” Abdülkadir kendinden emin,

-Bunda anlaşılacak ne var? Üç altını benim olduğu için alırım. Ama diğer altınları alırsam haram olur. Haram yersem güzel Allah'ımız beni sevmezmiş.” (Yazgan, 2018k, s. 9) diye cevap vermiştir.

Bu cevap üzerine Zaroğlu eşkıyalık buraya kadarmış deyip herkesin parasını geri vererek oradan uzaklaşmıştır. Hikâyede yazar, toplumca çok önemli bir değerimiz olan dürüstlüğün tanımını yapmıştır. Küçük bir çocuğun dilinden verilen bu ahlak dersi söz konusu olunca bunu okuyan çocuk hikâyedeki çocuk kahramanın yerine kendini koyacak ve yüceltilen doğruluk değerini daha kolay ve istekli bir şekilde içselleştirebilecektir. Burada doğruluk değerinin haricinde dostluğun ve dostların sohbet meclislerindeki konuşma adabının, konuşulan konuların herkes için fayda verici özellikte olduğunu da görmekteyiz.

Masal Denizi kitabının “Yalancı Tavşan” masalında da yazar, Haylaz Tilki'ye “*Mücevherimi aldı ve yuttu.*” diyerek iftira eden böylece üç yıl kendisine hizmetçilik etmek şartıyla affedebileceğini söyleyip çalışmaktan kurtulmak isteyen tavşanı anlatır. Fakat olaylar tavşanın planladığı gibi gitmez. Hayvanlar mahkemesi üyesi Güngörmüş Fil'in görüşünün kabul edilmesiyle erimez ve çürümez olan mücevher nasılsa dışarı çıkacaktır mantığıyla Haylaz Tilki üç gün süreyle bir yere hapsedilir. Bu süre zarfında Tembel Tavşan da ona hizmet edecek, Akkurt'la Karakurt da onları gözaltında tutacaktır. Üç günün sonunda gerçek ortaya çıkar ve Tembel Tavşan'ın üç yıl boyunca ormanda bekçilik yapmasına karar verilir. Tembel tavşan ise:

“- Bir iftira attık, üç yıl nöbet tuttuk, bir iftira attık, üç yıl nöbet tuttuk, diye söyleniyormuş.” (Yazgan, 2016b, s. 67).

Bu masalda yazar, tüm toplumlarda çok çirkin kabul edilen, insan ilişkilerine çok fazla zarar veren hem bireyde hem de toplumda huzursuzluklara yol açan yalan ve iftirayı konu edinmiştir. Yazgan, yalan söylemenin ve başkasını işlemediği bir suçtan ötürü kasıtlı olarak sorumlu tutmanın hem yalan hem de iftira olacağını ve bu şekilde kötülük edenin ise mutlaka bedel ödeyeceğini çocuğa fark ettirmeyi amaçlamıştır. Bu masalda tembellik de kınanan başka bir olumsuz davranış olarak gösterilmiştir.

Yazgan'ın doğruluk değerini işlediği şiirlerinden bir dördlük şöyledir:

“Pazarlık

Güzel çocuk seninle

Yapalım bir pazarlık.

Sakın sözünden dönüp

Yapma oyunbozanlık.” (Yazgan, 2019d, s.12).

Empati.

Toplumsal ilişkilerde en büyük problemlerden biri de empati yeteneğine sahip olmayan fertlerin yetişmesidir. Kişinin kendisini başkasının yerine koyarak söz konusu kişinin duygularını, isteklerini ve düşüncelerini denemeksizin anlayabilme becerisi olan empatinin çocuklara kazandırılabilmesi noktasında yazarların da sorumluluk taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu sorumluluğu kendisinde hisseden ve üstlenen yazar, *Masal Denizi* kitabında “Kafesteki Güvercinler” isimli masalıyla çocuklarda empati duygusunu geliştirmeyi hedeflemiştir.

Masal evde boş durmaktan sıkılan zeki bir çocuğun eğlence olsun diye iki güvercin yakalayıp ikisini de ayrı kafeslere koymasıyla başlar. Bir değneğin iki ucunu sivriltip göle çakan çocuk daha sonra bir tahtanın iki tarafına iki kafesi yerleştirip göle çaktığı değneğin üzerine dengeli bir şekilde koyar ve kafeslerden birinin kapısını açık bırakır. “*Hadi bakalım kuş beyinliler kurtarın birbirinizi de görelim.*” diyerek seyretmeye başlar. Kuşlardan biri çıktığı takdirde diğeri suya gömülecektir. Sabırla bekleyen güvercinlerin yanına kendilerini aramakta olan Yavru Güvercin gelir. Çocuğa yaptığı şeyin çok kötü olduğunu söylese de dinletemez. “*Annene şikâyet edeyim de gör.*” diyen Yavru Güvercin’e çocuk: “*Avucunu yalarsın, annemle babam kuyunun oradaki tarlada pamuk topluyorlar.*” (Yazgan, 2016b, s.71) diye karşılık verir. Yavru güvercin sessizce ayrıldıktan biraz sonra ayağında işlemeli mendille döner. Çocuk annesinin mendilini tanıyınca Güvercin’e onu nereden bulduğunu sorar. Annesiyle babası uyurken yanlarında çayın, üzerinde kaynadığı ateşten bir parça alıp pamuk çuvallarının üzerine koyup dumanlar çıkmaya başlayınca buraya uçtuğuna dair cevap alır Güvercin’den. Çocuk Güvercin’e anne ve babasını öldürmeye hakkının olmadığını ve zalim bir kuş olduğunu söyleyince Güvercin: “*Senin benim annemi ve babamı öldürmeye çalışman ne oluyor o zaman?*” der. Böylece çocuk hatasını anlayıp özür dileyerek kuşları serbest bırakır. Hatasının telafisi için de ne zaman acıkır ya da üşürlerse penceresine gelebileceklerini söyler. O günden sonra güvercinler de yeni arkadaşlarını ziyaret etmeyi ihmal etmezler.

Bu masalda kendine yapılması istenmeyen şeyin başkasına yapılmaması hususunda ve bencilce hareket etmeyip duyarlı davranış geliştirme yolunda çocuğa rehberlik eden Yazgan, aynı zamanda hayvanlara zarar vererek eğlenmenin de doğru bir şey olmadığını küçük okurlarının çıkarımlarına bırakır. Öte yandan anne- baba sevgisini vurgulayıp onların zor durumlarında kendilerine destek olacak, sorunlarına çözüm arayacak bir evlat portresi çizerek yazarın, çocuğun gözünde ve gönlünde anne-babanın gerçek değerini var etme istikametinde gayret ettiği anlaşılmaktadır.

Yine “Bıçak Çiçek Açınca” hikâyesinde bir kumrunun avcının elinde tuzağa düşen ve yavruları olacak olan serçenin yerine geçmesi de empati değerine ilişkin mesaj vermektedir. Kumru’nun avcıya söyledikleri dikkat çekmektedir:

“- Ben zorda kalana yardım etme ilkesi doğrultusunda yapıyorum bu fedakârlığı. Anne Serçe’nin yerinde ben de olabilirdim.” (Yazgan, 20118k, s.40).

Çalışkanlık.

Olimpiyat Ormanı kitabındaki “Uzaylı Gezgin” masalında yazar mekân olarak hayat şartlarının çok zor olduğu karlı dağın yamacında, dünyanın öbür ucunda belirsiz bir köy seçmiştir. Bu masal kadrosunda insanlar vardır. Çok çalışan ama mutlu yüreklere sahip olan bu köye yağmurlu bir gecede uzaylı bir gezgin olduğunu söyleyen garip biri çıkagelir ve insanlara şifreli sözcükler öğreterek onlara çalışmadan kazanç elde edecekleri bir yol sunar. Başkarakter Süleyman Dede bu duruma karşı çıkarak: “Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.” (Yazgan, 2018m, s. 46) diyerek köylüyü uyarsa da kimse dinlemez. Nihayetinde iş güç olmayınca oturup dedikoduya başlayan, birbirlerini taşıyan, ortaya para koyup kumar oynayan köylü, masalda olumsuz örnek olarak verilmiş ve tembelliğin kötü sonuçları sergilenmiştir. Burada yazar örtük olarak dedikodu ve kumarın insan iletişimini bozan, tembelliğin yol açtığı/açacağı kötü eylemler olduğunu da okura sezdirmektedir. Çalışmayı bırakan köylünün eskisi gibi çalışan Süleyman Dede ile de alay etmeleri karşısında her defasında ya sabır çeken Süleyman Dede karakteriyle çocuğun gerçek hayatta çevresinde karşılaşabileceği benzer olumsuz davranışlara karşı sabırlı davranmanın güzel sonucunu da çocuğa göstermektedir. Masalın sonunda köylünün devam eden tutumuna karşılık en nihayetinde Süleyman Dede öyle bir “Allahuekber” nidası çekmiştir ki gökten şimşekler çakıp yıldırımlar akmış, yıldırımın biri de geldiği gibi Uzaylı Gezgin’in üzerine düşünce Uzaylı kaybolmuştur. Çalışmayı sevmeyen köylüler ise emir verdikleri eşeğin, küreğin, kazmanın azizliğine uğrayıp tembelliklerinin bedelini ödemişlerdir. Süleyman Dede ise alın teri ile çalışmaya devam ederek şöyle söylemiştir:

“- Güvenirsen kendi özüne güven,

Şaşı bile olsa gözüne güven,

Çalışanı hem kul hem Allah sever,

Bu güzel atalar sözüne güven.” (Yazgan, 2018m, s.52).

Yazar çocuğa öğüt vermekten ziyade olayların sonuçlarını göstermeyi tercih edip çıkarımı çocuğa bırakmıştır. Bunu ustaca yapan yazar çocuğa çalışmanın insan olmanın

gereği olduğu, tembelliğin ise hem kulların hem de Allah'ın sevmediği bir fiil olduğu iletişini onun duygu dünyasına hitap ederek ve ahlaki gelişimine katkı sağlayabilecek şekilde işleyerek vermiştir. Ayrıca Yazgan burada görüldüğü üzere kendisiyle gerçekleştirilen görüşmede de masal ve hikâye metinleri içerisine serpiştirdiği şiirler yoluyla hem vermek istediği mesajı pekiştirmek hem de çocuğa şiiri sevdirmek istediğini belirtmiştir.

Yazgan fabl tarzında yazdığı “*Karınca İle Sohbet*” isimli şiirinde de çalışmanın gurur verici üstün bir vasıf olduğunu şöyle dile getirmiştir:

“- *Söyle bana ey karınca
Niçin dilden düşmez adın?
Altın toprak üstün açık,
Nasıl böyle meşhur oldun?
-Gece gündüz çalışarak.*” (Yazgan, 2015h, s.38).

“*Arı Gibi
Çiçek çiçek dolaşır
Balını yapar arı.
Allah daha çok sever
Çalışkan çocukları.
Sabah erkenden kalkıp
Çalışkan arı gibi,
Petek petek bilginin
Sahibi biz olalım.*” (Yazgan, 2019c, s.70).

Kanaatkârlık.

Yazar eserlerinde kanaatkârlık değerini birçok yerde işlemiştir. Soyut bir kavram olan kanaatkârlık yazar tarafından yapıtlarında yer alan karakterler aracılığıyla çocuk okurlarına somutlaştırılarak verilmiştir. Yazar kanaatkârlığı hıstan uzak olup, elindekiyle yetinebilme şeklinde işlemiştir (Yılmaz, 2013). *Olimpiyat Ormanı* kitabının “Üç Gönülde Üç Aslan” masalı buna örnektir.

Masalda üç kardeşten büyüğü rüyasında hükümdar olduğunu görüp hevesle anlatır. Ortancası zengin olduğunu görüp sevinçle anlatır. Küçüğü ise: “*Allah ne verirse hayırlısını versin.*” der. Bir gün evlerine misafir olan bir ihtiyarla Allah ne verdiyse bölüşürler. Nur yüzlü ihtiyar da ayrılırken heybesinden üç meyve çıkarır. “*Elmayı alan, hükümdar; narı alan, zengin; cevizi alan ise mutlu olur.*” (Yazgan, 2018m, s. 67) der. Küçük kardeş cevizi, büyük kardeş elmayı, ortanca kardeş de narı alır. Memleketin hükümdarı ölünce adetlerince talih

kuşu kimin başına konarsa o hükümdar seçilir. Büyük oğlanın başına konunca o hükümdar olur. Ortanca kardeş de bir mağarada hazine bulup zengin olur. Küçük kardeş ise en büyük zenginlik gönül zenginliği deyip yaşar kendi halinde. Diğer iki kardeşin tamahkâr tutumları sebebiyle meyveleri kurtlanıp çürür. Hükümdarlık da, hazine de küçük kardeşe kalır fakat o istemez ve dağlara doğru yürür. Bu sırada nur yüzlü, aksakallı bir ihtiyar tutmuş atının yularını ve gözlerinin içine bakarak:

“- Öyle yağma yok beyim! Hadi malda mülkte gözün yok, anladık. Tacı, tahtı da istemiyorsun, bu da kabul. Ama insanlara hizmet etmekten kaçmana ne demeli! Dağ başında yaşayıp kanaatkâr olmak kolay! Yiğitsen malın mülkün, tacın tahtın arasında gönül zengini ol da görelim, demiş. (Yazgan, 2018m, s. 73).

Küçük kardeş derin düşüncelere dalıp, yıllar önceki misafiri hatırlar. Bu arada ihtiyar yumuşak bir sesle devam eder:

“- Etme yiğidim, gitme yiğidim! Unutma ki halka hizmet, Hakk’a hizmettir...” (Yazgan, 2018m, s. 74).

Küçük kardeşin gözünden yaşlar dökülmeye başlar. İhtiyar, yularından tuttuğu gibi atı sarayın önüne getirir. Halk sevinçten kırk gün kırk gece bayram yapar.

Yazar bu masaldaki Küçük Kardeş karakteriyle kanaatkâr olmanın ve elinde olan ile yetinmenin neticesinin güzel, diğer kardeşler vasıtasıyla da çok mala ve mevkie tamah etmenin, hırsın ve açgözlü davranmanın sonunun ise kötü olduğunu çocuğun değerler haznesine eklemiştir. Misafire hürmet, hükmü altındakileri adaletle idare etmek, fakir fukarayı gözetmek gibi erdemler de masaldaki diğer değerler olarak dikkat çekmektedir.

Merhamet / Affedicilik.

Masal Salıncağı kitabında yer alan “Ya Arılar Giderse” masalında yer tutan esas değer affedici olmaktır. Masalda çiçekten çiçeğe uçarken kral aslana çarpan arının iğnesinin yanlışlıkla aslanın kulağına batması sonucu aslanın öfkelenip arıları ormandan kovması konu edilmiştir. Bu sebeple ormanda dengeler değişir. Ormanın ileri gelenleri aslanı bu kararından vazgeçirmeye çalışsalar da başarılı olamazlar.

“- Efendimiz! Siz ki bu ormanın kralısınız. Büyüklüğünüzü öfkeyle değil, merhamet ve hoşgörüyle gösteriniz.” (Yazgan, 2018j, s. 115).

Aslan ormanı terk etmek istemeyen arıların ağlara takılması için ormanın her yerine ağlar gerdirir. Ağlara takılmaktan korkan kuş ve kelebekler de ormanı terk eder. Kış uykusundan uyanıp da bal göremeyen ayılar da gider. Baharda arıların yokluğundan ötürü

çiçek ve meyve tohumları taşınmadığından meyveler olmaz, çiçekler açmaz. Böylece birçok hayvan daha ormanı terk etmek zorunda kalır. Durum böyle olunca ormanın en yaşlılarından olan Güngörmüş Kirpi aslanı arıları affetmesi için ikna eder ve arılar tekrar çalışmaya başlarlar. Her şey eskisi gibi güzel olur.

“- Güçlü kralım! Ülkemizde dirlik düzen kalmadı. Birçok hayvan yurdundan yuvasından oldu. İnaniyorum ki siz de bu duruma üzüldüğünüz. Artık arıları affetseniz ve ormandaki ağları kaldırırsanız.” (Yazgan, 2018j, s. 115).

Yazar merhametin olmadığı yerde huzurun, huzurun olmadığı yerde birlik ve beraberliğin ve de nizamın olmayacağını hayvanların yaşamıyla ilişkilendirerek ekosistem üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Asıl büyüklüğün ve gücün öfkeyi yenebilmek ve affedebilmek olduğunu göstermiştir. Yazar burada küçük okurlarının güzel yüreklerine çok önemli erdemler olan ve çoğu insanda bulunmayan merhamet ve affedicilik gibi iki güzel erdemi hediye etmek istemiştir.

Gözlük Takan Yıldızlar kitabının “Aslanın Yeğeni” isimli masalında soğuk bir kış gününde artık yaşlandığı için sahiplerinin dışarı attığı kedinin durumu konu edilmiştir. Kedi ne kadar yalvarsa da, artık çok çalışacağını ve farelere göz açtırmayacağını söylese de sahipleri aldırış etmezler. Aktekir’in haline üzülen aslan kükremeye başlar. Bir pençesiyle kapıyı kırar. Korkan ev sahipleri:

“ - Biz ettik sen etme ey ormanlar kralı! Yeleni, kuyruğunu öpelim bizi affet! Ne olur bizi öldürme!

Aslan, onların haline için için gülere kükremeye devam etmiş:

- Sizi niçin affedeyim? Biraz önce yeğenim kedi size yalvarırken insan olduğunuz halde, siz onu affettiniz mi? Ben bir hayvan olarak sizi neden affedeyim?

- Keşke senin gibi asil bir hayvan olsaydık. Sen ormanların kralı aslansın. Ne olur bizi bağışla!” (Yazgan, 2018i, s. 50).

Yazar çocuğa, merhamet etmeyene merhamet edilmeyeceği ve sonucunun pişmanlık getireceğini göstermek istemiştir. Ayrıca insanlar merhamet duygusundan uzak fiilleri sebebiyle eleştirilmiş, hayvan haklarına ve hayvan sevgisine ilişkin mesajlar verilmiştir.

Kuşların Masalı kitabında “Kardan Çocuğun Günlüğünden” isimli parçada merhamet değerinin benzer iletiler ile verildiği tespit edilmiştir. Çocukların bir kış gününde hep birlikte yaptıkları kardan çocuğun yanına gece olduğunda eli yüzü mosmor olmuş, soğuktan titreyen bir çocuk yaklaşır.

“ - Sevgili kardan çocuk, paltonu bana verir misin, diye inledi. Çok üşüyorum da... Heyecan ve şaşkınlıkla:

- Memnuniyetle canım kardeşim, dedim. Şapkamı ve atkımı da alabilirsin...

Giysileri alan çocuk, teşekkür edip uzaklaştı sessizce. Çocuğun peşinden uyku da gitmişti. Dolunayı seyre daldım. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Zıplayarak bir tavşan geldi bu sefer.

- Kış geceleri uyumak çok güzel ama aç karnına uyunmuyor ki, dedi.

- Buyur, burnumu da sana vereyim, dedim. Utana sıkıla havucu alıp uzaklaştı tavşancık. Ben yine yapayalnız kalmıştım, diyemeyeceğim artık. Çünkü yüreğim sevinçle doluydu. Bir gecede iki iyilik yapmıştım.” (Yazgan, 2015e, ss. 20-22).

Burada da yazar okuruna çevresine merhametle yaklaşmanın insana mutluluk verdiğini, müşkül durumda olana duyarsız kalmamayı öğütlemektedir.

Önyargıdan kaçınmak.

Yazar *Kirazlı Şemsiye* kitabının “Uğur Böceği” isimli bölümünde hikâyeye kahramanı olan Ceren’in sınıfta ders esnasında dersi dinlemeyip sıra arkadaşıyla konuştuğu için yerinin değiştirilip sınıfın en yaramazı olan, kendini beğenmiş, sınıfta hiçbir şeye karışıp bulaşmayan diye tarif ettiği Uğur’la oturmak zorunda kalışıyla başlayan süreç anlatılır. Beden eğitimi dersinde sağ elinin iki parmağı kırılan Ceren: “*Uğursuz Uğur bunlar hep senin yüzünden. Senin yanında oturmaya başladığım günden beri her işim ters gidiyor.*” diye sinirlenir. Fakat eli sargılı olduğu ve yazamadığı için yaklaşan sınavlarda ne yapacağını düşünen Ceren’e bu süre boyunca sıra Arkadaşı Uğur, öğretmenlerinin anlattıklarını her derste hem kendi defterine hem Ceren’in defterine yazarak ona yardımcı olur. “*Bununla da kalmıyor Uğur, okul bitince çantamı da düzenleyip, omzuma almam için bana yardım ediyor.*” Hikâyenin sonunda Ceren hatasını anlayıp birkaç günün sonra, yardıma devam eden Uğur’a günün sonunda ondan özür diler gibi: “*Sağ olasın Uğur böceğim.*” diyerek okuldan ayrılır. Böylece: “*Omzumdaki ve yüreğimdaki yükün hafıflediğini hissediyorum.*” diyen Ceren bir şiir yazar:

“*Ucu okula çıkan*

Yollarla arkadaşım

Sesi kardeşlik kokan

Dillerle arkadaşım...” (Yazgan, 2018i, s.48).

Görüldüğü üzere yazar bu pasajda çocuğun günlük yaşamın her platformunda çevresinde karşılaşabileceği insanlarla alakalı henüz onları tanımadan, zihninde geliştirdiği olumsuz düşüncelere bağlı olarak önyargılı bir tutum içerisinde olmanın doğru ve etik bir davranış biçimi olmadığını hikâye ederek çocuğun zihinsel ve duygusal dünyasına mesaj göndermektedir. Böylece gerçek yaşamdan aldığı karakterlerle çocuğa yaşamsal alanda rol-model örnekliği sunarak insan ilişkilerinde doğru iletişimin nasıl kurulması gerektiğini de öğretmektedir.

Kıskançlıktan sakınmak.

Masal Denizi kitabının “Bülbül Sultan” masalında bülbülün sesini kıskanan bir karganın bu duyguyla nasıl kötü fiillere yöneldiği anlatılmaktadır. Ormanda sesi güzel Bülbül Sultan adında yaşayan kuşun sesini herkes çok sever, her sabah onun konserine gider ve sonra da ondan övgüyle söz eder. Zamanla bülbüle yapılan bu övgülerden iyice rahatsız olmaya başlayan Kara Karga, bütün olanları izledikçe çileden çıkar. Bir gün ziyafet verir. Tüm kuşlar ziyafetin hatırına davete katılırlar. Herkes yemeğini yerken Kara Karga konserine başlayınca bütün kuşlar kaçıp gider. Sinirlenen Kara Karga, Kurnaz Tilki’ den akıl alarak komşu köydeki Avcı Merdan’dan Bülbül’ü vurmasını ister. Zalim avcı tüfeğiyle bir atışta Bülbül’ü vurur. Ama sarı tüyleri etrafa savrulan bülbülün her bir tüyü bir bülbül olup uçmaya başlar. Karga gözlerine inanamayıp iyice çıldırır, başını bir ağaçtan ötekine vurur. Sonunda da sersemlemiş bir halde yere yığılır.

Yazar bu masalda kıskançlık duygusunun en çok kişinin kendisine zarar verdiği, kişinin kendisinde olmayan yetenek veya özellikler için bir başkasını kıskanmanın fayda sağlamadığı konusunda çocuğu bilinçlendirmek istemiştir. Ayrıca burada her varlığın kendi yaratılışında birbirinden farklı fakat kendine özgü yetenekler taşıyor olmasının normal karşılanması gereken bir durum olduğu da anlatılmaktadır. Bir diğer mesaj da Tilki üzerinden verilmiştir. Herkesin her söylediğini doğru kabul etmemek ve uygulamamak gerektiği örtük olarak masalda yerini almıştır.

“Kurnaz Tilki;

-Sakin ol karga kardeş. Komşu köyde çok iyi bir avcı var. Bülbül Sultan’ın yuvasını ona göster, gerisini merak etme, demiş.” (Yazgan, 2016b, s.41).

Dostluk / Vefa.

Yazar, *Olimpiyat Ormanı* kitabının “İyilik Tohumu” isimli masalında korkutmak için bir sincabın peşine düşen Karabenek adlı kaplan Gür Meşe tarafından engellenmiştir.

“ Kendini bilmez meşe! Sen ne hakla karışıyorsun benim işime, diyerek bu duruma kızan kaplan:

- Ne zamandan beri sincaplarla dost oldunuz? Onlarla dostluk edeyim derken kaplanların düşmanlığını kazanmayın sakın!

Gür Meşe duygulu bir sesle:

- Sen böyle şeylerden anlamazsın ama bir dinle bakalım! Bizim önce Yüce Allah’a sonra da bu güzel sincaplara can borcumuz var. Senin küçük gördüğün sincaplar, yazın bizim meyvelerimizi toplar ve toprağa gömerler.

Karabenek gülerek;

- Toprağa gömerler, çünkü yemek için kışa hazırlık yaparlar.

- Evet, doğru söylüyorsun da hepsini yemezler. Bulamadıkları için bazıları toprakta kalır biz de onlardan filizleniriz. Anladın mı şimdi sincaplarla niçin dost olduğumuzu?” (Yazgan, 2018m, ss.26-27).

Yazgan bu masalında geçmişten günümüze kadar masalların söz varlığı olagelmiş ve toplumu bir ve beraber ayakta tutan en önemli değerlerden biri olan dostluk temasını işlemiştir. Kadrosu hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıklar olan masallar çocuklar için daha etkileyici ve eğlencelidirler. Yazar dostluk konusunu hayvan-doğa arasında ilişki kurarak kurgulamış ve böylece çocukların temiz yüreklerinde hayvana ve tabiata karşı sevgi tomurcukları açtırma yolunda kalemini başarıyla kullanmıştır. Ve “İyilik Tohumu” masalında yazar, meşe ağacının diliyle çocukların değer dünyasına dostluğun ve vefanın da tohumlarını atmayı amaçlamıştır.

Ceren ve Arkadaşları dizisinde “Arkadaşım Can Eriği” kitabında da dostluk değeri işlenmiştir:

“ Bir kış günü annemle bahçede geziyorduk. Soğuktan ve kardan tir tir titreyen erik ağacını görünce çok üzüldüm. Koşarak yanına gittim. Boynumdaki atkıyı çıkarıp onun gövdesine sardım. Atkımı sardığım yerlerden şıpır şıpır sular akmaya başladı. Bu sırada yanıma gelen annem, yanaklarımı okşayarak:

-Aferin Ceren! Bak, onu sevdiğini anlayan erik ağacı sevincinden ağlıyor, dedi. O günden sonra erik ağacıyla çok iyi dost olduk.

... Aradan bir ay geçince yine çok şaşırdım. Beyaz çiçekler gitmiş, yemyeşil yaprakların arasına kıpkırmızı meyveler gelmişti. Gözümü onlardan ayıramıyordum. Ne kadar tatlıdırlar, diye geçirdim içimden. Sanki beni duymuş gibi:

- *Can dostum, bunlar can eriği, dedi. İstedığın kadar yiyebilirsin...*

Bu olaydan sonra arkadaşlığımız daha da pekişti. Annem her zaman:

-Arkadaşlık, karşılıksız sevmektir, derdi ve arkasından eklerdi:

-Arkadaşlar arasında hediyeleşmek dostluğu pekiştirir.” (Yazgan, 2018b, ss.2-10).

Bu hikâyede yazar dostluk değerini çocuk ile doğa arasında kurgulayarak bir yandan çocuğun bu değeri benimsemesine yardımcı olurken öte yandan da çocukla tabiat arasında sevgi bağı oluşmasını sağlamaktadır.

Kalbini Kaybeden Adam kitabının “Tanrı Misafiri” adlı hikâyesi ise vefa temalıdır. Bu hikâyede Yunus Dede’nin yıllar evvel otogarda parasını çaldırıp zor durumda kalan üniversite öğrencisi olan Ahmet Bey ile Cuma namazı esnasında Yunus Dede’nin rahatsızlanması sonucu karşılaşmaları anlatılır. Yunus Dede’yle ilgilenen Ahmet Bey bu sırada onu hatırlar. Evine kadar getirip ilaçlarını verir. Yunus Dede kendine gelince on yıl öncesinde kendisine yardım ettiğini anlatır. Biraz sohbet ettikten sonra da adres ve telefonunu bırakarak oradan ayrılırken şöyle der:

“- Efendim her zaman emrinizdeyim bir ihtiyacınız olursa haber veriniz. Sadece sizin değil yolda kalan bir öğrencinin, kimsesi olmayan bir hastanın ihtiyacı olduğu zaman da haber veriniz, dedikten sonra bir daha ellerinden öptü Yunus Dede’nin.

Ahmet Bey arabasına binip giderken Yunus Dede,

- Şu toprağa diktiğimiz fidanlar

Açtı gonca gonca gül oldu şimdi

Tükendi ısırap bitti acılar

Halimiz bir güzel hal oldu şimdi, diye düşünüp gözyaşları içinde dua etti Ahmet Bey’e ve onun gibilere... ” (Yazgan, 2017a, ss. 12-13).

Bu hikâyede de hem iyilik yapmanın hem de iyiliği unutmamanın yani vefanın yüceltilen değerler olduğu, böylece bu hikâyeyi okuyan çocuğun değerler kumbarasına karakterler aracılığıyla vefanın da eklendiği tespit edilmiştir.

Dostluk değeri Yazgan’ın şiirlerinde de ele alınmıştır.

“Çiçek Harmanı

Yeşerirken boncuk boncuk

Her gönülde bir tomurcuk;

Mutluluklar gül gül açar,

Dostluk, sevgi çiçeğidir.” (Yazgan, 2019d, s. 13)

Komşuluk.

Masal Denizi kitabında bulunan “Komşu Kunduzlar” bölümünde yabancı bir kunduzun gelip yuvalarının yakınına yerleşen ve bunun üzerine öfkelenip yabancı kunduza hoş geldin bile demeden kızan Anne Kunduz karakteri üzerinden mesajlar verilmiştir. Gece yarısı olduğunda gizlice komşu kunduzun yuvasındaki ağaçların bağlarını çözen Anne Kunduz’un, komşusuna kötülük etmek isterken neredeyse kendi canından olacağı esnada komşu kunduz tarafından hem Anne Kunduz’un hem de yavrularının kurtarıldığı anlatılır. Bu olayın duyulması üzerine Kral Kuskunduz, bütün kunduzları toplayarak şöyle der:

“- Küçük bir haksızlığa uğradığınız zaman, onu gidermek için daha büyük bir haksızlık yapmayın!”

Ve o günden sonra kunduzlar birbirleriyle çok iyi geçinmişler. Aralarındaki sorunları hep iyilikle çözmüşler.” (Yazgan, 2016b, s. 81).

Her masalında ve hikâyesinde olduğu gibi Yazgan burada da birçok değeri iç içe ve ustaca işlemeyi başaramıştır. Komşuluk ilişkileri zemininde işlediği bu masalda zaman zaman yaşanabilecek problemlerin öfkeyle hareket ederek karşı tarafa zarar verebilecek nitelikte kötülükler düşünerek ve bunu eyleme dönüştürerek değil de iyilikle çözüme kavuşturma yollarının aranarak üstesinden gelinebileceği üzerinde durmuştur. Böylece her iki taraf için de daha olumlu neticeler elde edileceği hususunda kurgusal bir tabloyu çocuğa sunmuş ve bu noktada çocuğu usandırmadan ve zorlamadan, sıkıcı-öğretici tavırlardan kaçınmış olarak öğütte bulunduğunu görmekteyiz.

Birlik – beraberlik / Dayanışma.

Yazgan, “Sevgi Ormanı” isimli masalında doğadaki nesneleri kişileştirerek ağaçları konuşturmuştur. “Küsküs Ağacı” adını verdiği kahramanının ormandaki arkadaşlarına darılıp gereksiz gurur ve inatçılığının sonunda yalnız kalan ve nihayetinde kuruyup devrildiğini işleyerek çocuklara birlik ve beraberliğin önemini anlatmak istemiştir. Dayanışmanın olmadığı toplumlarda hem bireylerin hem de toplumun zarar göreceği fikri sezdirilmiştir. İnatçılık, küslük gibi davranışların olumsuz sonuçlar ve pişmanlık getirdiği gibi çıkarsamaları çocuğun kendisine bırakmıştır. Ayrıca orman sakinlerine verdiği isimlerle de yazarın örtük olarak muhabbet, vefa, dostluk, yardımlaşma, kardeşlik değerlerine vurgu yaptığı görülmektedir. Yazgan bu masalında olumsuz örnek üzerinden olumlu mesajı çocuğun hem bilişsel düzeyine hem de ahlaki gelişimine uygun olarak vermiştir.

“ Bu ormanda bir tane Muhabbet Çınarı varmış. Dalları yedi kat göğe, kökleri yedi kat yere uzanmış sanki. Bir fırtına kopsa, şiddetli bir yağmur yağsa bütün ağaçları dallarının arasına almış. Aslında yardımlaşma konusunda diğer ağaçlar da ondan geri kalmazlarmış. Dostluk Söğüdü, zorda kalanların yardımına koşar, Vefa Meşesi her türlü zorluğa karşı göğüs gerermiş. Bütün güzel ağaçların arasında bir de Kardeşlik Pınarı varmış ki gece- gündüz ihtiyacını karşılamış bütün ağaçların...” (Yazgan, 2012f, ss. 2-3).

Geçen metinde yazar, hem bireysel hem de toplumsal huzurun dayanışmayla ve birbirine destek olup birbirini sevmekle gerçekleştirebileceği mesajını vermiştir.

İyilik etme.

Yazarın “ Kuşların Masalı” kitabının Zarif Zürafa adlı masalındaki Ürafa karakteri bir gün zor durumda ki bir tavşanı kurtarır tilkinin elinden. Tavşan ona teşekkür etmeden uzaklaşınca bu duruma üzülen Ürafa kendi kendine: “Artık kimseye yardım etmeyeceğim.” diye söz verir. Bülbül dil döker:

“- Ürafa kardeş! İyilik karşılık beklemeden yapılır. Karşılık bekleyerek yapılan şeyin adı ticarettir, demişler.” (Yazgan, 2015e, s.24).

Fakat Ürafa yine de vazgeçmez ta ki bir mavi tüylü kuşun “Allah’ını seversen bir yudum su...” isteğini işitinceye kadar. Ürafa önce kanguruya sonra tombul file koşar, mavi tüylü kuşa su ulaştırmak için çabalar. Suyu içen mavi tüylü kuş, hem file hem Ürafa’ya teşekkür ettikten sonra: “Ben kuşlar ülkesinin şehzadesiyim dile benden ne dilersen.”, deyince Ürafa boyu ve boynu kısa olduğu için hep sert yaprakları yemek zorunda kaldığını ve dilinin yara olduğunu söyler üzülmekle. Bu işin kendisini aşacağını ifade eden kuş: “Senin ancak dua edebilirim. İnşallah boyun da uzar boynun da.” (Yazgan, 2015e, s.27) deyip ayrılır.

Bu olaydan sonra Ürafa’nın kendisi de bol bol dua eder. Boyu da boynu da uzayan Ürafa’ya artık herkes Zarif Zürafa demeye başlar.

Bu metinde yazar asıl iyiliğin karşılık beklemezsizin yapılan iyilik olduğunu vurgulamaktadır. Buradaki tema sevgiyle yapılan iyilik olmasına karşın buna bağlı olarak çocuğa verilen başka bir mesaj da ne olursa olsun iyilik etmekten vazgeçmemenin, iyilik etmenin insanın muhatabına göre değil kendi kalbine göre eyleme döneceği bir değer olduğudur. İyiliğe karşılık görülme de hatta kaba bir teşekkür dahi esirgense de ve ihtimal ki iyilik yapılan kişiden belki kötülük görülse de iyiliğe devam etmenin yüreğinde sevgi taşıyan her insana yakışan en güzel vasıflardan ve toplumu bir arada tutan en mühim değerlerden olduğu mesajı verilmiştir.

Özgüven / Cesaret.

Yazar *Paten Giyen Kaplumbağa* kitabının “Dik Kuyruk Efsanesi” adlı masalı, kedi korkusundan uzak ve rahat bir hayat süren Fareli Köy sakinlerinin bir gün çıkagelip, onları rahatsız eden Kara Kedi’den kurtulma gayretlerini anlatır. Fareli Köy’de artık zor günler başlar, kimse ne yapacağını bilemez. Bir ümit çözüm bulabilmek düşüncesiyle yapılan toplantılarda kedinin boynuna çingirak takılmasına, böylece onun geldiğinin anlaşılıp tedbir alınabileceğine karar verilir. Bunu da hiç kimsenin beklemediği Yarım Kuyruk teklif eder ve de görevi üstlenir.

Sevinç çığlıkları ve alkışlar bitince Ürkek Fare söz alarak:

“- *Bu iş sana kaldıysa işimiz zor Yarım Kuyruk, demiş. Senin doğru düzgün kuyruğun bile yok ki bu işi yapasın!*”

Yarım Kuyruk bu sözlerle aldırmandan devam etmiş:

“- *Büyük işler kuyrukla değil, yürekle başılır. Allah’ın izniyle ben bunu yaparım, demiş.*” (Yazgan, 2016c, s.31).

Masal, Yarım Kuyruk’un çingırağı Kara Kedi’nin boynuna asmasıyla sonuçlanır. Yarım Kuyruk ise bundan böyle cesur Dik Kuyruk olarak meşhur olur. Yazgan, bu masalında okuruna cesaretin ve azmedip kendine güvenmenin güzel sonuçlara götürdüğünü göstermeye çalışmıştır. Hayvanların dünyasına ait olayları insancıl duygularla harmanlayarak çocuklara zorluklar karşısında pes etmeden mücadele etme ve yürekli olma mesajını vermiştir.

Din büyüklerine saygı.

Kalbini Kaybeden Adam kitabının “Muz Kabuğu” hikâyesinde kabadayılık yaparak gücüyle övünüp insanlara zarar veren Gümür Ömer’e Yunus Dede’nin verdiği misal şöyle geçmektedir:

“- *Ömer evladım, ne güzel bir ismin var. Senin isim sahibin Hazreti Ömer, büyük bir insandı. Onun büyüklüğü adaletinden gelirdi. Devlet başkanı olmasına rağmen karıncayı bile incitmekten çekinirdi. Hatta “ Nil kenarında bir kurt kuzuyu yese, Yüce Mevla onun hesabını benden sorar,” sözü çok meşhurdur.*” (Yazgan, 2017a, s. 18).

Yazar hikâyede kibrin, büyüklenmenin erdemli bir davranış olmadığına dair mesaj verirken Peygamberimizin en yakın arkadaşlarından ve sahabeden olan Hz. Ömer’in vasıflarından söz edip onun gücünden fakat aynı zamanda adil oluşundan bahsederek çocuğa asıl gurur kaynağının güç değil, gücün adil kullanılması olduğunu kavratmak istemiştir. Diğer taraftan Müslümanlar tarafından din büyüğü olarak kabul edilen Hz. Ömer tanıtılırken

kendisinin saygı ve övgüyle yâd edilen bir şahsiyet olması çocuk açısından anlaşılır bir kurgu üzerinde sunulmuştur.

Farklılıklara saygı.

Neşeli Orman Hikâyeleri dizisinin “Hayat Sevince Güzel” masalında yazar farklılıklara saygı değerini işlemiştir. Havanın sıcak olduğu bir günde su içmek için göle giden fil kendisine dikkatle bakan üç küçük hayvan görür. Fil ile tanışan kurbağalar gülerek: “*Sen çok irisin.*” der. Fil ise: “*Siz de çok küçüksünüz.*” der. Bunun üzerine kurbağalar sesleriyle ve zıplama yetenekleriyle fili alt etmeye çalışırlar. Fil de aynılarını ben de yaparım deyip uygulamaya geçince ortalık karışır. Göle kaçan kurbağalar bu defa iyi yüzdüklerini söyleyip filin ise bu konuda da başarısız olduğunu dile getirirler. Fil ise yüzemese de hortumuyla suyun hepsini çekebileceğini gösterir. Susuz kalan kurbağalar çocukların kendilerini sevdiğini ve kovalarla su taşıyarak kendilerine yardım edebileceklerini söylerler. Fil de çocukları çok sevip onları hep sırtında taşıdığını söyler. Ve nihayet ortak noktada buluşurlar.

“ Her iki taraf da çocukları seviyorlardı. O halde birbirlerini de sevebilirlerdi, hem de sonsuza kadar. Fil haznesinde tuttuğu suyu göle boşalttı. Artık her şey güzel olmuştu.” (Yazgan & Mirhun, 2016e, s. 12).

Masaldaki temel değer saygıdır. Bilhassa farklılıklara saygı konusu işlenmiş olup çocuğun hayatta farklı insanlarla ve hatta canlılarla birlikte yaşayacağı ona hatırlatılarak, bu durumda her birine saygı duyması gerektiği anlatılmak istenmiştir. Toplumu oluşturan her bir ferdin diğerine karşı saygılı bir tutum ve davranış içerisinde olması tüm toplumun huzuru için şart olduğu, saygı duymamanın ise hem ferdin kendisi bakımından hem de toplum bakımından rahatsız edici olacağı mesajı verilmiştir. Buna ilaveten kendisinden farklı olan insanla yahut herhangi bir varlıkla alay etmenin de doğru olmadığına vurgu yapılmıştır.

“- Sen çok irisin ama hah hah ha...”

-Siz de çok küçüksünüz... Sizi görebilmek için mercek kullanmak gerek hah hah ha...” (Yazgan & Mirhun, 2016e, s. 3).

Masal Salıncağı kitabının “Pembe Şapkalı Ördek” masalındaki değer de yine farklılıklara saygıdır. Güzel bir ormanda bir ördek ailesi yaşar. Ördek nine bir gün kız torununa pembe bir şapka getirir. Pembe şapkasını başına takan ördek yavrusunun adı o günden sonra “Pembe Şapkalı Ördek” olur. Pembe Şapkalı Ördek’i ormandaki tüm hayvanlar severken sadece yavru maymun Master sevmez ve diğer hayvanların da neden sevdiğini anlamaz. Ördekçiği ne zaman görse, “*Şapkamı takip gölde yüzersin. Sen başka ne işe*

yararsın?” der. Pembe Şapkalı Ördek, bu sözlere çok üzülür ama belli etmez. Yine böyle söylediği bir günde ördekçik ağlayıp uzaklaşmaya çalışırken, “*Hep böyle ağlarsın, sen başka ne işe yararsın?*” diyerek onu incitmeye devam eden Mastar’ı sarmaşık uyarır: “*Öyle söyleme maymun kardeş. Hiçbir şey boşuna yaratılmamıştır. Her varlığın mutlaka diğer varlıklara bir faydası vardır. Her şey çok değerlidir ve saygı duymaya layıktır.*” (Yazgan, 2018j, s. 80) der. Aynı gün öğle üzeri şiddetli bir yağmur yağmaya başlayınca her tarafı sel alır. Mastar ağacın tepesine çıkıp selle boğuşanları seyrederken yıkılmak üzere olan bir ağacın tepesinde kardeşini görür. Kardeşinin kurtarılması için yalvarır. İtfaiyeci fil ve diğer hayvanlar ne yaparlarsa olmaz. Kimsenin elinden bir şey gelmez. Bu sırada sellerin arasından Pembe Şapkalı Ördek süzülerek yardıma gelir. Bütün zorluklara rağmen Mastar’ın kardeşi Maymar’ı kurtarmayı başarır. Bu davranışın üzerine Mastar özür diler ve der ki: “*Yaratılan hiçbir şey gereksiz değilmiş, herkes çok değerliymiş. Beni affeder misin?*” (Yazgan, 2018j, s. 87). Bir sonraki gün ördeğin kapısı çalınır. Maymar ve Mastar ellerinde bir hediye ile gelmiştir. Hediyeyi açınca ördek pembe bir şapka görür. Böylelikle selde kaybolan şapkasının yerine hem yeni bir şapkası hem de çok seveceği candan iki dostu olur.

Bu masalda da yine benzer değerlere ilişkin mesajlar verilmiştir. Yaratılan her varlığın farklı tür ve özelliklere sahip olması yaşamımıza zenginlik katar ve her biri değerlidir. Her birine Yaratan’dan ötürü saygı duymak gerekmektedir. Çünkü hiçbir varlık kendi türünü ve özelliğini seçerek yaratılmamıştır. Bu masalı okuyan çocukta zikredilen hususlarda farkındalık oluşacak ve kendine benzemeyen, kendi gibi düşünmeyen insanlara ırk, dil, renk gözetmeksizin saygı duyacak, tüm canlılara bu nazarla bakıp her birinin ayrı yeteneklerle donatılarak yaratıldığını kavrayacaktır. Masalda örtük olarak ise özür dilemek, gönül almak ve affedicilik değerleri işlenmiştir.

Gazi ve şehitlere saygı.

Kalbini Kaybeden Adam kitabının “Son Misafirler” hikâyesinde olay bir iş sebebiyle şehre giden Yunus Dede’nin kalabalık şehirleri pek sevmediğinden işini bitirir bitirmez köyüne dönmek üzere garajlara doğru yürüdüğü sırada gelişir. İleride bir adamcağızın sendeleyip kaldırımı yığıldığını görür. Durumu uzaktan seyrederken kimsenin onunla ilgilenmediğine tanık olur. Yunus Dede yardım etmek için adamın yanına gittiğinde omzuna takılı olan İstiklal Madalyası dikkatini çeker ve ihtiyarın gazi olduğunu anlar. Bir an zihninden savaş cephesinde var gücüyle düşmanla çarpışan kimi yaralanıp gazi olan kimi canını vatanı için feda eden şehitler geçen Yunus Dede üzüntüyle, “*Bu ne acı bir durum ki, o bize vatan bırakıyor, biz ona kaldırım kenarını ve koskoca bir yalnızlığı layık görüyoruz. Hâlbuki bunlar bizim son misafirlerimiz. Beş, on sene sonra ellerini öpmek için, arasak da*

bulamayacağız.” (Yazgan, 2017a, ss. 70-71) diye geçirir içinden. Bir inilti ile bu düşüncelerinden sıyrılan Yunus Dede hemen ambulans çağırır. Mehmet Çavuş’un başına gelip dua eder ve bir yandan çaresizce Allah’a yalvarırken, bir yandan ambulansın gelmesini bekler.

Hikâyede insanların vatan için, milleti yaşasın diye kendi canını ortaya koyarak savaşan gazilerimize toplum olarak yeterince değer verilmediğine dikkat çekilerek, çocuğun bu noktada farkındalık kazanması amaçlanmıştır. Burada vatanın insan için canını dahi vereceği kadar önem taşıdığı mesajı da verilerek çocukta vatanını sevmeye ve üzerinde yaşadığı toprağın, uğrunda nice gazi ve şehitlerimizin kanıyla vatan olduğu bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır. Hikâyede bu ileti Orhan Şaik Gökyay’a ait olan şu dörtlülle pekiştirilmiştir:

“Bu vatan toprağın kara bağrında

Sıradağlar gibi duranlarındır

Bir tarih boyunca onun uğrunda

Kendini tarihe verenlerindir.” (Yazgan, 2017a, s. 70).

“Şehit Pınarı” masalında da yazar çocuklara şehit kavramını ve tüm nesiller için değerini, Yaramaz Yağmur Damlası’nın yere düşüp Şehit Pınarı ile tanışması sonucu adının anlamını soran Yağmur Damlası’na başından geçenleri anlatan pınarın dilinden öğretir.

“- Bu ülke cennet olmaya cennet gibiymiş de kötüler çekemezmiş bu güzelliği. Bir gün kara yüzlü kara özlü düşmanlar sürüler halinde gelip buraları işgal etmişler. Taş üstünde taş, gövde üstünde gövde bırakmamışlar.

Damlacık;

- Peki, bu cennetin sahipleri bir şey yapmamışlar mı?, diye mırıldanmış.

- Yapmaz olurlar mı hiç! Kadını, erkeği, yaşlısı, çocuğuyla hepsi bir aslan kesilip dikilmişler düşmanın karşısına. Kırk gün, kırk gece savaşmışlar. İşte o savaş olurken benim bulunduğum yerde yiğit mi yiğit, mert mi mert bir asker alnından vurulup şehit olmuş. Rüzgârlar susmuş, kuşlar cıvıltıyı kesmiş. Yerdeki ve gökteki bütün canlılar birer birer gelip o şehidin alnından öpmüşler. Bu arada toprağın altındaki sular da o şehidin alnından öpmek için yeryüzüne fıskırmışlar. İşte o gün bugündür ben akmaya başlamışım. Adıma da Şehit Pınarı demişler. (Yazgan, 2009c, ss. 7-9).

Yukarıdaki pasajdan anlaşılacağı üzere, yazar masalda çocuğa bir askerin şehit olması, toplum için her ne kadar üzücü bir durum olsa da aynı zamanda şehitlerin ve şehitlik mertebesinin de çok değerli olduğu mesajını vermiştir. Şehidin alnından tüm canlıların

öpmesi özellikle şehide değer vermesi açısından çocuk için en iyi betimleme tablosu olarak gözükmetedir. Vatanın uğrunda kadın-erkek, çocuk- yaşlı demeden savaşıması da vatanın üzerinde yaşayan tüm insanlar için ne denli önemli olduğu vurgusunu taşımaktadır. Burada gazi ve şehitlere saygı milli bir değer olmasının yanında onlara saygı duymak, vefa duygusuyla onları yâd etmek, bıraktıkları emanete ihanet etmeksizin sahip çıkmak ancak bu ahlaki değerleri kendisinde taşıyan bir insanın yapabileceği fiillerdir. Bu bağlamda gazi ve şehitlere saygının aynı zamanda ahlaki bir değer sayılabilmesi mümkün görünmektedir.

*“Çanakkale Şehitleri
Zannetmeyin yatmaktadır
Çanakkale şehitleri
Hala nöbet tutmaktadır
Çanakkale şehitleri.
Meydan okudular çağa
Sarıldılar al bayrağa
Can verdiler bu toprağa
Çanakkale şehitleri.
Ne çekindi, ne korktular
Bize bir yurt bıraktılar,
Uçup cennete çıktılar
Çanakkale şehitleri
Aslan gibi vuruştular
Yıldırımla yarıştılar
Meleklerle karıştılar
Çanakkale şehitleri. (Yazgan, 2016a, ss. 38-39)*

Gazi ve şehitler Bestami Yazgan’ın şiirlerinde de ele aldığı konulardandır. Şehitlerimiz milletin esaretini kabullenmeyip düşman karşısında kahramanca çarpışan ve kendileri ahirete göçüp yurdu bize bırakan yüce gönüllerin sahipleridirler. Nitekim şehitlerini unutan yüreklerin kuruyacağının bilinciyle Yazgan, çocuklara şehitliğin anlamını, makamını, millet için, bayrak için önemini, üzerinde yaşanan toprak parçasına vatan diyebilme sebebi olan şehitlere karşı duyulan vefa ve saygıyı samimi duygularla kelimelere dökkebilmeyi ve okuruna bu duyguyu yansıtabilmeyi başarmıştır.

Yardımseverlik / Paylaşıcılık.

Yazgan'ın *Kirazlı Şemsiye* hikâyesinde olay Ceren'in yağmurlu bir günde ekmek almak için dışarı çıktığında balkonun altına sığınan bir seyyar satıcı ile karşılaşması sonucu gelişir. Yaşlı adam ceketine sarılmış çaresizce soğukta beklerken Ceren:

“- *Hayırlı işler amca, der.*

-*Şu mübarek fırsat verse işler iyi olacak ama böyle devam ederse Allah yardımcımız olsun deyip, boynunu büker.*” (Yazgan, 2018i, s. 81).

Çok üzülen Ceren haftalık meyve sebze ihtiyaçlarını dışarıda zor durumda olan seyyar satıcıdan almak için annesinden onay alır. Şemsiyeyi de annesi satıcıya vermesi için Ceren'e uzatır. Ceren alışverişini yaptıktan sonra şemsiyeyi de satışı devam edebilmesi için yaşlı satıcıya verir. Satıcı memnuniyetle gülümseyerek: “*Allah da seni darda bırakmasın.*”, der. Annesi Ceren'e bu davranışı için teşekkür eder. Akşam olunca kapı zili çalar. Kapı koluna takılan şemsiyeyi fark eden Ceren satıcıyı görüp “*amca*” diye seslenir ve satıcı dönüp Ceren'i elini göğsüne götürüp selamlarken: “*Elma, armut, kiraz! İyilik unutulmaz.*” (Yazgan, 2018i, s. 86) diye bağırır. Ceren'in annesi şemsiyede bir ağırlık olduğunu fark eder. Ve şemsiyenin içinde poşetle bir miktar kiraz olduğunu görürler. O günden sonra Ceren'in şemsiyesi evde “*Kirazlı Şemsiye*” olarak anılır.

Bu hikâyede duyarlılık göstererek yardım etme değeri işlenmiştir. Çocuk bu hikâyeden çevresine karşı kayıtsız kalmamayı, yardımın insan ilişkileri açısından faydalı ve gerekli olduğu, hem bireyin hem de toplumun huzuruna katkı sağlayan bir değer olduğu çıkarımını yapacaktır. Aynı zamanda yardımın karşılıksız kalmayacağı dünyada satıcının tavrıyla, ahirette ise satıcının duasıyla gerçekleştiği/gerçekleşeceği, karakterler aracılığıyla işlenmiştir. Burada ailenin de çocuğu iyiliğe teşvik edip onun güzel davranışlarını söz ve fiille alkışlayıp desteklemeleri böylece çocuktaki iyiye olan meyli güçlendirip motive etmeleri de önemli bir ayrıntıdır.

Sevgi Ormanı masal kitabında da ormanda yaşayan ağaçların, pınarın ve diğer orman sakinlerinin birbirini düşünerek hareket ettikleri ve içlerinden herhangi biri yardıma muhtaç duruma düştüğünde diğerlerinin kayıtsız kalmayıp hemen yardıma koştukları konu edilmiştir.

“*Sevgi Ormanı'nda neşe; güneş ışıkları kadar çok, mutluluk; hava kadar bolmuş. Sanki hepsi aynı ailenin ferdi, bir ağacınki bütün ağaçların derdiymiş. Birisinin dalı mı kırıldı, başka birini kurt mu kemiriyor... Hemen herkes seferber olurmuş. Kardeşlik Pınarı'nın suyuyla yara iyice temizlenir, Vefa Meşesi ve Dostluk Söğüdü'nün öz sularından*

merhem yapılır, Muhabbet Çınarı'nın yapraklarıyla sarılmış. Ve bir haftaya kalmaz iyileşirmiş yara.” (Yazgan, 2012f, s. 3).

Burada yazar aynı türden olunmasa dahi aynı yaşam alanını paylaşmaktan ötürü birbiri ile yardımlaşmanın önemine vurgu yapmıştır. Yani yardımın evrensel ve insani bir görev olup ırkı, dili, coğrafyası vb. olmadığına dair mesaj vermiştir. Bunu okuyan çocuğun yardımsever bir karaktere sahip olması yolunda kurgunun ve masal kahramanlarının çocuğun anlayış ve kavrayış düzeyine uygun olarak seçildiği anlaşılmaktadır. Yazar masaldaki olay örgüsü ile de bir yandan çocuğun duygularını harekete geçirerek onun kalbinde başkasına yardım etmenin vereceği huzuru hissettirmeye çalışmıştır.

Zafer Irmağı masalında ise Yaramaz Yağmur Damlası'nın önce Şehit Pınarı'nın, sonra Hürriyet Denizi'nin ve ardından da Güneş'in yardımıyla annesine kavuşturulması anlatılmıştır.

“Denizcağız yalvarmış Güneş'e. Güneş, Anne Bulut'un ağlamalarına ve Hürriyet Denizi'nin yalvarmalarına dayanamamış. Bütün ışıklarını göndermiş aşağıya. Ortalık öyle sıcak olmuş ki sormayın... Sular buharlaşmaya, buharla beraber Yaramaz Yağmur Damlası da kendinden geçmeye, göklere uçmaya başlamış. Gözlerini açınca kendisini Anne Bulut'un kollarında bulmuş. Dünyalar onun olmuş. Annesinin pamuk öpücükleriyle yeniden uykuya dalmış...” (Yazgan, 2009d, s. 10).

Bu masalda yardımseverlik değerinin yanı sıra anne sevgisi ve annenin kıymeti de işlenen başka bir değerdir.

Benzer iletilere manzum eserlerinde de yer veren Yazgan'ın yardım temalı bir şiiri şöyledir:

*“Yardım Edelim
Hazır bekliyor
Türk Kızılay'ı
Her felakette
Sarsın yarayı
Haydi gidelim
Yardım edelim
Gözleri yolda
Fakir fukara
Hem büyüklere
Hem çocuklara
Haydi gidelim*

Yardım edelim.

Bütün insanlar verse el ele

Dostluk pınarı

Olur şelale

Haydi gidelim

Yardım edelim

Küçük kalbimiz

Nazlı kelebek

Bir elde sevgi

Bir elde yemek

Haydi gidelim

Yardım edelim.” (Yazgan, 2019d, ss. 78-79)

Duyarlılık / Sorumluluk.

Kalbini Kaybeden Adam kitabının “Sıcak Ekmek Kokusu” hikâyesinde annesi ve babası ölen bir çocuğun durumuna duyarsız kalan çevreye eleştiri söz konusudur. Toplum olarak maalesef gitgide duyarsızlaşmaktayız. Yazar bu hikâyesiyle hem toplumu bu noktada eleştirmekte hem de çocuğun duyarlı bir kişilik kazanmasında etkin rol oynamaktadır.

“- Allah’tan korkmazlar! Anam öldü, başsağlığı dilemediniz. Babam öldü, cenazesine gelmediniz. Bir gün gelip kapımı çaldınız mı ki şimdi ekmekten bahsediyorsunuz? Bir de bu yaptığım insanlığa sığmazmış. İnsanlık mı, ne insanlığı be? Bu köyde insan yok Salih Ağa, bunu bilesin.” (Yazgan, 2017a, s. 40).

Mutluluğun Formülü kitabının “Öksüz Hırsızlığa Çıkınca” hikâyesinde de Yunus Dede sabah namazı için gittiği caminin bahçesinde korkulu gözlerle bekleyen iki küçük çocuğa rastlar. Hasan Usta bu iki çocuğu köyden birinin evine merdiven dayayıp çıkmaya çalışırken yakaladığını ve onları karakola götürmek için beklettiğini söyler. Çocukların iyice korktuğunu gören Yunus Dede, Hasan Usta’dan çocukların annelerini iki ay önce kaybettiğini ve öylece ortada kaldıklarını öğrenir. Orada bulunan Hoca’dan farz-ı kifayenin tarifini yapmasını ister:

“- İslam dininde bazı görevler vardır ki bir grup Müslüman bunu yaparsa bütün Müslümanlardan sorumluluk kalkar. Mesela cenaze namazı gibi.

- Ya yapmazsa ne olur muhterem hocam?

- O zaman bütün Müslümanlar sorumlu olur.

- *Allah razı olsun, güzel açıldınız. Şimdi sana soruyorum Hasan Usta. Kulağından tutarak buraya getirdiğin çocukları, ellerinden tutarak evine veya camiye götürdün mü hiç? Hani kendimiz için istediğimizi başkası için de isteyecektik? Hani “Komşusu aç iken kendisi tok yatan bizden değildi?” Yarın bu sorular sorulunca ne cevap vereceğiz?”* (Yazgan, 2018k, ss. 51-52).

Bu konuşmadan sonra Yunus Dede çocukları alıp kendi evine götürmek isteyince orada bulunan hem Hasan Usta hem de diğer arkadaşları hatalarını anlarlar. Ve hatalarını telafi için izin isterler. Ola ki Mevla bizleri affeder, deyip çocukların yiyecek ve içeceklerini karşılamaya söz verirler.

Kirazlı Şemsiye kitabının “Tekerlekli Sandalye” adlı hikâyesinde Ceren din dersi öğretmeninden zekât konusunu anlatırken sağlığın da zekâtının olduğunu ve engellilere yardımcı olmakla ödenebileceğini öğrenir. Bunun üzerine sınıftaki engelli arkadaşları Gülçin’e elektrikli bir tekerlekli sandalye alabilmek için okuldan onay alarak şişe kapağı toplama kampanyası başlatırlar. Fakat çok yol kat edemezler. Bu esnada projeden haberdar olan hayırsever Ali İhsan Bey okul müdürü ile görüşerek tekerlekli sandalyeyi alabileceğini bildirir. Çok sevinen Ceren ve arkadaşları başka engelli insanlar için kapak toplamaya devam ederler.

“- Peki, topladığımız plastik kapaklar ne olacak?

- *Müdür Bey gülümseyerek cevap veriyor.*

-*Yoo, kampanyaya devam ediyorsunuz arkadaşlar. Çevremizde başka engelli çocuklarımız da var. Siz de onları sevindirebilirsiniz.”* (Yazgan, 2018i, s. 18).

Yazar toplumsal sorumluluk teması üzerine işlediği bu hikâyede çocuğa yaşadığı hem yakın hem de uzak çevresiyle ilgilenmenin, problemi olan insanlara karşı kayıtsız kalmayıp sıkıntılarını çözmeye çalışmanın insani bir erdem olduğu mesajını vermektedir. Bu sayede çocuk gerçek yaşamda yalnızca kendini düşünmemeyi öğrenerek çevresine karşı da sorumlulukları olduğunun bilincinde ve önemli bir ahlaki değer olan diğerkâmlığı benimsemiş olarak hareket edecektir.

Neşeli Orman Hikâyeleri Dizisi’nde bulunan “Fare’nin Evi” masalında da yine duyarlılık ve ötekine karşı sorumluluk konusuna yer verilmiştir. Ormanda evi bir sabah rüzgârın etkisiyle yıkılan yaşlı farenin ağladığını gören maymun, sincap, kirpi ve kurbağa el birliğiyle yaşlı farenin evini onarmış eskisinden daha iyi hale getirmişlerdir. Ertesi gün fare hem yeni evini kutlamak hem de arkadaşlarına yardımlarından ötürü teşekkür etmek amacıyla pasta yapmış ve arkadaşlarını davet etmiştir:

“- Arkadaşlar yardımlarınızdan dolayı size çok teşekkür ederim.

-Önemli değil dostum. Bu bizim görevimiz.” (Yazgan & Mirhun, 2016d, s. 12).

Görüldüğü gibi yazar başkalarının sorunlarına kayıtsız kalmayıp ilgilenmeyi toplumsal bir görev saymıştır. Birlik- beraberliğin de ancak sorumluluk duygusuyla sağlanabileceğini çocuğa fark ettirmek istemiştir.

Kibirden sakınmak / Alçakgönüllülük.

Masal Denizi kitabının “Aynalı Tavşan” masalında hayvanların içinde yaşadığı büyük bir ormanın var olduğu ve bu ormanın içinde kimisi güzel, kimisi çirkin; kimisi sincap, kimisi maymun bir sürü hayvanın yaşadığı betimlenmiştir. Bu ormanda gece gündüz süslenen ve ormanda şarkı söyleyip gururla gezdiği esnada kendisine günaydın diyen Maymun’a karşılık vermeden tersleyip yüzünü diğer tarafa çeviren kibirli bir tavşan sembolize edilmiştir. Çok kırılan Maymun Süslü Tavşan’a neden böyle yaptığını sorunca da: “*Sabah sabah çirkin yüzüne bakayım da işim ters mi gitsin?*” diye karşılık alınca oradan kırgın bir şekilde uzaklaşır. Süslü Tavşan, “*Çirkin maymun ne olacak, çekemedi benim güzelliğimi.*” diyerek gururla yürümeye devam eder. Yolda güzel bir ayna bulan Süslü Tavşan sevinçten başlar şarkı söylemeye. “*İşte tavşan işte ayna, Böyle güzel var mı dünya?*” O günden sonra aynayı elinden bırakmaz. Bütün dünyası ayna olur. Öğretmeni ise kızar: “*Aynayı yüzüne değil aklına tut.*” der. İçinden, *Öğretmenim de benim güzelliğimi çekemiyor.*” diye düşünür. Bir gün yine aynada güzelliğine bakıp şarkısını söylerken avcıların açtığı çukuru görmeyip tuzağa düşer. Çılgınlarla yardım ister. Yüzüne bile bakmadığı Maymun kurtarır onu avcılarının tuzağından. Çok utanan Süslü Tavşan teşekkür edebilir sadece. Sonra oradan uzaklaşır. Yazar bu masalda kendini beğenen ve başkalarını küçümseyip alay eden olumsuz bir karakter üzerinden olumlu bir mesaj vermiştir. Davranış güzelliğinin yüz güzelliğinden üstün olduğu mesajı bulunmaktadır:

“- *Süslü Tavşan sana bir şey söyleyeyim de onu unutma! Önemli olan yüz güzelliği değil, huy güzelliğidir, demiş ve daldan dala atlayarak uzaklaşmış.*” (Yazgan, 2016b, s.48).

Başka bir mesaj da Süslü Tavşan’a öğretmenin söylediği sözlerdedir:

“- *Aynalı Tavşan yüzüne değil aklına ayna tut. Başına bir iş gelirse bu ayna seni kurtarmaz.*” (Yazgan, 2016b, s.49).

Burada da güzelliğin pek değerli olmadığı, akli kullanmanın çok daha önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca kapalı olarak kötülüğe karşı iyilikle cevap verebilmenin,

kindar olmayıp tevazu gösterebilmenin üstün ahlaki değerler olarak verildiği Maymun karakterinde görülebilmektedir.

Kalbini Kaybeden Adam kitabının “Muz Kabuğu” hikâyesinde de yazar yine kibrin doğru bir davranış olmadığına dair mesaj vermektedir. Bu defa karakterler insanlardan oluşmaktadır. Olumsuz karakter ise kabadayı kimliğiyle tanınan Gümbür Ömer’dir. Yunus Dede aynı zamanda çaycı olan Gümbür Ömer’le kahvede tanışır ve onunla yumuşak bir üslupla konuşmaya çalışır. Çünkü Gümbür Ömer yolda karşılaştığı herhangi biri kendisine yol vermediği takdirde ona çarpıp yere düşürmekle nam salmıştır. Gücüne güvenen Gümbür Ömer’e Yunus Dede:

“- Gücün önemini reddedemeyiz fakat bu güç Allah’ın gücüne gidecek şekilde kullanılmamalı. Nemrut da güçlüydü ama bir sivrisineğe yenildi. Hicret sırasında Peygamber Efendimizi takip edenler de güçlüydü ama bir örümceğin ağına takılıp kaldılar.” (Yazgan, 2017a, s. 19).

Hikâyenin sonunda Gümbür Ömer Yunus Dede’nin sözlerine kızıp öfkeyle dışarı yürüdüğünde bir çocuğun elinden düşen muz kabuğuna basarak düşer. Hastanede saatlerce baygın yatan Ömer hatasını anlar ve şöyle mırıldanır:

“- Güç, güzel güzel olmasına da Allah’ın gücüne gidecek işler yapmamalı.” (Yazgan, 2017a, s. 20).

Yazar bu hikâyede dini değerleri ahlaki değerlerin aktarımını destekleyici yönde kullanarak vermiştir. Nasihatçi bir üsluptan yana olmayan Yazgan, kullandığı karakterler ve kurgular yoluyla vermek istediği mesajları çocuğun hem ahlaki hem de dini gelişim özelliklerini göz ardı etmeden başarılı bir şekilde çocuğa ulaştırabilmiştir. Hikâye, okuruna insanın ne kadar güçlü olursa olsun Yaratan karşısında aciz ve zayıf kaldığını bu nedenle de kendini herhangi bir özelliğinden ötürü böbürlenerek beğenmenin yanlış bir davranış biçimi olduğunu anlatmak istemiştir. Aynı zamanda eğitimci olan yazar örtük anlamda ise alçakgönüllülüğü, henüz çocukluk döneminde olan okurunun bu dönemde önemli ölçüde şekillenen ahlaki kişiliğinin inşasında temel bir değer olarak var etmeyi amaçlamıştır.

Yazgan’ın alçakgönüllülük değerini tabiatın diliyle işlediği bir şiiri şöyledir:

“Kavak
Gören hayran olur bana
Gökyüzüne değer başım.
Ama alçakgönüllüyüm,
Bütün kuşlar arkadaşım.

*Bulmak kolay adresimi
Adım uzun boylu kavak
Sakın çekinmeyin dostlar,
Dalım kalbim kadar sıcak.”* (Yazgan, 2017b, s. 63).

Görüldüğü gibi Yazgan’ın şiirlerinde de masal tadı vardır. Dolayısıyla bu şiir, okuyan çocuk için hikâye ve masallarındaki kadar etki oluşturabilecektir. Bu şiirdeki mesaj bir kavak ağacının dilinden verilmiştir. Boyu uzun olsa da gönlünün alçak olduğunu, üstün bir özelliğinden ötürü kimseyi küçümsemediğini, kalbini kibrin değil sevginin sardığını dile getiren kavak ile yazar, çocuğa alçakgönüllü olmanın insani bir değer olduğunu benimsetmeye çalışmıştır.

Sabırlı olma ve kararlılık.

Gözlük Takan Yıldızlar adlı masal kitabının “Sabır Sularında” isimli parçasında demirci ustasını takip eden çırak, işi bir türlü iyi kavrayamayınca ümitsizliğe düşer. Bir süre sonra usta çırağına artık şu su leğeni senin ustan diyerek ona dikkat etmesini söyler. Bir süre çatıdan damlayan suyun nerden kaynaklandığını bulamayan çırak ustasına hırçın adımlarla giderek anlamadığını söylese de ustası devam etmesini ister. Yeniden başlar sesi dinlemeye:

“- Şıp, şıp, şıp...

Şıp sesleri uzayıp gidiyormuş zaman gibi.

- Ne başı ne sonu var, demiş çırak neden sonra. Ancak şıp şıp diye damlayıp duruyor.” (Yazgan, 20181, s. 34).

Çırak bakmaya devam eder. Ve nihayet bulur, öyle ki fal taşı gibi açılan gözlerini, damlaların oyduğu mermerden ayıramaz.

Bu masal ile yazar sabır olmadan yapılan işten olumlu bir netice alınamayacağını, ancak kararlılıkla ve sebatla başarı elde edilebileceğini çocuğa kavratmak istemiştir. Bunu muhatabı gibi çocuk olan bir karakter seçerek yapmıştır. Bu masalda ustanın öğretme aşamasında, çırağın ise öğrenme aşamasında sabır gösterdiği dikkat çekmektedir. Böyle bir masalı okuyan okul çağındaki çocuğun hem derslerinde hem de yaptığı herhangi bir işte zorluk çekse dahi yılmadan öğrenme ve muvaffak olma yolunda sabır ve kararlılık gösterebilmesi hedeflenmiştir.

Yeşil Canlar serisinin “Sabır Meyvesi” masalında da yine tema sabırdır. Annesiyle birlikte orman içinde yaşayan yavru bir zeytin ağacının meyve verme merhalelerindeki sabrı konu edilmiştir. Yanındaki otlar çabucak büyüüp Yavru Zeytin’in boyunu geçince otlar gururlanıp Zeytincik’e yukardan bakıp övünürlerken, Zeytincik kara kara düşünür ve iç

geçirir. Bu esnada yorgun argın uçan bir serçe otların üzerine bırakınca kendini otlar kırılıp, kabukları sıyrılır. Ne olduğunu anlayamayan serçe hemen Zeytincik'in dalına konar. Zeytincik kendisiyle alay eden otların durumunu görünce sabrının meyvelerini daha çok merak eder. Aradan aylar geçer ve Zeytincik'in dallarını yeşil, yuvarlak meyveler süsler. İşçi kadınlar gelip:

“- Kara kara derilirler

Dallarından ayrılırlar

Bizler ile sabah-akşam

Soframıza kurulurlar, diye neşeyle bir yandan türküler söylemiş, bir yandan da zeytinleri toplamışlar. Zeytincik sabır meyvelerinin toplanmasından ve insanlara faydalı olmaktan mutluluk duymuş.” (Yazgan, 2012e, ss. 10-11).

Bu masalda da benzer mesajlar yer almıştır. Sabrın meyvesini yiyebilmek için olumsuz durumların karşısında pes etmeden durup devam etmek gerektiği belirtilirken öte yandan çocuğun güçlü bir karakter oluşturmaya yardımcı olunmaktadır. Örtük olarak ise yazar çocuğa alay edenlerin gülünç sonunu betimlerken, gerçek hayatta da çocuğun azmini kırmak yahut üstün özelliklerine hasetle bakıp motivasyonunu düşürmeye çalışan kötü niyetli insanlar karşısında vakur bir duruş sergileyebilmesi noktasında gerekli kodları masal içinde vermektedir. Yine burada doğanın insana olan faydasına değinilerek çocuğun tabiata karşı sevgiyle yaklaşmasına aracı olunmaktadır.

Misafirperverlik.

Nasıl Oruç Tutulur? kitabının “Kestane Kebap” bölümünde Hacivat ile Karagöz arasında geçen konuşmadan bir pasaj şöyledir:

“- Hacivat'ım beni iftara davet etsen... Hem kebab yesek hem sevap kazansak ne olur?

- Karagöz'üm elbette sana kebab yedirince ben sevap kazanırım. Hadi bunu anladık. Peki, sen niçin sevap kazanıyorsun?

- Bunu bilmeyecek ne var Hacivat'ım? Ben de senin iyilik yapmana sebep olduğum için sevap kazanırım.

- Vay köftehor vay! Nasıl da işini biliyorsun...” (Yazgan, 2015f, ss. 5-7).

Yazar burada insanların ilişkilerinde önemli bir yere sahip olan; aradaki muhabbeti, samimiyeti ve dostluğu pekiştiren ve toplum olarak da atalarımızdan bize kadar gelen bir

değer olan misafire hürmetin aynı zamanda Allah'ın da hoşnut olacağı ve sevapla mükâfatlandıracağı bir davranış olduğunu anlatmaktadır.

Olimpiyat Ormanı kitabındaki “Üç Gönülde Üç Aslan” masalında üç kardeş ile evlerinin kapısını çalan bir ihtiyar arasında geçen şu konuşma bu hususta dikkat çekmektedir:

“- *Selamünaleyküm kardeşler! Tanrı misafiri kabul eder misiniz?*

-*Ve aleykümselam. Buyur dede. Allah ne veriyse bölüşürüz...*

Karnını doyuran nur yüzlü ihtiyar kulübeden ayrılırken:

-*Allah sizden razı olsun. Allah ne muradınız varsa versin, demiş.*” (Yazgan, 2018m, s. 67).

Burada ise misafir kabul etmenin ve misafire ikramda bulunmanın bir adab-ı muaşeret kuralı olduğu hatırlatılmıştır.

Kalbini Kaybeden Adam kitabında yer alan “Yürekler Soğumasın” hikâyesinde de misafire hürmet adabının nasıl olmasına gerektiğine dair örtük iletilere rastlanmaktadır. Büyüklerin elini öpmek gibi hem kültürümüze özgü hem de toplumumuzun değer verdiği uygulamalar da yer almaktadır. Böylece Yazgan'ın ne yazık ki el öpme gibi adetlerin unutulduğu bu çağımızda hem saygıdan hem görgüden gelen bu davranışı geleceğin büyüğü olan çocukla birlikte gelecek nesillere aktarma ve onlarla yaşatma amacı güttüğü anlaşılmaktadır.

“*Yeğenim Şüheda Yunus Dede'nin geldiğini haber veriyor. Kalkıp gidiyorum. Yine yanık bir ses, yine Kur'an-ı Kerim karşılıyor beni. Biraz sonra okumasını bitiriyor. Her zamanki gibi elini öpüyorum.*

- *Hoş gelmişsin Yunus Dede.*

- *Hoş bulduk yeğenim. Sen bize dost yadigârısın.*

- *Allah razı olsun Yunus Dede. Siz de bize baba yadigârısınız. Babam rahmetli olalı on beş sene oldu, hala bizi unutmadınız.*” (Yazgan, 2017a, s. 52).

Bu pasajda ayrıca yıllar önce vefat etmiş olan dostunun çocuklarını ziyarete gidip onlarla ilgilenen Yunus Dede karakteriyle vefalı ve duyarlı olma mesajı da verilmiştir.

Fedakârlık.

Kuşların Masalı kitabında “Sütten Sevgi Merdiveni” bölümünde belirgin olarak sevgi ve fedakârlık değerleri işlenmiştir. Olay, koyun ve kuzularını çok seven Çoban Salih'in bir gün koyunlarıyla beraber yine kırlardayken bir kurbağanın kuyudan gelen yardım çağrısı

üzerine gelişir. Çoban Salih ve koyunlar hemen kuyunun başına koşarlar. Çoban Salih, önce kuşağını çıkarıp uzatır aşağıya, sonra kovayı sallandırır fakat kurbağa sıçrarsa da giremez kovaya. Kurbağaysa çılgık çılgığa yardım ister. Çoban Salih ne yapacağını şaşırarak kara kara düşünürken, koyunlardan biri: “*Kuyuyu suyla doldursak kurbağayı kurtarabiliriz.*” dese de o kadar suyu bulamazlar. Bu arada bir kuzu meleyerek: “*Süt merdiveni kuralım, o zaman kurbağacık kovaya ulaşır.*” der. Çok üzüntülü oldukları halde herkes güler bu fikre. Çoban Salih, kucağına alıp onu sevdikten sonra:

“- *Söyle bakalım kınalı kuzum kuyuya süt merdivenini nasıl kuracağız,* diye sorar:

-*Biz kuzular içeceğimiz süttten vazgeçeriz. Annelerimiz ve siz de razı olursanız sütleri kuyuya sağıyarız, yükselen sütün üzerine çıkan kardeş kurbağa kurtulur.*” (Yazgan, 2015e, ss. 63-64) diyen kuzunun görüşü herkesin hoşuna gider. Sütler sağılır. Kovanın boyuna ulaşınca Çoban Salih, kovanın altına birkaç delik açarak, içine büyük bir taş koyup bırakır kuyuya. Altı delik olduğu için içi sütle dolan kova dibe doğru iner. Sütün üzerinde yüzen kurbağa da rahatlıkla sıçrar kovanın içine. Zor da olsa kurbağa kurtulur. Bunu gören meleklerin ettiği duayla kuyu öyle güzel bir kuyu olur ki içenlerin hem susuzluğu gider hem de doyarlar. Koyunların yaptığı iyiliği unutmayan kurbağalarsa çevrede bir kurt görünce hemen Çoban Salih’e haber verir, Çoban Salih ve onun koyunlarına, kuzucuklarına zarar gelmeden hepsinin mutlu bir hayat sürmelerine vesile olurlar.

Bu masalda yazar çocuğa sorunların sevgi ve fedakârlıkla çözülebileceği mesajını vermekle birlikte çevreye karşı duyarlı olunup yardım eli uzatmanın iyi insanlara ait bir özellik olduğunu da vurgulamaktadır. Masaldaki tüm karakterler iyimser ve yardımseverdir. Hiç tanımadıkları halde yardım isteyen ve gerçekten zor durumda kalmış bir kurbağa için kendi haklarından vazgeçerek fedakâr bir tavır sergilemişlerdir.

Bunu okuyan çocuk gerçek hayatta muhakkak ki tanışın ya da tanımasın ayırım gözetmeksizin her insana hatta her canlıya yardım eli uzatmaktan çekinmeyecektir. Böylece bencillik duygusundan da uzak kalacak olan çocuğun kavram evrenine bir sözcük daha ilave edilmiş, duygu dünyasına da kendisi büyüdükçe yeşerecek bir duygunun, fedakârlığın tohumları atılmış olacaktır.

Ümitvar olma.

“Çam Kozalağı” masalında Yazgan, mekân olarak doğayı seçmiştir. Bu masaldaki kahraman bir fırtınanın etkisiyle dalından düşen küçük bir çam kozalağıdır. Yere düşen kozalak dalındaki güneş gördüğü günleri özlese de ümitle güzel günleri bekler ve küçük kozalak nihayetinde bir çam ağacı olur. Sonrasında okullardaki öğrencilere sıra yapılmak

üzere kesilen çam ağacının serüveni anlatılır. Tekrar ümitli bekleyiş konu edilerek çam kozalağının okulda cıvıl cıvıl öğrenci sesleriyle hayatına mutlu bir şekilde devam etmesiyle masal sonlandırılır. İnsan hayatının inişli çıkışlı bir yolculuk olduğunu, her şeye rağmen ümitsizliğe düşmeden sabırla ve umutla yaşama devam etmek gerektiği mesajı çocuklara başarılı bir şekilde verilmiştir. Bu masalda her durumda şükretmek, Allah’a yalvarmak, dua etmek gibi dini iletiler de bulunmakla birlikte çocuklara kazandırılmak istenen bir başka değer de emeğe saygı olduğu tespit edilmiştir. Okul sıralarına çocuklarla buluşuncaya kadar verilen emek; bir ağacın kat ettiği yolun, geçtiği aşamaların duygusal bir şekilde tasviri yapılarak dile getirilmiştir. Böylece çocukta inşa edilmek istenen başka bir duygunun da kendisinden faydalandığımız tabiata karşı sevgi olduğu anlaşılmaktadır.

“...Kısa zamanda fidan oldum. Rüzgâr yeşil yapraklarımı okşamaya, kuşlar ziyaretime gelmeye başladılar. Aylar ayları izledi ve ben de koca bir çam ağacı oldum. Hayat yine güzelleşmişti. Allah’a şükrediyordum. Bir sabah şimdiye kadar hiç görmediğimiz insanlar geldi ormana. Kırmızı boyalarla işaret koydular gövdelerimize. Bizler daha ne olduğunu anlayamadan bir gün sonra hepimizi kestiler. Arabalara doldurup bir fabrikaya götürdüler. Dünya başımıza yıkılmıştı yine. “Çıkmadık candan ümit kesilmez”, diye kendimizi teselli ediyorduk. Günlerce hepimizi santim santim ölçtüler, birer birer biçtiler. Bir gün iki katlı bir binaya götürüp dizdiler bizi. Ne olduğunu anlayamamıştık ama yeni bir hayata başladığımızı hissetmiştik. Dışarıdan cıvıl cıvıl sesler geliyordu. Biraz sonra da ayak sesleri ve konuşmalar duyduk. Odalar şenlenmiş, sınıflar canlanmıştı. Çocuklar hiç duymadığımız şarkılar söylüyorlardı. Çocuklar güzel, şarkılar güzeldi. Allah’a bir daha şükrettik bu güzellikler için...” (Yazgan, 2012d, ss. 7-11).

İlme ve bilgiye önem verme.

Kendi hâlinde esnaf olan Ahmet Efendi, çalışıp didinerek biraz para biriktirdi mi yeteri kadarını harcar geriye kalanıyla mal mülk alırdı. Bütün yaşamı evi ile işi arasındaydı ta ki Yunus Dede ile tanışana kadar. Bir gün dükkânına gelen Yunus Dede, Ahmet Efendi ile biraz sohbet ettikten sonra: *“ Ticareti iyi yapıyorsun ama okumayla aran nasıl? Malı sahibi korur, bilgi ise sahibini. Malı daha iyi koruyabilmesi için bir insanın okuması gerekir.”* (Yazgan, 2018k, s. 11) der. Bu konuşmadan sonra bir de kitap verir okuması için ve sonraki ziyaretlerinde birer kitap daha derken Ahmet Efendi’nin bütün dünyası kitaplar olur. Evi, işyeri kitapla dolar taşar. Öyle ki adı artık Kitap Ahmet olur. Bir gün hastalanan Ahmet Efendi üç oğluna eski bir kitabı okurken hazinenin şifresine rastladığını ve şifreyi dolaplardaki kitaplara harf harf sakladığını söyleyerek şifreyi çözmelerini ister. Üç kardeş şifreyi çözmek için Yunus Dede’den yardım isterler. Yunus Dede tüm kitapları bölüştürüp

okudukları takdirde şifreyi bulabileceklerini söyler. Kitabın sonunda okudukları kitaplar sayesinde oğullarının büyüğü tıp alanında, ortancası mimaride, küçüğü ise ekonomi alanında uzmanlaşır. Kitapta ortaya çıkan şifre ise: “*Bilgi en büyük hazinedir*”, cümlesi olur.

Hikâyede çok sayıda değer bulunmaktadır. En açık ifade edilen ise bilginin ve okumanın en büyük değer, en büyük hazine olduğudur. Fakat bu hazineye sahip olabilmek için çalışmak ve azmetmek gerekmektedir.

“*Başarının ve hazinelerin efendisi olmak için, azmin ve çalışmanın kölesi olmak gerekir.*” (Yazgan, 2018k, s. 18).

Toplulun değer evreninde de okuma ve bilginin mühim bir yere sahip olduğu, bilge kişilerin daha fazla değer gördüğüne ilişkin mesajlar verilmektedir. Bu hikâyeyi okuyan çocuğun okumaya özen göstererek kendini bu yönde geliştirmesi hedeflenmiştir. Bunun dışında Yunus Dede’nin arkadaşı yaşarken onu ziyaret etmesi dostluk ve arkadaşlığın nasıl olması gerektiğine, vefatından sonra bile çocuklarını ziyaret ederek onlarla ilgilenmesi dostluğun vefadan ayrı düşünölemeyeceğine vurgu yapılmıştır. Yazar insan ilişkilerinde yeri çok kıymetli olan dostluğu başarılı bir biçimde işlemiş çocukta karakter oluşumu sürecine bu kavram ve anlamlarla katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Ayrıca hediyeleşmenin de insanlar arasında arkadaşlığı, sevgi ve samimiyeti pekiştirdiği yönünde örtük mesajlara da yer vermiştir.

Yazgan’ın çocukları okumaya teşvik eden, bilginin önemine dair mesajları manzum eserlerinin dizelerinde de görölebilmektedir.

“*Kitabı Sevince
Kitaplarım olunca
Her engeli aşırıyordum
Onun için arabayla
Hep yanımda taşıyıyordum
Öğretmenim dedi ki:
-Kitabı sevmek iyi de
Sen bırak bu telaşı
Ondaki bilgileri
Öğren, aklında taşı.*” (Yazgan, 2019d, s. 44).

“*Haydi Çocuklar
Sıra sıra girelim
Başarıya erelim*

*Okul bahçesindeki
Bilgileri derelim
Haydi çocuklar
Haydi okula
Bırakın kendinizi
İşte bilgi denizi
Kucak açmış, sevgiyle
Öğretmen bekler bizi
Haydi çocuklar
Haydi, okula.” (Yazgan, 2019c, s.24).*

*“Güzel Kitaplarım
Bilgi denizi gibi
Güzel kitaplarım var.
Kutup yıldızı gibi
Güzel kitaplarım var.
Okursa insanoğlu
Öğrenir doğru yolu
İçi hazine dolu
Güzel kitaplarım var.
Tarihimi anlatan
Yarına ışık tutan
Ruhumu aydınlatan
Güzel kitaplarım var.” (Yazgan, 2016a, s. 24).*

Temiz olma.

Doğum Günün Kutlu Olsun kitabında pencereden yağmuru izleyen Ceren’in camlarla yaptığı sohbetten bir pasaj şöyledir:

- “- Ceren Hanım geçirdiğin keyifli zamanların hürmetine bizi bir silsen.*
- Niye silecekmişim, diye omzumu silkiyorum.*
- Ama annen her yağmur sonrası bizleri siliyor. Pırıl pırıl olunca çok mutlu oluyoruz.*
- Bana ne! Benim daha yapacak ödevlerim var. Şimdi yatıp sabah erken kalkmalıyım.*
- Cerenciğim eğer bizi silersen annene yardım etmiş olursun. Bu bir...*
- İkincisi neymiş çokbilmiş?*

- İkincisi ödevini yapmak istemen güzel ama bizi silip temizlemen de bir ödev sayılmaz mı? Biz görevimizi yapmasak yanlış olmaz mı? Yani seni soğuktan ve yağmurdan korumasak...

- Yok yok bunlarla baş edilmez arkadaş!

Hemen elime bir bez alıp camları silmeye başlıyorum. Cam kardeşlerin keyfi yerine gelmiş olacak ki bir şarkıya başlıyorlar:

-Temizlenmek ne güzel,

Eline sağlık Ceren

Elbette hayran olur,

Bizleri temiz gören.” (Yazgan, 2018h, ss. 45-47).

Yazgan parçada temizliğin hem güzel hem de insan olmanın gerektirdiği bir görev olduğunu çocuğa eğlenceli bir üslupla benimsetmeye çalışmaktadır. Burada dikkat çeken husus çocukta; insanın sadece bedenini, kıyafetini değil bulunduğu her ortamı da temiz tutmakla sorumlu olduğu bilincinin oluşturulmasıdır.

Neşeli Orman Hikâyeleri dizisindeki “Akıllı Tavşan” masalında, tavşanın şarkısıyla uykusundan uyanıp sinirlenen ve tavşanı cezalandırmak isteyen ayının temizlik serüveni anlatılır. Tavşana ders vermek için yanına yaklaşan ayının kokusundan rahatsız olan tavşan ona önce banyo yapmayı öğretir. Sonra diş temizliğini ve tırnaklarını kesmeyi de...

“Ayı hemen suya girdi. Tavşan da ona büyük bir sabun verdi. Banyo işi bitince ayı sevinçle nehirden çıktı.” (Yazgan & Mirhun, 2016a, ss. 6-7)

“- Şu diş fırçasını ve diş macununu al, dişlerini fırçala. Günde en az iki kez dişlerini fırçalamalısın.” (Yazgan & Mirhun, 2016a, s. 8).

“Tavşan ona bir tırnak makası verdi. Ayı çok mutluydu hayatı çok değişmişti. Hemen tırnaklarını kesmeye başladı. Tavşan:

- Tırnak makası sana hediyem olsun.” dedi.” (Yazgan & Mirhun, 2016a, s. 11).

Bu masalda ise yazar daha çok beden temizliğine dair mesajlar vermiştir. İnsan ilişkilerinde önemli rol oynayan temizlik unsuru çoğu zaman bunun eksikliğinden kaynaklanan sorunlara da yol açabilmektedir. Özellikle de çocukluk döneminde yeterli düzeye ulaşmayan temizlik anlayışının geliştirilmesi ve henüz temizlik alışkanlığı kazanma noktasında hassasiyetle ilerlemesi gereken çocuğun, okuduğu bu masal ile hem kendi sağlığı

hem de çevresinde iletişim kurduğu insanlar açısından kişisel bakım ve temizliğine daha çok dikkat etmesi amaçlanmıştır.

Hakkını Arama / Özgürlük.

Gözlük Takan Yıldızlar kitabında yer alan “Kahraman Karıncalar” isimli masalda dürüst ve yiğit aslanın yönettiği ormandaki tüm hayvanlar mutlu yaşarken Zorba Yılan bu mutluluğu gördüğü hayvana saldırarak bozar. Bu durum hem hayvanların hem de aslanın iyice canını sıkarak ve dürüst aslan ya yaptığı kötülükleri ya da ormanı terk etmesi için yılanı tilkiyi elçi olarak gönderir. Yılan bunu kabul etmediği gibi isterse aslanın ormanı terk edebileceğini salık verir. Problemin iyilikle çözülemeyeceğini anlayan aslan bu defa da kozlarını paylaşabileceklerine dair haber gönderir. Böylece kaybeden ormanı terk edecektir. Herkesin nefesini tutarak izlediği karşılaşmada Zorba Yılan yaralansa da aslanı ısırıp kaçar. Filin ilk yardımı yaptığı kral kurtulur fakat Zorba Yılan ya daha da zalimleşirse diye herkesi bir telaş sarar. Zarif Zürafa karıncaların yarayı ısırmalarıyla yaranın büyüyüp yılanın öleceğini aktarır. Karıncalar bu fikirle hep birlikte yılanın yuvasına doğru hareket ederler. Karıncaları gören yılan ormanı terk etmeyi kabul eder.

“- Arkadaşlar kaygı edecek bir durum yok. Zorba Yılan ormanı terk ediyor.

Karıncaların başkanının bu sözü karşısında bütün hayvanlar hep bir ağızdan karınca ordusu çok yaşa diyerek onları alkışlar. İyilik güneşi böylece ormanda yeniden doğar.” (Yazgan, 20181, ss. 62-63).

Bu masaldaki izlek kötülerin, çevresine bilerek zarar verenlerin o ortamda istenmediğidir. Kötülük yapan zorba birinin karşısında hakkını arama, özgürlüğü için mücadele etmenin önemine vurgu yapılmıştır. Birlikte karar alıp yine beraberce harekete geçmenin daha sağlıklı ve olumlu sonuç getirdiği, çocuğa haksızlıklar karşısında boyun eğmeyip hakkını aramanın ve özgürlük için çabalamanın önemli birer değer olduğu anlatılmıştır.

Masal Denizi kitabının “Misafir Dinozor” masalında benzer iletilere rastlanmaktadır. Ormana yolunu kaybedip gelen dinozoru orman halkı merhametle karşılar ve elbirliğiyle çalışarak üç gün boyunca dinozorun karnını doyururlar. Herkes yemek yetiştirebilmek için kendi işini gücünü yapamaz olur. Üç günün sonunda kral Mavi Yele’nin: “*Misafirlik üç gündür, ondan sonra herkes kendi işini görür.*” (Yazgan, 2016b, s. 23) haberini ulaştırması için gönderdiği Kara Pençe’yi kuyruğuyla yere fırlatan dinozor misafirliğin bittiğini bundan sonra kim yemeğini getirmese sonunun Kara Pençe gibi olacağını söyleyerek emirler

yağdırır. Orman halkı bundan sonra dinozordan kurtulmak için onu daha iyi besleyip yerinden kıpırdayamayacak hale getirip etrafında:

“- Şişko mişko dinozor

Gayrı sana hayat zor

Canın yemek isterse

Biraz çalış, kendini yor, diye şarkı söylerler.” (Yazgan, 2016b, s. 26).

Sinirlenen dinozor kuyruğunu bile kıpırdatamayıp etrafına ateş püskürtür. Bütün hayvanlar kaçar, kendisi de zar zor, büyüyen alevlerin içerisinde kaçıp uzaklara gider. Yağan yağmur ateşi söndürür. Orman halkı artık mutludur.

Özgürlük mutluluktur, mesajını burada da veren yazarı ayrıca kaba kuvvetin, tehdidin, tembelliğin, kendi sorumluluğunu başkalarına yüklemenin de etik davranışlar olmadığı noktasında çocuğu bilinçlendirmek istemiştir. Misafire ikramda bulunmanın güzelliği fakat misafirliğin de çevresindekileri bıktıracak kadar uzun olmaması gerektiğini belirterek misafirlik adabına ilişkin kurallara da örtük olarak vurgu yapmıştır. Masaldan çıkarılan bir sonuç da çocuğun gerçek hayatta yaşayabileceği, masaldakine benzer sorunlara karşı nasıl bir tutum geliştireceği, nasıl bir çözüm yolu izleyeceği ve bunu yaparken kuracağı iletişimin önemidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Yazgan hem eğitimci hem şair hem de masal ve hikâye yazarıdır. Kalem aldığı bilhassa çocuk yapıtlarıyla çocuk edebiyatında adından söz ettirmeyi başarmıştır. Hikâye, masal ve şiirlerinden bazıları Türkçe ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında da yer almıştır. Yazar halen eser vermeye devam etmektedir.

Bu araştırmada Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı şiir, masal ve hikâyelerde işlenen dini ve ahlaki değerler tetkik edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda toplam 59 çocuk yapıtı içerik analizi tekniği ile incelenmiş, içerdiği dini ve ahlaki değerler tespit edilmiştir. Bu eserler çocuklara yönelik olduğundan çocukluk dönemi dini ve ahlaki gelişim hakkında bilgi verilerek dini ve ahlaki değerlerin evrelere göre oluşum biçimlerinden söz edilmiştir. Ardından edebi eserlerin çocuklara değer aktarımındaki rolü üzerinde durulmuştur. Araştırmanın bulgular bölümünde ise eserlerdeki kurguya ve temaya göre başlıklandırılan değerler tasnif edilerek her başlık altında, incelenen eserlerdeki dini ve ahlaki değerlerin tespiti ve değerlendirmesi yazarın kendi görüşleri de ilave edilerek yapılmıştır.

İncelenen eserlerin içerik çözümlemesinden elde edilen veriler neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Yapıtların tamamında dini motifli içeriklere rastlanmıştır. Genel olarak Allah inancı, peygamber inancı, melek, ahiret inancı, ölüm, cennet, dua, şükür, kadere iman, namaz, zekât ve sadakanın üzerinde durulan konular olduğu anlaşılmıştır. Ramazan, oruç, sahur, iftar, seccade, şadırvan, mihrap, mahfil, vaaz, hoca, imam, müezzin, farz, hutbe, Kur'an, Fatiha, besmele ezan, abdest gibi bazı dini kavramlar da cümle içinde bazen örtük bazen de açık olarak kullanılmıştır.
- Yazgan'ın eserlerindeki dini değerlerin İslamiyet'in salık verdiği değerler olduğu görülmüştür. Ancak diğer din ve inançlara karşı herhangi bir olumsuz eleştiriye rastlanmamıştır. Yazgan bunun bir tenkit olacağını fakat kendisinin böyle bir karakter ve gaye taşımadığını, Yunus Emre felsefesiyle hareket ettiğini "*Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için...*" sözleriyle ifade etmiştir.
- Yazgan'ın eserlerinde Allah inancı, Kur'an'daki Allah tasavvuru ile de örtüşür mahiyettedir. O tek olmakla birlikte kendisine güvenilen, sığınılan, her şeyin yaratıcısı ve

kaynağı, yarattıklarına karşı affedici ve çokça merhametli olan, onları rızıklandıran, kendisine muhtaç olunan fakat kendisinin hiçbir şeye muhtaç olmadığı, kudreti her şeye yeten yegâne güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Peygamber inancıyla ilgili olarak ise uyarıcı, müjdeleyici, güzel ahlakın tamamlayıcısı ve insanlara örnekliği vasıflarıyla sünnet- hadis, şefaathat, salavat gibi bazı kavramların yer aldığı belirlenmiştir. Melekler ise iyiliğin ve güzelliğin sembolü olarak betimlenmiş, onların iyi insanların yanında olup dua ettiklerine dair örnekler sunulmuştur. Ahiret inancı hususu ölümün, hayatın gerçeklerinden olduğu ve ahiretin iyi insanlar için dünyadan çok daha güzel bir yer olup ölen insanların cennette Allah'ın misafiri olarak ağırlanacakları dile getirilmiş ve dolayısıyla ölüm gerçeğı çocuk bakışıyla, çocuğun anlayış düzeyine uygun biçimde işlenmiştir. Dua insanın Allah ile kuracağı iletişimin en güzel biçimi olarak verilmiş, şükürün ise Allah'ın verdiği nimetlere karşı kulun teşekkürü olup yaratıcısını unutanların karşılaşabileceğı olumsuz durumlar örneklendirilmiştir.

- Eserlerin hemen hepsinde doğrudan veya dolaylı olarak ahlaki değerlere yer verildiğı görölmüştür. Bu eserlerde tespit edilen ahlaki değerler oldukça çeşitlidir. Bazen tema ve kurgu tamamen verilmek istenen ahlaki değere ayrılmışken bazen de metnin bütününe farklı ahlaki değerlerin örtük olarak yerleştirildiğı anlaşılmıştır. Doğruluk, adalet, hoşgörü, yardımseverlik, çalışkanlık, sabır, tevazu, duyarlılık, empati, merhamet, affedicilik, iyilik etme, ümitvar olma bunlardan bazılarıdır. Saptanan ahlaki değerler incelendiğinde bunların tüm dünya insanları için geçerli olan evrensel ahlaki değerler olduğu görölmektedir. Yapıtlarda olumlu ahlaki özelliklerin teşviki söz konusuyken olumsuz olanların ise yerilerek eleştirisinin yapıldığı tespit edilmiştir.
- Yapıtlardaki karakterler mesajın okura ulaşmasında önemli bir araçtır. Yazgan'ın çocuk yapıtlarındaki kahramanlar bazen gerçek hayattaki insanlar arasından seçilmiş çoğı zaman da doğa ve hayvanlar karakter olarak karşımıza çıkmıştır. Böylelikle değerlere ilişkin mesajlar kahramanlar üzerinden verilerek çocukta hem insana hem tabiata hem de hayvanlara karşı sevgi uyandırılırken bu mesajların çocuk okura sağlıklı ve etkili bir biçimde ulaşması için çocuğun gelişim özelliklerinin de dikkate alınarak sunulduğu görölmüştür. Yazar hayatta karşılaşılabilir sorun ve zorluklara karşı çocuğı hazırlarken eserlerinde, çoğunlukla analitik düşünen, çalışan, okuyan, araştıran kahramanları aracılığıyla çocuk okuyucusuna güçlüklerle mücadele etmenin yollarını da öğretmiştir. Böylelikle çocuğun benzer olaylarla karşılaşması ihtimalinde sadece kendisinin bu durum içerisinde kaldığını düşünmeden ve endişeye kapılmadan doğru davranışı sergileyebilmesi veya kendisini başkasını yerine koyarak empati kurabilmesi, bencillikten uzak diğerkâm bir anlayış ve davranış biçimini benimseyip bu çerçevede onun sorumluluk bilincinin de

geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yazgan'ın yapıtlarındaki karakterler bu yönden incelendiğinde sürekli olumlu karakterler işlenmemiş, bazen de olumsuz karakterler üzerinden olumlu mesajlar verme yoluna gidildiği görülmüştür. Gerçek yaşamda karşılaşılacak birçok farklı karakterin işlenmiş olmasıyla çocuğun da farklı insan ve karakterleri tanıyıp çevresiyle iletişim becerisinin bu noktada geliştirilmesine yönelik çaba gösterildiği anlaşılmıştır.

- Yazgan şiir, masal ve hikâyelerinde işlediği değerleri toplumdaki problemlerden yola çıkarak belirlediğini dolayısıyla eserlerinin gerçek hayattan kesitler de içerdiğini ifade etmiştir. Eserlerin bütününden anlaşıldığı üzere Yazgan değerlerin çocuğa kazandırılmasında sevgi temelli bir yol izlemiştir. Özellikle dini değerlerin verilmesinde çocukların korkutulmasının onların duygu dünyaları açısından çok yanlış ve sakıncalı olacağını söyleyen Yazgan, bilhassa ebeveynlerin ve eğitimcilerin bu noktada daha dikkatli davranmaları gerektiğini belirtmiştir. Yazgan'ın eserlerinde kendisinin de bu hususa dikkat ettiği örneğin, cehennem kavramına ve betimlemelerine hiç yer vermediği tespit edilmiştir.
- Yazgan kullandığı kelimeleri de farklı yaş gruplarına göre titizlikle seçmiştir. Dini unsurların işlenişinin çocuğun kavrama düzeyine uygun kelimeler ve kurgular üzerinden yapıldığı görülmüştür. Yazgan vermek istediği mesajı kahramanları aracılığıyla sanatsal bir şekilde vermeyi başarmış ve bu yolla eserlerindeki değerleri öğretici bir üslupla değil kurgunun içerisine gizleyerek çocuğa ulaştırmayı yeğlemiştir. Bu durum ise değerlerin anlaşılabilirliğini, çocuktaki etki ve kalıcılığını güçlendirme amacıyla yapıldığını göstermektedir. Buradan hareketle Yazgan'ın eserlerinde, değerlerin çocuğa aktarımında onun gelişim özelliklerinin de gözetildiği söylenebilir.
- *Güler Yüzle Tatlı Söz Hacivat'la Karagöz* serisinde, klasik Hacivat ve Karagöz tiplerini güncel ihtiyaçlar ve problemler dengesi gözetilerek yeniden yorumlanmıştır. Bu yapılırken Hacivat'la Karagöz'ün genel karakteristik özelliği olan güldürü unsuru göz ardı edilmemiştir. Bu yeni uyarlama eğreti ve yapmacık durmamıştır. Bilakis daha eğlenceli ve eğitici bir anlatımın hâkim olduğu gözlenmiştir. Misafirperverlik, yardımseverlik, hayvan sevgisi, farklılıklara saygı, Ramazan ve oruç gibi konuların işlendiği eserlerin bu yönü çocukta değer kavramının ve anlamının oluşmasını kolaylaştırmakta, dönemi itibarıyla devinimden, enerjiden, maceradan ve eğlenceden hoşlanan çocuğa verilmek istenen mesajın daha etkili ulaşmasını sağlamaktadır. Yeniden yorumlanan bir masal da *Paten Giyen Kaplumbağa* kitabında yer alan tavşan ve kaplumbağanın yarısıdır. Yazgan bu güncel uyarlamayı da başarılı bir şekilde gerçekleştirerek trafik kurallarına uymanın gerekliliğini işlemiştir.

- Şiirlerini etkileyici bir üslupla yazan başarılı sanatçının masal ve öykülerinde kurgu ve konuya göre yer yer yine şiirlerine rastlanmıştır. Yazgan çocuğa şiiri sevdirmek amacıyla hikâye ve masallarının arasına özellikle şiirler ilave ettiğini belirtmiştir. Öte yandan Yazgan'ın yerinde kullandığı şiirlerle vermek istediği mesajı pekiştirmeyi de amaçladığı anlaşılmaktadır.
- Yazgan'ın şiir masal ve hikâyelerinde dikkat çeken bir husus da şudur ki dünyanın bir tarafında açlık, yoksulluk ve savaş ile mücadele sürerken diğer tarafında refah içinde yaşamının mümkün olmadığı vurgulanarak evrensel bir mesaj verilmiş olmasıdır. Dünya üzerinde yaşayan her canlının huzuru için her ferdin sorumluluk taşıdığına dikkat çekilerek çocuğa sırf çocuk olduğu için dünya gerçeklerinin anlatılmadan teğet geçilmesi yazar tarafından uygun bulunmamış ve bu gerçeklere eserlerde değinilmiştir. Bu yönüyle Yazgan'ın eserleri tozpembelikten ve yapmacılıktan uzaktır. Onun eserleri, yetişkinlerin çocukların neleri bilmeleri gerektiği yolundaki kanaatlerinden hareket eden, çoğu yapıt gibi yalnızca öğretici ve eğitici dolayısıyla çocukların bakışıyla ciddi ve sıkıcı değildir. Hiçbir zaman eğlendirmekten başka bir amacı olmayan yapıtlar gibi yararsız içerikler de barındırmamaktadır. Eğitimci yazarın kitaplarına bu açıdan bakıldığında hem yararlı hem de eğlendirici nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Yazgan'ın şiir, masal ve hikâyelerinin çocukların dini ve ahlaki gelişim düzeylerine uygun olarak ve ustalıkla kaleme alındığı görülmüştür. Bu yönüyle eğitimci yazarın çocuk yapıtlarının teknoloji, medya, küreselleşme, hızlı enformasyon vs. etkisi ile değişen ve gelişen değerler dünyasında çocuklara dini ve ahlaki değerlerimizin aktarımında eşdeğer olan yapıtlara göre çok daha yeterli ve bu yapıtlardan yararlanılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

Çocuğun dini ve ahlaki değerlerin kazandırılmasında çocukla iletişim kuran çevredeki her bireyin sorumluluğu söz konusu olduğu gibi bu yükümlülük sırasında başta aile, akabinde ise okul gelmektedir. Fakat bu noktada ne aile ne de okul tek başına yeterli olabilir. Bu süreç bir işbirliği gerektirmektedir. Yarının büyüğü olacak, değerlerimizi koruyarak gelecek nesillere aktaracak olan çocukların iyi yetiştirilmesi önemlidir. Çocuğun gelişiminde rolü olan kitapların, çocuğa beklenen ve istenen davranış değişikliğini kazandırabilmesi ayrıca ona olumlu yönde tesir edebilmesi için yazarların ve yayınevlerinin de mesuliyeti vardır. Bu nedenle çocuğun okuması için seçilen kitaplarda dikkatli olunmalıdır. Ailenin, öğretmenin ve okulun bu noktada da yükümlülüğü söz konusudur.

1. Yazgan'ın çocuk yapıtlarının çocuğun dini ve ahlaki değer eğitiminde kullanılmasının çocuklar için yazılmış olan benzer eserler göz önüne alındığında daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. Nitekim ilköğretim çağında, okuma-yazmaya yeni başlamış, yaşamı ve dünyayı henüz anlamlandırmaya çalışan çocuğun pozisyonu, teknolojinin esiri olunmuş bir devirde onun içinde bulunduğu koşullar ve karakter oluşumunda etkisi yadsınamaz olan kitapların rolü düşünüldüğünde yabancı eserlerin ülkemizdeki konumu dikkat çekmektedir. Batı kaynaklı eserlerin kültürümüze dolayısıyla değerlerimize yabancı olan ve inancımızdan doğru izler taşımadığı gibi zaman zaman ters de düşebilen, ayrıca çocuğu gerçek hayattan soyutlayıp ahlaki ve dini kişilik gelişiminde olumsuz sonuçlar doğurabilecek, çocuğu kendi benliği ve çevresiyle çatışmaya sürükleyecek nitelikteki yabancı yapıtlar hemen her okul ve sınıf kütüphanelerinin raflarında yer almaktadır. Yazgan'ın tabiriyle: "Değerler bir toplumun genleri gibidir." Dolayısıyla bahsi geçen nitelikteki yabancı yapıtlardan önce Yazgan gibi kendi kültürümüzü ve değerlerimizi çocuğa ulaştırma ve benimsetme yolunda kaygı ve sorumluluk duyan yazarların eserleri tercih edilebilir. Çünkü değerlerimizi doğru ve eğlenceli bir biçimde ele alıp işlemeyi başaramamış, küçük okurunu eleştirmeden fakat aynı zamanda birer din ve ahlak kitabı vasfından da uzak olarak mesajlarını dikte etmeksizin sevgiyle, samimi bir üslupla vererek çocuğun karakter inşasında temelin sağlam atılmasına, okurunun dini ve ahlaki değerleri içselleştirip özümsemesine gayret eden usta yazarın eserlerinin okutulmasına öncelik verilebilir.
2. Yazarın çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alarak oluşturduğu yapıtları, hem ahlaki hem dini değerlerin verilmesindeki ustalığı, ötekini yermeden hurafesiz, doğrusunu verebilmesi hem de güncel sorunlara ve ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte olması yönüyle piyasadaki birçok çocuk kitabı ile mukayese edilemeyecek kadar veluttur. Dolayısıyla ilk ve ortaokul kademelerinde okutulması üzere bilhassa Kalbini Kaybeden Adam, Mutluluğun Formülü, Paten Giyen Kaplumbağa, Olimpiyat Ormanı, Gözlük Takan Yıldızlar, Masal Denizi, Güneşle Ay Duymasın, Gökkuşluğu Sevinci, Kirazlı Şemsiye, Doğum Günün Kutlu Olsun ve Bisiklet Arkadaşım kitapları; muhtevası, içerdiği değerlerin zenginliği ve değerlerin çocuğun gelişim özelliklerine uygun biçimde sunulduğu açısından hem MEB tavsiyeli eserler arasına hem de MEB'in henüz pilot uygulama aşamasında olduğunu bildiğimiz, Türkiye'deki tüm okul kitaplıkları için hazırlanan örnek kitap listesine dâhil edilebilir.
3. En fazla Türkçe ders kitaplarında olmak üzere Din kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarında da Bestami Yazgan'ın şiir ve öykülerine yer verilmiştir. Ancak Temel Dini Bilgiler ile Peygamberimizin Hayatı seçmeli derslerinin öğretim programları ve kazanımları dikkate

alındığında Yazgan'ın şiir, hikâye ve masallarının bu kitaplarda da yer alması özellikle 5. ve 6. sınıf kademelerinde bulunan öğrenciler için daha verimli olabilir. Zira daha çok ilmiyal niteliğinde yazılmış olan bu kitapları çocuklar nazarında sıkıcılıktan ve tekdüze anlatımın negatif sonuçlarından kurtarabilir. Örneğin; namazın önemi yahut kılınışı teorik olarak sayfalarca anlatılmışken Yazgan'ın tek şiiri veya hikâyesi çocukta namaz bilincinin oluşması ve uygulanmasında daha etkili olabilecektir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde tüm kademelerde bulunan “Ahlak” öğrenme alanı içerisinde bulunan ünitelerdeki kazanımlara uygun özellikte Yazgan'ın birçok hikâye, masal ve şiiri bulunmaktadır. Bunların konu ve kazanıma göre kitaplarda yer bulması dini ve ahlaki değerlerin benimsenmesinde ve mevcut kitaplardaki değerlerin çocuğa kazandırılmasında katkı sağlayabilir.

4. Dini ve ahlaki değerlerin kazandırılmasına yönelik bir çaba ile kaleme alınan bu eserlerden okulda öğretmenler, okul dışında ebeveynler yararlanabilir. Değerler bu eserler aracılığıyla çocukların şuuraltına yerleştirilerek onların olumlu kişilik geliştirmeleri ve doğru davranışlar kazanmaları desteklenebilir.
5. Yazgan'ın eserleri okullarda bilgisayar tabanlı öyküleme, animasyon film, drama-oyunlaştırma vb. yapılarak kullanılabilir.
6. Değerlerin kazandırılması için Yazgan'ın eserleri okutularak çocuklardan metinlerde var olan değerleri analiz etmeleri istenebilir ya da belirlenen bir değer üzerinden toplumda yaşanan herhangi bir problemin çözümünde çocuklara eserlerdeki karakterlerle empatik bir ilişki kurdurarak problemi çözüme kavuşturma yolunda çeşitli etkinlikler yapılabilir.
7. Bu çalışmada Bestami Yazgan'ın çocuk yapıtlarında dini ve ahlaki değerler ele alınmıştır. Yapılacak farklı çalışmalarda bu yapıtların çocuğun dini ve ahlaki gelişimine etkisi yahut katkısı deneysel ve gözleme dayalı araştırmalarla incelenip test ve tespit edilebileceği gibi ebeveyn veya öğretmenler ile yapılabilecek görüşmelerle de sonuçlar desteklenebilir.
8. Bestami Yazgan'ın diğer çocuk yapıtları da bu değerler boyutunda incelenebilir veya farklı yazarların çocuk yapıtları değerler açısından incelenerek çıkan sonuçlar karşılaştırılabilir.
9. Bireyin bir okur olarak edebi eser tercihlerinde anne ve babalar öncelikle rol oynamaktadır. Bu sebeple anne ve babalar, çocuklar için nitelikli edebi eser seçimi konusunda yapılacak atölye çalışmalarıyla desteklenebilirler. Yine çocuk yaştaki okurların yetiştirilmesinde eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Çocukların gelişimini destekleyecek nitelikli kitapların seçimi konusunda öğretmenlerle işbirliği yapılabilir. Çocukla iletişim kuran özellikle aile bireyleri ve öğretmenler çocuğa rol-model oldukları bilinciyle hareket etmelidirler.

10. Çocuk kitaplarının okurlara değ er aşılamada önemli bir araç olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda Bestami Yazgan'ın incelenen eserleri çocuklara okutulmalı ve yetişkinler tarafından da okunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Afdal, G. (2013). Ahlak eğitiminin analizi- Bir tipoloji. R. Kaymakcan vd. (Edt.), *Değerler ve eğitimi uluslararası sempozyumu* içinde (2. baskı, ss. 333-355). İstanbul: Dem.
- Akbaba, S. (2011). Eğitimin psikolojik temelleri. R. Y. Kıncal (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (1 baskı, ss. 83-101). Ankara: Grafiker.
- Akın, K. (2009). *Sevinç Çokum'un romanlarında eğitim değerleri ve Türkçe*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez No. 239583).
- Akseki, A. H. (1967). *İslam dini*. Ankara: Nur.
- Altaş, N. (2014). Küreselleşme, çokkültürcülük ve din eğitimi. M. Köylü (Ed.), *Din eğitiminde çağdaş konular* içinde (2. baskı, ss. 17-47). İstanbul: Dem.
- Andersen, H. (1987). Helge Andersen'la çocuk kitaplarının eleştirisi üzerine. (Syvertsen, B. G., Çev.). *1987 Çocuk edebiyatı yılı* içinde. (1. baskı, ss. 372-378). İstanbul: Gökyüzü.
- Arslan, H. (2009). Dinî tutumların oluşum, gelişim ve değişimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 77-96.
- Aslan, C. (2013). Duyarlılık ve düşüncüyü geliştirmede çocuk/gençlik edebiyatı. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 102, 23-39.
- Aydın, B. (2014). Gelişimin doğası. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (11. baskı ss. 29-55). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin dini ve ahlaki değerleri. *Gençlik Dönemi ve Eğitimi II, Tartışmalı İlmi*, 243-256.
- Aydın, M. Z., & Akyol, Ş. (2014). *Okulda değerler eğitimi* (4. baskı). Ankara: Nobel Akademi.
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Bilgin, B. (1981). Din eğitiminin genel eğitimdeki yeri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(1), 469-483. doi:10.1501/Ilhfak_00000000599.
- Bilgin, B. (1994). Ahlâk terbiyesinde dini hikâyeler. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1, 51-74.
- Bilgin, B. & Selçuk, M. (1995). *Din öğretimi* (5. baskı). Ankara: Gün.
- Bolay, S. H. (2007). *Felsefe dünyasında gezintiler* (1. baskı). Ankara: Nobel.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G. (2014). Kişilik gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (11. baskı, ss. 125-163). Ankara: Pegem Akademi.
- Çileli, M. (1990). *Gençlik değerleri üzerine bir araştırma*. Ankara: Ara.
- Dam, H. (2015). Çocukluk dönemi din eğitimi. M. Köylü (Ed.) *Gelişimsel basamaklara göre din eğitimi* içinde (6. baskı, ss. 51-96). Ankara: Nobel Akademik.
- Deveci, H. & Ay, S. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Journal of International Social Research*, 1(6), 167-181.
- Dodson, F. (1999). *Çocuğunuzu tanıyor musunuz?* (47. baskı). Ankara: Denge.
- Doğan, M. (1992). *Büyük Türkçe sözlük* (9. baskı). Ankara: Rehber.

- Duman, S. (2011). İmam Gazzâli'nin maslahat düşüncesine katkıları. *Journal of Islamic Law Studies*, 18, 9-32.
- Ebu Zehra, M. (2005). *İslam hukuku metodolojisi* (Şener A., Çev.). (9. baskı). Ankara: Fecr.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş* (1. baskı). Ankara: Anı.
- Erdem, H. (2009). *Ahlak felsefesi* (5. baskı). Konya: Hü-Er.
- Evkuran, M. (2007). İslâm düşünce geleneğinde tanrı tasavvuru -Tevhid, tenzih ve teşbih kavramları ekseninde bir analiz. *İslami İlimler Dergisi*, 1(3), 45-62.
- Fersahoğlu, Y. & Demir, M. A. (2014). *Din eğitim ve öğretiminde duygu eğitimi* (3. baskı). İstanbul: Çamlıca.
- Fichter, J. H. (2012). *Sosyoloji nedir?* (Çelebi, N., Çev.). (1. baskı). Ankara: Anı.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar* (4. baskı). İstanbul: Ötüken.
- İçmeli, C. (2013). Çocukta dini duygu ve düşüncenin gelişmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 5(3), 66-75.
- Kağıtçıbaşı, Ç. & Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar* (16. baskı). İstanbul: Evrim.
- Kaptan, A. Y. & Kaptan, S. (2005). Ders kitaplarındaki tasarım sorunları ve öğrencilerin öğrenme düzeyine etkisi. *19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 59-66.
- Karaca, F. (2011). *Din psikolojisi* (1. baskı). Trabzon: Eser Ofset.
- Karatay, H. (2007a). Değer aktarımı açısından yerli ve yabancı çocuk edebiyatı ürünleri. 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi'nde sunulmuştur. Ankara.
- Karatay, H. (2007b). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-477.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 6(1), 1439-1454.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim* (1. baskı). Ankara: Engin.
- Kızılcılık, S. & Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü* (3. baskı). Ankara: Atilla Kitabevi.
- Kimter, N. (2006). Dini inanç, ibadet ve duanın umutsuzlukla ilişkisi üzerine bir araştırma. H. Hökelekli (Ed.), *Gençlik, din ve değerler psikolojisi* içinde (2. baskı, ss. 217-249). İstanbul: Dem.
- Köse, E. (2011). Eğitim öğretimin temel ilkeleri. R. Y. Kıncal (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (1. baskı, ss. 175-185). Ankara: Grafik.
- Köylü, M. (2003). Çocukluk dönemi ahlak gelişimi. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, 69-87.
- Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve değerleri* (1. baskı). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Küçükkaragöz, H. (2014). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (11. baskı, ss. 84-122). Ankara: Pegem Akademi.
- Külahoğlu, Ş. (2004). Eğitimin psikolojik temelleri. *Öğretmenlik mesleğine giriş* içinde (5. baskı, ss. 79-100). Ankara: Nobel.
- MEB. (2010). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Yazar.

- Mehmedoğlu, Y. (2005). *Ahlaki ve dini gelişim “çocuğum değerlerimizi öğreniyor”* (3. baskı). İstanbul: Morpa Kültür.
- Oğuzkan, F. (1991). *Eğitim terimleri sözlüğü*. (1. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Okumuşlar, M. (2006). Din eğitiminde etkin bir yöntem olarak hikâye. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(21), 237-252.
- Otmar, Ö. (2017). *Yalvaç Ural’ın çocuk yapıtlarının evrensel değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 481772).
- Pakdemirli, M. N. (2011). İlköğretim çağı çocuklarının din eğitiminde kullanılabilecek hikâyelerin özellikleri ve kaynakları. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 21, 153-175.
- Parlar, H. (2012). Bilgi toplumu, değişim ve yeni eğitim paradigması. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 193-208.
- Peker, H. (2003). *Din Psikolojisi*. (1. baskı). İstanbul: Çamlıca.
- Rousseau, J.-J. (2009). *Emile ya da eğitim üzerine*. (Yerguz, İ. Çev.). İstanbul: Say.
- Sarıçam, İ. (2004). *Hz. Muhammed ve evrensel mesajı* (2. baskı). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Selçuk, M. (1990). *Çocuğun eğitiminde dini motifler* (1. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat* (8. baskı). İzmir: Tudem.
- Şentürk, L., & Yazıcı, S. (2012). *İslam ilmi hali* (18. baskı). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Şimşek, E. (2004). Çocukluk dönemi dini gelişim özellikleri ve din eğitimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(4), 207-220.
- Şirin, M. R. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı* (1. baskı). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Solmaz, B. (2013). Eğitim ve din. N. Akyüz & İ. Çapcıoğlu (Edt.). *Din sosyolojisi içinde* (2. baskı, ss. 357-379). Ankara: Grafiker.
- Tehânevî, M. A. (1862). *Kitabu keşşâfu istilâhâtı’l-fünûn. 1*, Kalküta: The Asiatic Society of Bengal.
- Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Topaloğlu, B., Yavuz, Ş., & Çelebi, İ. (2006). *İslam’da inanç esasları* (5. baskı). İstanbul: Çamlıca.
- Turan, İ. (2010). Bazı Batı ve Türk çocuk klasiklerinde dini ve ahlaki değerler. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(3), 171-194.
- Tümer, G. (1994). “Din”. *DİA içinde* (Cilt 9, ss. 312-320). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Türer, C. (2007). *Ahlakım*. Özafşar, M. E. & Doğan, R. (Edt.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Türkdoğan, O. & Gökçe, O. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (2. baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.

- Ungan, S. (2006). Fabl türünün çocuk edebiyatındaki yeri ve günümüzde bu türden yararlanma olanakları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 105-114.
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi* (4. baskı). Ankara: Detay.
- Yavuz, K. (1994). *Çocuk ve din* (1. baskı). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2005a). *Bir minarenin günlüğünden* (1. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2005b). *Çömlekçinin çamuru* (1. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2005c). *Kafesteki kuş* (1. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2005d). *Pencere camları* (1. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2005e). *Ulu çınarla nazlı hilal* (1. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2009a). *Gökkuşağı türküsü* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2009b). *Kutup yıldızı* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2009c). *Şehit pınarı* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2009d). *Zafer ırmağı* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2010a). *Ayıların türküsü* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2010b). *Çelik kuşla kıvrak kanat* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2010c). *Gönül sarayının anahtarı* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2010d). *Sihirli düdük* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2010e). *Sürüden ayrılan civciv* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2019, 1 Temmuz). Bestami Yazgan'ın hayatı. [Kişisel web sayfası]
<http://www.bestamiyazgan.com.tr/index.php/sairimizinhayati> adresinden edinilmiştir.
- Yazgan, B. (2012a). *Ağlayan asma* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2012b). *Akbulut karabulut* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2012c). *Asma ile kara karga* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2012d). *Çam kozalağı* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2012e). *Sabır meyvesi* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2012f). *Sevgi ormanı* (2. baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazgan, B. (2013). *Tekerlekli sandalye*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2015a). *Afrika yolunda*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2015b). *Babaların yüreği*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2015c). *Bilgisayar sevgisayar*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2015d). *Düğün yemeği*. İstanbul: Nar.

- Yazgan, B. (2015e). *Kuşların masalı* (6. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2015f). *Nasıl oruç tutulur?* İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2015g). *Uçarım dualarla gökyüzüne* (2. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2015h). *Uçtu uçtu şiir uçtu* (3. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2016a). *Kalbim çiçek açıyor* (1. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2016b). *Masal denizi* (7. baskı). İstanbul: Erdem Çocuk.
- Yazgan, B. (2016c). *Paten giyen kaplumbağa* (11. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2017a). *Kalbini kaybeden adam* (1. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2017b). *Kutu kutu pense* (4. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018a). *Arkadaşım başparmak*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018b). *Arkadaşım can eriği*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018c). *Arkadaşım kanarya*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018d). *Arkadaşım kartopu*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018e). *Arkadaşım sarmaşık*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018f). *Arkadaşım topkuyruk*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018g). *Başımın tacı aile ağacı* (1. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018h). *Doğum günün kutlu olsun* (7. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018i). *Gözlük takan yıldızlar* (11. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018j). *Kirazlı şemsiye* (14. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018k). *Masal salıncağı* (2. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018l). *Mutluluğun formülü* (8. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2018m). *Olimpiyat ormanı* (3. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2019a). *Anne sen melek misin?* (8. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2019b). *Bisiklet arkadaşım* (1. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2019c). *Gökkuşağı sevinci* (7. baskı). İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. (2019d). *Güneşle ay duymasın*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2015). *Yardımsever kirpi*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2016a). *Akıllı tavşan*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2016b). *Benimle oynar mısın?* İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2016c). *Çocukların arabası*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2016d). *Farenin evi*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2016e). *Hayat sevince güzel*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2016f). *Nehir gezisi*. İstanbul: Nar.
- Yazgan, B. & Mirhun, N. (2016g). *Üzüm ağacı*. İstanbul: Nar.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Ankara: Seçkin.

- Yılmaz, N. (2013). *Çocuk edebiyatı bağlamında Bestami Yazgan üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 344514).
- Yılmaz, O. (2016). Kurgusal nitelikli çocuk kitapları ve karakter eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 311-325.
- Yılmaz O. & Arslan, M. A. (2014). Bestami Yazgan'ın eserlerinde dini değerler. *I. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, 50-60.

EKLER

EK-1. Bestami Yazgan ile Yapılan Görüşme

1. Çocuğun yaşamında kitabın yeri ve önemi hakkında görüşleriniz nelerdir? Çocuk-kitap iletişimini niçin önemsemeliyiz?

Dünya bir ağaç olsa çiçeği çocuklar olurdu. Bilgi bir ağaç olsa çiçeği kitaplar olurdu. Dolayısıyla çocukla kitap bir araya geldiği zaman dünyanın iki güzel çiçeği bir araya gelmiş oluyor. Çocuk bir kitabı okuduğunda ana duygu olarak neyi yapacağını, neyi yapmayacağını, neyin yanlış olduğunu kendi bulmuş olursa daha etkili olur. Nasihate karşı değilim ama başkalarının nasihatlerinden ziyade çocuğun kendi bir iş yaparsa daha iyi öğreneceği bakımından; çocukta zaten doğru, iyi, güzel var fakat bunun ortaya çıkmasına katkısı bakımından kitapların önemli olduğunu düşünüyorum. Yemek servisi tabaklarla yapılır. Bilgi servisi, kültür servisi, sevgi servisi de kitaplarla yapılır.

2. Çocukların günümüzde doğru eserlerle buluşabildiklerini düşünüyor musunuz? Size göre nitelikli bir çocuk kitabı nasıl olmalı? Bu noktada eksiklikler varsa nelerdir?

Ben bu tür konularda kendimi sorumlu tutuyorum. Olaya şöyle bakıyorum: Şikâyet etme, şükret, şikâyet etme, alternatif sun. Eğer iyi kitaplar çocuklara ulaşmıyorsa benim çok çalışmam lazımdır. Sabahtan akşama kadar şeytana lanet etsek bize sevap var mı? Yok. Şu eserler kötü, çocuğa ulaşmasın demek yerine ben sürekli çalışarak, bu hususta özveriyle hareket ederek naçizane uğraşı vermeyi tercih ederim. Dolayısıyla başkalarını tenkit etmek yerine önce kendi yazmış olduğum kitapları çevremde bulunanlardan tenkit etmelerini istiyorum. Çünkü göz kendini göremez. İkinci bir gözün görmesi gerekir. Şöyle bir uygulamam da var. 10. baskıya kadar her baskıda bütün kitaplarımı yeniden okuyorum. Çünkü önce okuyucuya sonra kendime olan saygımdan eserlerime titizlik gösteriyorum. Kendi işimi en güzel şekilde yapmaya gayret ediyorum. Şu an şehir şehir, ilçe ilçe dolaşarak çocuklarla buluşuyorum. Hatta köylere de gittiğim oluyor.

3. Sizi çocuklar için yazmaya iten temel sebep nedir?

Buna iki türlü cevap veriyorum. Biri çocukça bir cevap. Çocuklar bir gün oyun oynuyorlardı. Kutu kutu pense oyunu. Ben de oradan geçiyordum. Beni görünce şöyle dediler: “ Kutu kutu pense, elmamı yerse, Bestami amca, aramıza gelse.” Ben de girdim çocukların arasına. O günden beri de çıkmadım. Asıl sebep ise şu: Dört çocuk babası, yedi torun dedesiyim. Otuz sekiz yıl öğretmenlik yaptım. Dolayısıyla çocuklarla ilgiliydi mesleğim. Çocuklar için bayram yapan bir milletin evladıyım. Bütün çocukları Müslüman sayan bir

Allah'a inanıyorum. Bunun yanında yazma yeteneği de olunca kendiliğinden yönelmiş oldum. Planlı bir yöneliş değildi. Çünkü ben normalde yetişkinlere yönelik dini ve milli şiirler yazan biri olarak görüyordum kendimi. Şimdi geriye dönüp baktığımda yüzden fazla eserim olacak. Sadece beşi büyüklere yönelik, diğerleri ise çocuklara. Bir şiirimde de şöyle diyorum:

*“ Masmavi boncuk yüreğim,
Nazlı bir çocuk yüreğim,
Herkese açık yüreğim,
Kimseye düşman değilim,
Sevmekten pişman değilim.”*

Yani çocuk edebiyatçısı olmaktan mutluyum. Çünkü çocuk hep söylendiği gibi bembeyaz bir kâğıt gibidir. Üzerine ne yazarsan o kalır. Bu yönüyle de bu alanda daha çok verim alacağıma, daha iyi sonuç alacağıma inanıyorum. Yüce Mevlâ'mıza beni çocuk edebiyatı konusunda görevlendirdiği için de şükrediyorum.

4. Yaptığımız araştırma kapsamında kitaplarınızda çeşitli değerlere yer verdiğinizizi tespit ettik. Fakat tüm değerleri dini ve ahlaki değerler ile harmanlayarak işlediğiniz sonucuna ulaştık. Bu sonuç ile ilgili nasıl bir değerlendirme yaparsınız?

Aslında benim halimin bir yansıması bu. Yazarken kendiliğinden gelişen bir durum. Dini duygular benim eserlerimde çayın içinde karışan şeker gibi, görüntüde olmayan ancak içince anlaşılan bir konumdadır. Ben Müslüman bir insanım. Doğal olarak bu inancım eserlerime de yansıyor. Kahramanlardan bazıları benim özelliklerimi taşıyınca benim gibi konuşuyor. Örneğin Yunus Dede karakteri. Yunus Emre günümüze gelse nasıl biri olurdu diye düşündüm. Yunus Dede hem Yunus Emre hem de naçizane biraz da benim. Yunus Dede karakterinin başından geçenlerin çoğu yaşanmış olaylardır. Yaşadığım olayları hikâyelerimdeki kahramanlara uyarlıyorum ve olay o karakterle yaşanmış oluyor.

5. Değerlerin çocuğa aktarımında nelere dikkat ediyorsunuz?

Göze batar bir şekilde olmaması gerekir diye düşünüyorum. Doğal, kendi akışı içerisinde olmalı. Dini ve milli duyarlılığı eserlerimde ben vermiyorum, kahramanlarım veriyor. Yani zorlama yapmıyorum.

6. Eserlerinizde konu edindiğiniz dini ve ahlaki değerleri önceden mi belirliyorsunuz? Yoksa yazma esnasında kurguya göre mi oluşuyor?

Bazen belirliyorum. Proje de yapıyorum. Mesela yeni bir projem var. Dini şiirler kitabı çıkaracağım. Mevla'mızla ilgili, Efendimiz ile ilgili, İslam'ın beş şartı ve imanın altı şartını anlatan şiirlerden oluşacak bir kitap olacak. Yine çocuk şiirleri olacak. Yetişkinler bazen mesafeli dursa da ben hiçbir çocuğun tepki göstereceğini sanmıyorum. Mesela Uçarım

Dualarla Gökyüzüne kitabımda dualar var. Karınca dua ediyor, kuşlar dua ediyor. Ağaçlar, deniz dua ediyor. Ama en çok da serçenin duası hoşuma gidiyor. Ayrıca gözlem de yapıyorum. Mesela Osmaniye’de bir edebiyat öğretmeni vardı. Çocuklara “Allah seni yakar.” diyen yetişkinlere “Allah çocukları yakmaz, kimse benim Allah’ıma iftira etmesin.” diyordu. Ben de bunu şiir haline getirdim:

*“Allah seni yakar diyenlere
Ben onu küçücük yüreğimle
Kocaman seviyorken
Hadi canım sen de...”*

Şu da var:

*“Bazı büyük amcalar,
Dünyanın
Kendi kendine
Döndüğünü söylüyorlar.
Pışşık!
Çocuğuz diye
Hiç mi topa çevirmedik?”*

Dolayısıyla mesaj verirken, inancımızın değerlerini yüklerken sanatı da konuşturuyoruz. Sanatçı biraz avcı gibi de olmalı. Olaylara bakıp nasıl yazıya dökebilirim diye düşünüyorum. Yani aslında çevremde gelişen olaylardan ilham alıyorum. Ortaya çıkan eserin bir ucu yaşanmışlık oluyor.

7. Çocuğun değer eğitiminde çocuk kitaplarının rolü size göre nasıldır? Kendi eserlerinizi bu açıdan nasıl değerlendiriyorsunuz?

Birinci özelliğim Müslümanım. İkinci özelliğim bu ülkenin insanıyım. Üçüncü olarak ise ben sanatçıyım. Yazdığım eserlerde bu ümmetin fertleri, bu milletin evlatları bir iyilik, bir güzellik görmüyorsa kendi kendime yazmanın bir anlamı yok. Tabi ki değerlerimizi vermeliyim. Bir şeyler verebilmeliyim. Çünkü bana göre sanat araçtır ama soylu bir araçtır.

8. Eserlerinizden çocuğun değer eğitiminde nasıl yararlanılabilir? Eğitim- öğretim ortamlarında sizin eserleriniz nasıl okutulmalı? Bu konuda ebeveynler ve aileler için tavsiyeleriniz var mıdır?

Burada üç temel husus var. Öncelikle yazar ve yayıncılar güzel eserler çıkarmalı. Çocuk kitabı okuduğunda onu yüreğinden yakalamak lazım. Çünkü zaten zor ulaşıyorum çocuğa. Öyle güzel yazayım ki yüreğinden yakalayabileyim onu. Diğer eserlerimi de okusun. Böylece okumayı sevsin. Başkalarının kitaplarını da okusun. Bana düşen görev bu. Yayınevleri de çocuk kitaplarına çok emek vermeli. Öğretmen ise çocuğu iyi yönlendirebilmeli ve onu teşvik etmeli. Kitap okuyan çocuklar mutlaka bir şekilde ödüllendirilmeli ki diğer çocuklar için de teşvik edici olabilsin. Çocukların okuduğu kitaplar sosyal faaliyetlere işlendiği gibi bence

üniversiteye girişte de bir kriter olarak değerlendirilmeli diye düşünüyorum. Aile de çocuğu teşvik etmeli okuma alışkanlığı edininceye kadar hem öğretmen hem aile işbirliği içerisinde olarak çocuğa kitap okuma sevgisini aşılmalı. Bana göre insanlar içinde çocuklar çok değerlidir. Ayağına gitmek lazım. Bir yazar çocukla tanışınca çocuk aynı zamanda kitapla da tanışmış oluyor. Onunla sohbet etmek gerekiyor. Yani gönüllere girmek lazım, gönüllere tohum saçmak lazım. İnsanlar İslam fıtratı üzerine doğuyor sonra bazıları kötülükle tanışıyor. Bunun bir sebebi de yanlış okumalar olabilir. O yüzden benim derdim tohumu atmak. Bu benim için milli bir görev gibi. Kendimi bir kültür savaşçısı olarak görüyorum. Asker nasıl cephede nöbet tutuyorsa ben de kültür cephesinde nöbet tutuyorum diyebilirim.

9. Eserlerinizde İslam kültürü kaynaklarından nasıl yararlandınız? Eserlerinize yansıyan ayet- hadis gibi unsurların bir boyutu var mı?

Ben imam-hatip mezunuyum. İslam'ın gereklerini de elimden geldiği kadar yaşamaya çalışıyorum. İslam dini fıtrat dinidir. Birkaç temel değer hariç İslam'ın değerleri insanlığın değerleridir. Dolayısıyla İslami değerleri insani değerlerden ayrı düşünmüyorum. Sade ve samimi bir Müslümanım. Eserlerime de bu şekilde yansıdığını zannediyorum.

10. Değerlerin çocuğa aktarımında çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alıyor musunuz? Eserlerinizde dil tercihlerinizi de farklı yaş gruplarına göre uyguladınız mı?

Tabi ki buna dikkat ediyoruz. Yazdığımız kelimelere bile dikkat ediyoruz. Çocuğun kullanamayacağı veya anlayamayacağı kelimeleri ben de kullanmıyorum. Dini duyguları verirken de farklı yaş gruplarının özelliklerini göz önünde bulundurarak yazıyorum. Çünkü çocukluk dönemi çok önemli. Bazı duygular tohum gibi atılmalıdır. Bambu ağacı anlatılıyor. Uzun süre sulanıyor, ancak yıllar sonra gelişiyor. Bu dini duyguları, milli duyguları çocukların gönlüne, zihnine atmak yanlış bir şey değil. Bundan çekinmemek lazım. Fakat şuna karşıyım. Çocuklara özellikle dini duygular verilirken korkutulmasına karşıyım. Mesela az önce bahsettik. Allah seni yakar şeklindeki yaklaşımlar doğru değil. Allah çocukları yakmaz. Sever Allah çocukları. Çocuklara olumsuz değil olumluyu anlatmalı. Güzeli, iyiyi, doğruyu anlatmalı. Karakterlerimde kimseye pek kötü rol de vermiyorum bu yüzden. Dolayısıyla mesela çocuklara cenneti anlatmak lazım. Cehennem belli bir anlayış düzeyine ulaştıktan sonra anlatılabilir. Sevdirerek anlatmaktan yanayım. Onlara dini yönden yaklaşırken bu şekilde sevgi zemininde yaklaşılmalı diye düşünüyorum. Çocuklara dini duygu verilmemeli şeklindeki yaklaşımlara da katılmıyorum. Çünkü çocukta en başta Allah'a karşı güzel bir duygunun olması lazım. Fıtratta var zaten.

11. Çocukların henüz okuma- yazmaya başladıkları ilk kademedeki yabancı birçok kitapla buluşturulmalarını değerlerimiz açısından nasıl yorumlarsınız?

Her sanat eseri kendi toplumunun değerlerini muhakkak taşır. Yabancı kitaplar da kendi kültürünün özelliklerini doğal olarak taşırlar. Sanat eserleri de, kelimeler de bir milletin genleridir. Buraya yabancı gıdalar, bilgiler girerse, o toplumun bir nevi genleriyle oynanmış olur. Dolayısıyla daha çok küçükken, çocukken bunların okutulmasını pek doğru bulmuyorum. Ama belli bir seviyeye geldikten sonra Mevlana'nın dediği gibi pergelin bir ucu bizim inancımız olacak, öbür ucuyla dünyayı dolaşsın. Fakat bunu önlemenin şu an bir yolu da yok. Girmiş bir defa. Benim çözümüm ben onlardan çok çalışacağım. Önce yerli ve milli olmak gerek. Çünkü yerli ve milli olmadan evrensel olunmaz. Köksüzlük, en büyük öksüzlüktür. Bir yaprak yeşerir, baharda yağmur yağar, rüzgâr eser ama hiçbiri o yaprağı dalından koparamaz. Fakat sonbaharda sararır, dalla ilgisi azalır, en ufak bir rüzgâr düşürür o yaprağı. Sonra sağa götürür, sola götürür, en sonunda da çöpe götürür. Köke bağlı olmalıyız.

12. Eserlerinizde diğer dinlere ve inançlara karşı olumsuz bir eleştiriye rastlamadık. Bunun dini bir hoşgörüden kaynaklandığını söyleyebilir miyiz?

Hayat felsefeme Yunus Emre'nin bakışı hâkim. Yunus tarzı bir insan sevgim var. Yunus tarzı bir vatan sevgim var ve Yunus tarzı bir doğa sevgim var. İnsanları kırarak dökerek, tenkit ederek bir yere varılamayacağı düşüncesindeyim. Bir de Güneş hiç övülür mü? Şu an Ay ve yıldızlar gökyüzünde var mı? Var fakat görünmüyorlar. Çünkü Güneş doğmuştur. Güneş övünmez de. Dolayısıyla ben inancımın güzel değerlerini anlatırım. Karanlığa kızmak yerine bir mum yakmak da benim hayat felsefemdir. Ben iyiliği ve güzelliği anlatırım. Çünkü güzelliğin ve iyiliğin kendi kendine bir yayılma gücü olduğuna inanıyorum. Kavgayı kendi aklım ve kendi gönlümle yapar bir eser çıkarırım. Dolayısıyla yine Yunus yaklaşımıyla:

“Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için

Dost'un evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim.”

Fakat bana saldırdığı zaman vatan, millet, din düşmanlarına karşı döne döne kavga ederim o ayrı. Bunun dışında Allah yarattığı için bütün insanlar benim insan kardeşimdir. Bütün Müslümanlar benim din kardeşimdir. Bu vatanda yaşayan herkes de vatan kardeşimdir. Ben bu vatanın dağını, taşını, kuşunu, ağacını severken benim gibi düşünmüyor diye niye vatan kardeşimi sevmeyeyim?

13. Kitle- iletişim araçlarının gelişmesiyle çocuğun internet ve sosyal medyada geçirdiği zaman da sürekli artmaktayken çocuğun kitapla meşgul olması nasıl sağlanabilir?

Aynı kaygıyı ben de çekiyorum. Teknolojiye karşı ne yapabilirim, bilemiyorum. Çağ geliyor üstümüze çığ gibi. Ama ben yenildim dediği an yenilir insan. El yordamıyla ilerliyorum şu an. Benim gücüm kalemime yeter çünkü. Kitap konusunda ne yapacağız teknolojiye karşı? En güzel eserleri yazmaya gayret edeceğiz. Yeni yazarlara öncülük

edeceğiz. Teknolojiyle ilgili yeni şeyler üretmek de bunu bilenlere düşer. Benim yazdığım bir eserden hareket edip bir çizgi film yapılabilir, animasyonlar vs. yapılabilir. Fakat kitap da soylu bir araçtır bana göre, asil bir araçtır.

14. Son olarak çocuk okurlarınıza iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

Çocukları gerçekten çok seviyorum. Dünyanın en güzel çiçeği olduklarını düşünüyorum. Konuşmalarında da hep şunu anlatıyorum. Gemiler fırtınaya tutulunca koyalara sığınır. Sosyal fırtına, psikolojik fırtına zamanlarında da sığınılacak yer ailedir. Ailenin değerini bilsinler.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı- Soyadı: Hatice GÜRBULAK

Doğum Tarihi: 23.04.1986

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans 2009	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Atatürk Üniversitesi	
	Öğretmenliği		

Mesleki Deneyim:

Çalıştığı Kurumlar	MEB – Erzurum
Unvan	Öğretmen

İletişim Bilgileri:

E-Posta Adresi	htcgurbulak@hotmail.com
----------------	-------------------------